

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**MUZAFFER BUYRUKÇU'NUN ROMANLARI
ÜZERİNE TEMATİK BİR İNCELEME**

Damla Bağhoğlu

Zonguldak 2020

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**MUZAFFER BUYRUKÇU'NUN ROMANLARI
ÜZERİNE TEMATİK BİR İNCELEME**

**Hazırlayan
Damla Bağlıoğlu**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Nuray 3.Karakaya**

Zonguldak 2020

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

20/11/2020

Damla Bağlıoğlu

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında 181282121001 numaralı öğrenci Damla Bağlıoğlu'nun hazırladığı “Muzaffer Buyrukçu'nun Romanları Üzerine Tematik Bir İnceleme” konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 06.11.2020 günü saat 10:00'de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Başkan _____

Doç. Dr. Betül MUTLU

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi Nuray 3.KARAKAYA (Tez Danışmanı)

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi Gülsün KOÇER

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2020

Prof. Dr. Ertuğrul YILDIRIM

Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum : ZBEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Başlığı : Muzaffer Buyrukçu'nun Romanları Üzerine Tematik Bir İnceleme

Tez Yazarı : Damla Bağlıoğlu

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Nuray 3.Karakaya

Tez Türü, Yılı : Yüksek Lisans Tezi, 2020

Sayfa Adedi : 123

1940-2000 arası Türk edebiyatımızda öykü, günlük ve romanlarıyla tanınan Muzaffer Buyrukçu, eserlerinde toplumu ele almıştır. Eserlerinde çoğunlukla toplum ve toplumda yaşanan sorunlardan gerçekçilik esasında bahsettiği için Toplumcu Gerçekçilik düşüncelerinin izleri görülmektedir.

Bu çalışmada Muzaffer Buyrukçu'nun *Bir Olayın Başlangıcı* (1969), *Gürültülü Birkaç Saat* (1969), *Dar Sokaklardaki Duman* (1992), *Gece Bitmedi* (1995), *Akan Sular Şarap Olsa* (1998), *Dışardaki Rüzgâr* (1998) ve *Ucu Güllü Kundura* (1998) adlı romanları tematik açıdan incelenmiştir. Yazarın romanlarda dile getirdiği sorunlar bireysel ve sosyal temalar ana başlıkları altında detaylı bir şekilde incelenmiştir. Buyrukçu, romanlarında genellikle kadın erkek ilişkileri, evlilik, aşk, yoksulluk, siyasi ve ayrımcılık gibi toplumsal ve bireysel sorunlara dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Muzaffer Buyrukçu, Roman, Tema, Birey, Toplum.

ABSTRACT

Institution : ZBEU Institute of Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature

Title : A Thematically Review of Muzaffer Buyrukçu's Novels

Author : Damla Bağlıoğlu

Adviser : Assist Prof. Dr. Nuray 3.Karakaya

Type of Thesis, Year : MSc. Thesis, 2020

Total Number of Pages : 123

Known for his stories, diaries and novels in Turkish literature between 1940-2000, Muzaffer Buyrukçu dealt with society in his works. Since he mostly mentions the problems in society and society on the basis of realism in his works, the traces of Socialist Realism are seen.

In study, Muzaffer Buyrukçu's *Bir Olayın Başlangıcı* (1969), *Gürültülü Birkaç Saat* (1969), *Dar Sokaklardaki Duman* (1992), *Gece Bitmedi* (1995), *Akan Sular şarap Olsa* (1998), *Dışardaki Rüzgâr* (1998) ve *Ucu Güllü Kundura* (1998) has been examined thematically. The problems expressed by the author in the novels are examined in detail under the main headings of individual and social themes. Muzaffer Buyrukçu, usually draws attention to social and individual problems such as male-female relationships, marriage, love, poverty, political and discrimination.

Key Words: Muzaffer Buyrukçu, Novel, Theme, Individual, Society.

ÖN SÖZ

Bu çalışmada Muzaffer Buyrukçu'nun 1970-2000 yılları arasında yayımlanan romanlarındaki bireysel ve sosyal temalar ele alınmış, gruplandırılmış ve bu temalara dayalı olarak kahramanların içinde buldukları durumlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yazarın romanlarında eleştirel olarak yaklaştığı durum ve olaylar belirlenmiştir. Buyrukçu'nun yaşamı ve edebi kişiliğini öne çıkaran noktalar tespit edilmiştir. Çalışma “Giriş”, “Sonuç” ve “Kaynakça” bölümleri hariç üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde tema ve tematik çalışmalarla ilgili bilgiler verilerek Buyrukçu'nun romanlarındaki tematik incelemelerden kısaca bahsedilmiştir.

Çalışmanın amacı Muzaffer Buyrukçu'nun incelenen romanlarında ele aldığı bireysel ve sosyal temaları ve bunları ele alınma amacını ortaya koymaktadır. Böylece hem dönemin edebî eserlerinin ortak bir yönü hem de Muzaffer Buyrukçu'nun sanatçı kimliği tespit edilmiştir.

Birinci bölümde Muzaffer Buyrukçu'nun “Hayatı, Sanat Anlayışı ve Eserleri” ele alınmıştır. Buyrukçu'nun yazarlık öncesindeki yaşamı, çalıştığı iş alanları ve ailesiyle yaşadığı zorluklar kendi anılarından ve röportajlarından faydalanılarak oluşturulmuştur. Buyrukçu, şiir, öykü, günlük ve roman türlerinde eserler yazmıştır. Sanat anlayışını etkileyen ilgi alanları, gelişim süreci, kendisinin özel ilişkileri ve sanat camiasında örnek aldığı diğer şahsiyetler göz önünde bulundurularak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Buyrukçu'nun öykücülükle başlayan yazarlık süreci ve öykü türündeki yenilikleri takip etmesi onun romanlarına da yansımıştır.

“Muzaffer Buyrukçu'nun Romancılığı ve Romanları” başlıklı ikinci bölümde ise, 1970-2000 yılları arasındaki Türk romanının gelişim süreci, yenilikler, roman türünün uğradığı değişim ve değişimin toplumsal boyutları ve Buyrukçu'nun romanlarındaki etkisi tespit edilmiştir. Romanların vaka özetleri konunun daha iyi anlaşılabilmesi için verilmiştir. Romanlarda yazarın biyografisiyle örtüşen hususlar, karakterler tespit edilmiş ve yazarın kendi yaşamından izler taşımaktadır.

Çalışmanın asıl bölümünü oluşturan “Tematik İnceleme” romanlarda tespit edilen temaların sınıflandırılmasından oluşmaktadır. Ele aldığı konular bireysel ve sosyal temalar olarak iki başlık altında değerlendirilmiştir. Bireysel temalar aşk, evlilik, kişilik sorunları; sosyal temalar yoksulluk, sınıf ayrımcılığı, siyasi sorunlar şeklinde alt temlere ayrılarak incelenmiştir. Sosyal temalar konusundaki inceleme *International Journal Of Languages Education* adlı derginin 8/2 sayısında *Muzaffer Buyrukçu'nun Romanlarında Sosyal Sorunlar* başlığıyla makale olarak yayımlanmıştır. Çalışma içerisinde bu bölüm atıf olarak belirtilmeyecektir.

“Sonuç” bölümünde, romanlarda incelenen temalar dönemin özelliklerini ve kendisinin sanat anlayışına bağlı olarak değerlendirilmiştir. Muzaffer Buyrukçu'nun edebiyat tarihimiz, Türk romancılığı ve modern romanın takibi açısından önemi ortaya konulmuştur. Çalışmada incelenen yazarın tüm romanları başta olmak üzere öyküleri ve araştırma boyunca yararlanılan tüm kaynaklar “Kaynakça”da gösterilmiştir.

Araştırmanın yöntemi, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi, araştırılan olgu, olay veya durumla ilgili bilgi içeren yazılı veya görsel materyalleri analizidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006:8). Yıldırım'a göre betimsel analiz; önceden belirlenmiş bir çerçeveye bağlı olarak nitel verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve tanımlanan bulguları yorumlanması adımlarını içeren analiz yaklaşımıdır (Yalçın, 2019:3). Romanlarda incelenen temalar, konularla bağlantılı olarak edebiyat tarihi, sosyoloji, psikoloji gibi alanlarla ilgi kurularak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Literatür taramasında YÖK Ulusal Tez Merkezi sisteminden yüksek lisans ve doktora tezleri, çeşitli veri tabanlarından makaleler, *Cumhuriyet* gazetesi ve *Varlık* dergisinin arşivleri incelenmiştir. Bu çalışmada birincil kaynak olarak Şerif Aktaş'ın *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Nurullah Çetin'in *Roman Çözümleme Yöntemi* ve Mehmet Tekin'in *Roman Sanatı* esas alınmıştır.

Muzaffer Buyrukçu ile ilgili yapılan çalışmalar arasında 1974 yılında Ankara Üniversitesinde Jale Ağartan'ın “Muzaffer Buyrukçu ve Hikâyeciliği” adlı çalışması vardır. 2012 yılında Bozok Üniversitesinde Sadık Kaya'nın “Muzaffer Buyrukçu'nun Hayatı, Sanatı ve Eserleri” adlı çalışması ve 2019 yılında Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesinde Numan Altuğ Öksüz'ün “Muzaffer

Buyrukçu'nun Öykücülüğü" Yüksek Lisans tezleri incelenmiştir. Numan Altuğ Öksüz, çalışmasında Buyrukçu'nun öykücülüğünde toplumu yansıtan unsurları romanlarında da devam ettirdiği, bireyi merkeze alan topluma dönük öyküler yazdığı ve salt toplumcu gerçekçilik kimliğini benimsemeyen toplumdaki insanlara yöneldiğini belirtmektedir. Sadık Kaya ise çalışmasında Muzaffer Buyrukçu'nun hayatı, sanatı ve eserlerini tanıttığı bir çalışma olup öykülerini detaylı bir şekilde incelemiştir. Muzaffer Buyrukçu'nun romanları ve romancılığı üzerine daha önce çalışılmamıştır. Bu nedenle romancılığı yönündeki bu çalışma bir ilktir.

Çalışma süresince bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen, her zaman destek olan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Nuray 3.Karakaya'ya teşekkür ederim. Lisans öğrenimimden bu yana akademik ve kişisel gelişimimde önemli rol oynayan, her zaman yanımda olan ve bu çalışmanın oluşumuna katkı sağlayan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Beyhan Uygun Aytemiz'e ve yüksek lisans öğrenimim süresince pes etmeden her durumda çalışmamı destekleyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Muhittin Turan'a teşekkürü borç bilirim. Tezin her aşamasında sosyolojik okumalarla yorumlarını aktaran değerli arkadaşım Feyza Günaydın'a ve kendi ayaklarım üzerinde durmak için verdiğim mücadelede her zaman destek olan anne ve babama sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	x
GİRİŞ	1
1. MUZAFFER BUYRUKÇU’NUN HAYATI, SANAT ANLAYIŞI, ESERLERİ	5
1.1. Hayatı	5
1.2. Sanat Anlayışı	6
1.3. Eserleri	13
2. MUZAFFER BUYRUKÇU’NUN ROMANCILIĞI VE ROMANLARI	16
2.1. Vaka Özetleri	16
2.2. 1970-2000 Arası Türk Romanı	22
2.3. Muzaffer Buyrukçu’nun Romancılığı ve Romanları	30
2.4. Romanlarda Yazarın Biyografisiyle Örtüşen Hususlar	36
3. MUZAFFER BUYRUKÇU’NUN ROMANLARINDA TEMATİK İNCELEME 41	
3.1. Bireysel Temalar	41
3.1.1. Aşk.....	41
3.1.2. Evlilik	56
3.1.3. Aile	68
3.1.4. Kişilik Sorunları	83
3.2. Sosyal Temalar	93
3.2.1. Sosyal Sorunlar	93
3.2.2. Yoksulluk	97
3.2.3. Sınıf Ayrımcılığı.....	101
3.2.4. Siyasi Sorunlar.....	107
SONUÇ	113
ÖZ GEÇMİŞ	123

KISALTMALAR LİSTESİ

TDK : Türk Dil Kurumu

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

GİRİŞ

Edebi eser, şahsi bir duygulanmanın, coşkunluğun bir kurguyla paylaşılacak bir bütün halinde oluşturulmuş özel bir yapıdır. Şekil ve içerik yönünden bir bütün oluşturan bu yapının unsurlarından biri temadır. “Thema, tem, ana düşünce ve izlek” (TDK, 2011:2315) gibi farklı adlandırılmaları bulunan tema, “bir esere hâkim olan fikir ve his” (Doğan, 1990:1077) olarak açıklanırken özellikle roman türünün temelinde yer almaktadır. Tema, “romanın üzerine temellendirdiği konunun, yazarın duygu ve düşüncesinde öznel bir yargı hâlinde” (Çetin, 2004:123) sunulmaktadır. Genellikle konu ve tema kavramları birbiriyle karıştırıldığı için temanın konudan ayrıldığı nokta; konunun olay, imge, sembollerle tekrarlanması olarak ifade edilmektedir (Boynukara, 1997:231). Tema kavramı üzerine Türkçe sözlüklerde ve edebiyat terimleri sözlüklerinde çeşitli tanımlar mevcuttur. Bunlardan birkaçını şu şekilde açıklamak mümkündür:

“Tema: Şiirde veya nesirde asıl konuyu değil de onun bir ayrıntısı; açıklanan, anlatılan, tasvir edilen olayın tek bir yönü, parçası. (...) Tema geniş anlamlı bir kelime olduğundan ana fikir ve konu ile karıştırılmaması gerekir. Çünkü genel bir duygu ve düşünce çerçevesinde birçok konular bulunabileceği gibi o konulara esas olabilecek ana fikirler de bulunabilir. Edebiyatımızda çoklukla işlenmiş temalar arasında aşk, ölüm, tabiat, yiğitlik, toplum, vatan, insanlık ve düşünce vardır” (Yalçın, 1989:160-161).

Kozlu, Nurullah Çetin’in tema yerine izlek kavramını kullandığını belirtir. Çetin’e göre tema, nesnel bir konunun farklı yazarlara göre öznel bir biçimde yorumlanmasıdır. Tema esas olarak yazarın dünya görüşü ve inancına göre biçimlenir. Sonrasında yazarın şahsiyeti, yaratılışı, eğitim ve kültür düzeyi, sosyo-ekonomik konumu gibi unsurlar temanın oluşumunda etkili olur. Her romanın bir ya da birden fazla teması vardır. Tema, bir iki hüküm cümlesi hâlinde ifade bulur (Kozlu, 2017:109).

Öykücülüğünde başarıyı yakalayan Buyrukçu öykülerinde bireysel ve sosyal temalarla eserlerini oluşturmuştur. Romanlarında daha çok sosyal temalar öncülüğünde eleştirilerini dile getirmektedir. Andaç; Muzaffer Buyrukçu’nun edebî çizgisini Ömer Seyfettin, Refik Halit Karay, Sadri Ertem, Sabahattin Ali, Sait Faik Abasıyanık gibi önemli isimlerden etkilenerek ve Orhan Kemal’in öncülüğünde Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Samim Kocagöz çizgisinde devam ettirdiğini belirtmektedir (Andaç, 2017).

Muzaffer Buyrukçu, *Gürültülü Birkaç Saat* adlı ilk romanı 1969'da yayımlanır. Devamında *Bir Olayın Başlangıcı* (1969), *Dar Sokaklardaki Duman* (1992), *Gece Bitmedi* (1995), *Dışardaki Rüzgâr* (1998), *Ucu Güllü Kundura* (1998), *Akan Sular Şarap Olsa* (1998) isimli altı romanı daha yayımlanmıştır. Buyrukçu romanlarında bulunduğu dönem içindeki sorunları, sosyal değerleri, toplum şartlarını ve bireylerin yaşadığı sıkıntıları konu edinir.

II. Dünya Savaşı sonrasında gelişen ve değişen dünya, Türkiye'de 1950'li yıllarda Batılılaşma ve sanayileşmeyi gündeme getirir. Sanayileşmeyle birlikte tarımda makineleşme toplumsal açıdan birçok sorunlar doğurmuştur. Toplum yapısındaki sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel değişimler bireyler üzerinde etkili olmuştur. Köy yaşamında makineleşmenin doğurduğu işsizlik yoksullaşmayı beraberinde getirmiş, kente göçe neden olmuştur. Değişen toplum yapısı bireyin ait olmadığı ortamda tutunmaya çalışması, işçi gibi yeni bir kadronun ortaya çıkması hem bireyler hem de toplum üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmuş, bu dönemin edebî eserlerinin temel temalarından biri olmuştur. Öyle ki 1950 sonrası edebî eserlerinin çoğunda yaşanan bu sorunlara eleştirel bakış ortaktır.

Mehmet Kaplan'ın sosyolojik eleştiride temel aldığı da bu durumdur. "Her devrin ve neslin kendilerine has temleri ve üslupları olduğunu düşünür" (Kaplan, 1981: 8). Dolayısıyla eser incelemelerinde o dönemin siyasal ve sosyal şartları mihenk taşıdır. Eser ve devir arasındaki yakın ilişkiyi ise kendisi şu cümlelerle ifade etmektedir: "Bir devri en iyi ifade eden şahsiyet, bize o devrin anahtarını verebilir. Metin tahlili, devirleri ve şahsiyetleri en iyi ifade eden münferit eserleri incelemek suretiyle bizi devrin veya şahısların mahremiyetine daha ziyade yaklaştırır." (Kaplan, 1981: 8).

Dönemin önemli isimlerinden Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Sadri Ertem, Bekir Sıtkı Kunt, Sabahattin Ali gibi yazarlar çizgisinde Muzaffer Buyrukçu da bu konulara eğilmiştir. Özellikle Orhan Kemal'le yakın dostluğu onun edebî kimliğinde etkili olmuş ve Sosyal Gerçekçi bir tarzda yazmasına yol açmıştır. Edebiyatımızda realizmin etkileri bu dönemde hikâye ve romanda büyük şehir ve kasaba sorunsalı ve Anadolu insanını ele almak olarak kendini göstermektedir. Bu görüş şiir alanında Nazım Hikmet'le sivrilmiştir. Şiir türünde de sosyalist bir hava oluşmuştur. Hikâyede Sadri Ertem, Bekir Sıtkı Kunt; romanda Yaşar Kemal,

Kemal Tahir öne çıkan isimler olmuştur. Bu dönemin eserlerinde; “eski yaşayışı tenkit, batılılaşma konusu, İstanbul’un kenar semtlerinin, fakir ve orta halli insanların yaşayışları, köy ve köylünün kalkınması” (3.Karakaya, 2019:7) işlenen belli başlı konulardandır.

Çalışmada Muzaffer Buyrukçu’nun 1970-2000 yılları arasında yayımlanan romanları incelemiştir. Romanlardaki bireysel ve sosyal temalar ele alınmış, gruplandırılmış ve bu temalara dayalı olarak kahramanların içinde buldukları durumlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yazarın romanlarında eleştirel olarak yaklaştığı durum ve olaylar belirlenmiştir. Buyrukçu’nun yaşamı ve edebi kişiliğini öne çıkaran noktalar tespit edilmiştir. Çalışma “Giriş”, “Sonuç” ve “Kaynakça” bölümleri hariç üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde tema ve tematik çalışmalarla ilgili bilgiler verilerek Buyrukçu’nun romanlarındaki tematik incelemelerden kısaca bahsedilmiştir.

Çalışmanın amacı Muzaffer Buyrukçu’nun incelenen romanlarında ele aldığı bireysel ve sosyal temaları ve bunları ele alınma amacını ortaya koymaktadır. Böylece hem dönemin edebî eserlerinin ortak bir yönü hem de Muzaffer Buyrukçu’nun sanatçı kimliği tespit edilmiştir.

Birinci bölümde Muzaffer Buyrukçu’nun “Hayatı, Sanat Anlayışı ve Eserleri” ele alınmıştır. Buyrukçu’nun yazarlık öncesindeki yaşamı, çalıştığı iş alanları ve ailesiyle yaşadığı zorluklar kendi anılarından ve röportajlarından faydalanılarak oluşturulmuştur. Buyrukçu, şiir, öykü, günlük ve roman türlerinde eserler yazmıştır. Sanat anlayışını etkileyen ilgi alanları, gelişim süreci, kendisinin özel ilişkileri ve sanat camiasında örnek aldığı diğer şahsiyetler göz önünde bulundurularak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Buyrukçu’nun öykücülükle başlayan yazarlık süreci ve öykü türündeki yenilikleri takip etmesi onun romanlarına da yansımıştır.

“Muzaffer Buyrukçu’nun Romancılığı ve Romanları” başlıklı ikinci bölümde ise, 1970-2000 yılları arasındaki Türk romanının gelişim süreci, yenilikler, roman türünün uğradığı değişim ve değişimin toplumsal boyutları ve Buyrukçu’nun romanlarındaki etkisi tespit edilmiştir. Romanların vaka özetleri konunun daha iyi anlaşılabilmesi için verilmiştir.

Çalışmanın asıl bölümünü oluşturan “Tematik İnceleme” yazarın romanları ele aldığı temalara göre sınıflandırılmıştır. Ele aldığı konular bireysel ve sosyal temalar olarak iki başlık altında değerlendirilmiştir. Bireysel temalar aşk, evlilik, kişilik sorunları; sosyal temalar yoksulluk, sınıf ayrımcılığı, siyasi sorunlar şeklinde bölümlere ayrılarak incelenmiştir.

“Sonuç” bölümünde, romanlarda incelenen temalar dönemin özelliklerini ve kendisinin sanat anlayışına bağlı olarak değerlendirilmiştir. Muzaffer Buyrukçu’nun edebiyat tarihimiz, Türk romancılığı ve modern romanın takibi açısından önemi ortaya konulmuştur. Çalışmada incelenen yazarın tüm romanları başta olmak üzere öyküleri ve araştırma boyunca yararlanılan tüm kaynaklar “Kaynakça”da gösterilmiştir.

Muzaffer Buyrukçu daha çok öykücülüğü ve öykücülükteki başarısıyla tanınmaktadır. Kendisi öykücülükteki başarısının romanlarına yansıdığını düşünse de romancılığı Buyrukçu’nun öykücülüğünün gölgesinden kalmıştır. Romanlardaki toplumcu gerçekçilik düşünceleriyle öykülerindeki başarısını devam ettirmeye çalışmıştır. Romanlarındaki karakterler ve olaylarla halka yönelmiş, yaşanan sorunları dile getirerek toplumdaki alt sınıfın sesi olmuştur.

1970-2000 yılları arasında eser veren Muzaffer Buyrukçu, Türk romanının etkilendiği tarihi olaylar ve sosyal sorunlar üzerinden Türk toplumunun o gün ki durumunu yansıttığı gibi bu durumun birey yaşamındaki karmaşasını ve diğerleriyle olan ilişkilerindeki problemleri de öne çıkarmaktan geri kalmamıştır.

Muzaffer Buyrukçu, Türk edebiyatında öyküleri kadar romanlarıyla da ele alınması gereken değerli bir isimdir. İlk romanıyla son romanı arasında yaklaşık otuz yıllık bir süre bulunan yazarın eserleri, Türk toplumunun siyasi çalkantılarına denk gelen önemli bir sürecine kaynaklık etmektedir. Sosyal gerçekçi bakış açısı ve modern roman teknikleriyle birleşerek eserlerini oluşturmuştur.

1. MUZAFFER BUYRUKÇU'NUN HAYATI, SANAT ANLAYIŞI, ESERLERİ

1.1. Hayatı

Türk Edebiyatının roman, öykü ve günlük türlerindeki eserleriyle tanınan Muzaffer Buyrukçu, (1 Şubat 1930) Arnavut kökenli olup Niğde'nin Fertek köyünde dünyaya gelmiştir. Ailesi Balkanlarda yaşanan siyasi sorunlardan dolayı Türkiye'ye göç ettiği için çocukluğundan itibaren yaşamı Niğde, Manisa, Yalova, İzmir ve İstanbul gibi şehirlerde geçmiştir. Buyrukçu ailesinin yaşadığı zorlu göç durumunu ve Niğde'deki yaşamlarını kendi cümleleriyle şöyle anlatmaktadır:

“Cumhuriyet kurulduktan epey sonra Türk ve Balkan Devletlerinin anlaşması ve kararı gereğince başlayan (Büyük Göç'te) gelmişim Anadolu'ya. Bu – kopuşla - birlikte drama düşmüşüz ve serüvenden serüvene yuvarlanmışız. Aileme Mersin toprağında bir yer vermişler ama Balkanların sert yayla havasıyla yetişen aile bireylerimiz, cehennemden beter bir iklimle karşılaşınca altüst olmuşlar, yıkılmışlar, pek çok – telafet – vermişler. Ayrıca yabancılık psikolojisi, yerli göçmen ilişkilerinin dengesizliği, bağdaşamamak; dil, gelenek, görenek, töre ayrımı sudan çıkan balığa döndürmüş bizimkileri. Derken – oradan – kaçma olanakları aramışlar ve Balkanların iklimini andıran bir iklimi olan Niğde ve dolaylarına göç etmişler, bağıcılığı, halıcılığıyla ünlü Fertek köyünde mekân tutmuşlar.” (Buyrukçu, 1976b:48).

Toplumdaki birçok insan gibi ailesi geçim sıkıntısı yaşar ve Muzaffer Buyrukçu çocukluğundan itibaren babasıyla birlikte Manisa ve Yalova'nın köylerinde tarla işçisi olarak çalışmıştır. Eğitim hayatında zorluklar yaşayan Buyrukçu, Yalova'nın Kuru köyünde ilkokul eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul'da hademelik yapan babası Ahmet Buyrukçu'nun yanına gitmiştir (Andak, 1968:6). Buyrukçu, aynı röportajda kendisinin zorlu yaşamını şu ifadelerle dile getirmiştir:

“Müthiş yoksulduk. Sefalet içinde yüzyorduk. Ben okuldan çıktıktan sonra sefertaslarını alıyor, Azak sinemasının karşısındaki Tıp Öğrenci Yurduna gidiyor, babamın doldurduğu yemekleri eve getiriyordum. Ama yetmiyordu. Altı çocuğa, ekmek, yemek dayanır mıydı? Giysilerimiz, konu komşunun, akrabamızın verdiği eski giysilerdi. Ayağıma bir ayakkabı alınana kadar okula takunyayla gidip geldim.” (Buyrukçu, 1976b:53).

Eğitim hayatında yaşadığı şanssızlıklarla birçok fırsatı kaçıran Buyrukçu, Bursa Askerî Okulu'na gitmek için başvuru yapar. Okul için Yalova'dan Bursa'ya yaptığı uzun yolculukta uykusuzluktan muayenede “göz zafiyeti” raporu aldığından okula kabul edilmemiştir. Buyrukçu, yaşadığı bu durumu ilk dönem öykülerinden

olan *Uyku*'da dile getirmektedir. Sonraki yıllarda ailesiyle birlikte İstanbul'a göç eder ve İstanbul'da Sanat Okulu'na gitmeyi istese de sınavları kaçırdığından Yenikapı Ortaokulu'na yazılmak zorunda kalır. Maddi imkânsızlıklardan dolayı İstanbul Pertevniyal Lisesi'ndeki eğitimini yarım bırakarak küçük yaşlarda iş hayatına atılmıştır. Aşçı yamaklığı, kunduracılık, inşaat işçiliği, frezecilik ve *Son Telgraf* gazetesinde müstahdemlik gibi türlü işlerde çalışmıştır. 1951 yılında askerden döndüğünde bir süre kalorifercilik ve hal kâtipliği yaptıktan sonra Toprak Mahsulleri Ofisi'nde memur olarak çalışmaya başlayıp 1971'de emekli olmuştur (Andak, 1968:6).

Muzaffer Buyrukçu'nun özel hayatıyla ilgili olarak iki kadın arasında kalarak yaşandığı aşk çıkmazı dikkat çekmektedir. İlk eşi Misli Hanım, kendisi gibi Arnavut kökenlidir. Misli Hanım'la olan birlikteliğinden Erdem adında bir oğlu olmuştur. Sonradan Cemal Süreya'nın tanıştırdığı Ankaralı Muallâ Hanım'la yakınlaşarak büyük bir aşk yaşamıştır. Evli olduğu Misli Hanım'dan boşanıp Muallâ Hanım'la evlenir ve birliktelikleri süresince Ankara'da yaşadıkları belirtilmektedir. Misli Hanım, Muzaffer Buyrukçu'dan on yaş büyük olmasına ve onun başka bir kadını sevmesine rağmen aşkından vazgeçmez, oğlu Erdem'le birlikte Ankara'ya gider ve birlikte yaşamaya başlarlar. Misli Hanım, aşk üçgeni içinde yaşadığı zorluklardan dolayı bir süre sonra İstanbul'a geri döner. Muzaffer Buyrukçu, ilk eşi Misli Hanım'a karşı aşktan daha çok saygı besler ve değer verdiği için de maddi açıdan zor durumda bırakmak istemez. Aynı zamanda iyi bir baba olarak oğlu Erdem'le de ilgilenmiştir. Muzaffer Buyrukçu, Muallâ Hanım'la mutlu bir şekilde yaşarken onu kanserden kaybeder ve yaşadığı üzüntüyle eski eşi Misli Hanım'a geri döner (İyınam, 2006:5).

Muzaffer Buyrukçu, uzun süre akciğer yetmezliği sorunu yaşamıştır ve maddi imkânsızlıklardan dolayı düzenli tedavi yapılamadığından 26 Ağustos 2006 yılında İstanbul'daki evinde vefat etmiştir.

1.2. Sanat Anlayışı

Türk Edebiyatındaki önemli isimlerle olan dostluğu Muzaffer Buyrukçu'nun “yazının buyruğu” (Aktunç, 1998:519) ve “edebiyat mareşali” (Özdemir, 2006:3) gibi unvanlar almasını sağlamıştır. Buyrukçu'nun edebiyatla olan ilişkisi küçük

yaşlarda başlamaktadır. Maddi imkânsızlıklardan dolayı eğitim hayatında sorunlar yaşamış olsa da kendisini hem akademik hem de kişisel olarak edebiyatla geliştirmiştir. Muzaffer Buyrukçu, *Son Telgraf* gazetesinde hademe olarak çalışan babası Ahmet Buyrukçu'ya yardım etmeye gider ve gazetede Mahmut Yesari, Oğuz Özdeş, Suat Derviş gibi isimlerin tefrikalarını okumaya başlayarak edebiyatla bağ kurar. 1945 yılında yayımlanan ilk hikâyesi *Yıkılan Yuva*, telif ücreti aldığı ilk başarısı olmasıyla önemlidir. Yayımlanan ilk hikâyesinin ardından *Sabah*, *Tanin*, *Son Telgraf* gibi dönemin önemli gazetelerinde ve *Yeditepe*, *Yenilik*, *Kaynak*, *Mavi* ve *Varlık* gibi dergilerinde hikâyeleri yayımlanmıştır. Romanlarından *Dışardaki Rüzgâr'ın Hürriyet* gazetesinde tefrika edildiği bilinmektedir.

Muzaffer Buyrukçu'nun edebiyat çevresinde tanınması 1943 yılında Babiâli'ye ayak basmasıyla başlar. Böylece Oktay Akbal, Selim İleri, Oktay Rıfat, Tahsin Yücel, Ece Ayhan, Tarık Dursun K., Kemal Tahir gibi önemli isimlerle tanışır. *Varlık* dergisi etrafında bulunan neredeyse tüm yazarlarla bir arada olma imkânı bulur. Belirtilen isimler dışında Orhan Kemal ve Cemal Süreya ile olan ilişkisi arkadaşlıktan ötedir ve onlarla olan samimiyeti farklıdır. Onlarla olan ilişkisini; "Orhan Kemal için ilk öğretmenim, Cemal Süreya için kardeşten öte dostum" (Kemal, 1983:8) sözleriyle ifade eder.

Orhan Kemal'le aralarındaki "usta-çırak, öğretmen-öğrenci ilişkisi" Buyrukçu'nun edebî kişiliği ve sanat anlayışının gelişmesinde büyük bir katkı sağlamıştır. Aralarındaki dostluğun bir göstergesi olarak Orhan Kemal, *Devlet Kuşu* adlı eserinde Muzaffer Buyrukçu ve Arnavut kökenli ailesinin yaşamından kesitler sunmuştur (Efeoğlu, 2011:10). Buyrukçu'nun sanat hayatında önemli isimlerin yanı sıra bir mekân olarak Cağaloğlu etkin bir yere sahiptir. Cağaloğlu'nun hayatındaki önemini şu sözlerle açıklamaktadır:

"Cağaloğlu, ikinci vatanımdır benim; orada doğdu yazarlığım. Bir bakıma okuyup yazmayı, öykünün, romanın, şiirin ve öteki sanatların yapılarını, içeriklerindeki farklılıklarla benzerlikleri, kuruluş aşamasında kendilerinden yararlanan kuralları; yayınevlerinin, dergilerin, gazetelerin nasıl çalıştıklarını, - içlerine girerek, bir bölümde görev alarak- üstlendikleri sorumlulukları orada öğrendim. Kişiliğim, dünya görüşüm, topluma ve bireye ilişkin bilgim, bir yaşam tarzına dönüşen edebiyatçılığım, oradaki çeşitli kaynaklardan beslendi, biçimlendi, belli bir düzeye geldi, doğurganlaştı, ürün vermeye başladı." (Buyrukçu, 1998a:8).

Selim İleri, Muzaffer Buyrukçu'yu "mucize yaratan" bir yazar olarak tanımlar ve onun "okumuşyazmışların, aydın, ilerici geçinenlerin küçümsediği,

toplumun geleceği için hiçbir şey ummadığı lumpeni yürek yakıcı ruh çözümlenmeleriyle” (İleri, 2006:14) bu özelliğini ortaya koyduğunu ifade eder. İleri; Buyrukçu'nun ilk dönem/gençlik öykülerinde işçi sınıfını ve bu sınıfın temsilcilerini, küçük memurları, alın teriyle çalışan genç kızları yazdığını sonraki yıllarda ise bilindik, tanışık olduğumuz öykü kahramanlarının yaşadıkları birçok acı ve düşündürücü öyküleriyle yoldan çıkmış, ülkelerini yitirmiş kişiler etrafında olaylarını geliştirdiğini söylemektedir. Aynı zamanda, Buyrukçu'nun eserlerinde kötümser tablolar sergilediği ve bu yüzden günün popülerliğine ayak uydurmadığını, değerli görülmediğini belirtmektedir. Yazarın, yarattığı karakterlerle insanların gerçeklikte yaşamak istediği cinsellik ve iyi hayata dair koşulları, sevinçleri, mutlulukları bir türlü yakalayamamak, üstüne üstlük hep sermayenin baskın geldiğine tanıklık etmek gerçeğine eleştirel bir şekilde ayna tuttuğunu ifade eder (İleri, 2006:14).

Muzaffer Buyrukçu, yayımlanan ilk öykülerini “edebiyat dışı” olarak görür. 1953 yılında *Yeditepe*'de yayımlanan *Kâbuslu Bir Gece*'den önce yazdığı öyküler olsa da edebi açıdan başarılı “ilk hikâye”si olarak onu kabul eder. “Gece gündüz demeden okuyordum. Kendime bir hedef seçmemiştim. Sürekli okuduğum yerli ve yabancı yazarların yapıtlarından yeteneğime yansıyan ve itici bir niteliğe bürünen güçle bir üyesi olduğum yoksul katmanın yaşamına çevirdim gözlerimi.” (Başaran vd., 1994:5) sözleriyle edebiyatta geldiği noktayı açıklamaktadır. Edebiyatta özendiği tek ismi Dostoyevski olarak belirten yazar, *Suç ve Ceza'nın* en sevdiği roman olduğunu söyler. Aynı zamanda her yıl dünya edebiyatının Moliere, Stendhal ve Shakespeare gibi önemli isimlerini defalarca okuduğunu belirtmektedir.

Buyrukçu, yazmış olduğu öykülerle 1950 ve sonrası Türk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Öyküleri ilk olarak gazetelerde tefrika edilmiş, edebiyat çevrelerinde büyük bir ilgi görmüştür. Yazmış olduğu öykülerle birçok ödül alan Buyrukçu, Türk edebiyatında “öykü yazarı” olarak adını duyurmuştur. Öykülerindeki başarısı roman ve günlük türlerinde de kendini göstermektedir. Buyrukçu bir röportajda öykülerinin temel özelliğini; “insanların kötülüğe karşı savaşı” olarak belirtirken, bu savaşı ve yaşanan sorunları gerçekçilik esasında eserlerinde dile getirdiğini söyler (Andak, 1968:6).

1960'lı yıllarda öykülerindeki başarıyı aldığı ödüllerle kanıtlandığı gibi ilk roman örneklerini de bu dönem içerisinde vermeye başlamıştır. Bu dönem içinde gelişen sosyal yapı ve olayların edebiyata yansması Buyrukçu'nun edebi kişiliğinde etkili olmuştur. 1960'lı yıllarla birlikte Türk edebiyatında öykü ve romanda Varoluşçuluk, Gerçeküstüçülük gibi akımlar özellikle şiirde İkinci Yeni önemli bir yere sahiptir. Buyrukçu'nun da bu düşüncelerden etkilendiği yarattığı karakterlerden, değindiği toplumsal konulardan anlaşılmaktadır. 1970'li yıllar Buyrukçu için diğer dönemlere göre daha durgun geçmiştir. Edebiyatta toplumsallığın ön planda olduğu bu dönemde Buyrukçu, gerçekçilik esasına bağlı kalarak topluma yönelmiştir. 1970-2000 arasında art arda sıraladığı eserleriyle edebiyatımızda otuz yıllık bir dönemin temsilcisi olmuştur.

Yazar, eserlerinde bir ayna gibi toplumdaki iyi ve kötü olayları gerçekçi bir şekilde yansıtmaktadır. Sanat anlayışındaki bu gerçekçilik ve canlılık durumu eserlerinde kurgulamış olduğu karakterler ve olay örgüsünde başarılı bir şekilde görülmektedir. Cemal Süreya, Buyrukçu'nun eserlerindeki bu başarıyı "Kişilerine iğne batırın, batırdığınız yerden kıpkırmızı bir kan sızdığını göreceksiniz. Öylesine canlı kişiler adamları" (Özkırımlı,1988:4) sözüyle en iyi şekilde ifade etmektedir. Buyrukçu, toplumdaki birçok insanın yaşadığı olaylardan dolayı yaralarının olduğu ve bu yaraların oluşturduğu hüznle yaşamın anlamlandığını söyler. Toplumda yaşanan 12 Eylül gibi siyasi olayların olumsuz etkileri kimi insanların hayatlarını her açıdan tüketirken kimilerinin hayatlarının ise kargaşa ve bilinmezlik içinde devam etmesine neden olmuştur. Bu insanlar hepimizin hayatında gördüğü, tanıdığı ve bildiği kişilerden seçilmiş gibidir. Eserlerinde gerçekliğin kaynağını ise hüznün ve hayattaki umut olarak açıklamaktadır (Özkırımlı, 1988:4). Muzaffer Buyrukçu'nun sanattaki başarısını ve diğer sanatçılardan farkını ise Akbal şu şekilde ifade eder:

"Tomris Uyar akılcı, Selim İleri duygulu bir bakışla izliyorlar yaşantı denen bir oyunu... Bir de Muzaffer Buyrukçu bakışı, algılayışı var ki ötekilerden çok ayrı... Buyrukçu, günün, saatin, dakikanın içinde. "Ben bir fotoğraf makinesiyim" adlı bir oyunu anımsadım birden. Buyrukçu, öyle bir makine... Yalnız görüntüyü almıyor, sesleri de alıyor. Olduğu gibi alıp bizlere veriyor. Yıllar yıllar önce kimbilir nerede geçmiş bir konuşma, bir olay Buyrukçu'nun anlatımıyla bugüne geliyor; tüm canlılığı, etkileyiciliğiyle..." (Akbal, 1985:2).

Buyrukçu'nun öykülerindeki başarı gerçeklikle düşselliği dengeleyebilmiş olmasındadır. Düş ve gerçek birbirine zıt olduğu kadar ayrılmaz bir bütünü oluşturmaktadır. Yazarın eserlerindeki düş ve gerçeklikle ilgili düşüncelerini şu

cümleleriyle özetlemek mümkündür: “İnsan iki gerçeğin arasında ömrünü geçirir. İlki, yaşamın özünü oluşturan -herkesin bildiği- gerçek, ötekisi de zihinde doğup zihinde ölen, ama ölmeden önce etkilerini, görüntülerini varlığın duygu ve düşünce merkezlerine geçiren düşür.” (Balabanlılar, 1989:10). O, gerçekliği bilinç ve bilinçaltıyla açıklamaktadır. Bireysel olan, bilince ait olan düşsel öğeleri; görülebilir, dokunulabilir, algılanabilir bir biçimde gerçeklikle yoğurmuştur. *Korkunun Parmakları* eserinde düşleri kullanmaya başlayan Buyrukçu, sanatta ‘düş’ü kullanma tekniğini, içerikteki olanakların sınırlarını genişletip zenginleştirmeyi amaçlamıştır. Bireyin bilincindeki savaşmaları, bilinçaltında yer alan düşünceleri ve açığa vuramadığı karmaşıklığı düşsel öğelerle ortaya koymaktadır. *Ucu Güllü Kündüra*’da Abdurrahman’ın, kızı Cevahir’in güzelliğinden etkilenerek kurduğu gündüz düşleri ve Naci’nin kız arkadaşlarına karşı duyduğu hisler bu durumun örnekleri olarak değerlendirilebilir. Kendisi hem karakterlerini tanıtmakta hem de gerçekçi ruh tahlilleri yapmaktadır.

“...Abdurrahman, bir aralığa uydurduğu gözleriyle damadının kızıyla tutkulu, heyecanlı ve çok sesli sevişmelerini seyrediyor, fısıltılarla solumaları iştince ürperiyordu. Dayanamadı, girdi içeriye, Naci’yi savurdu bir yana, abandı Cevahir’e... Birden irkildi, titredi içi, zihninde günahlarla ilgili konuşmalar yapıldı, melekler ensesine öteki dünyanın çuvaldızlarını batırdı, her yanını, özellikle erkeklik organını ısırğanlarla daladılar.” (Buyrukçu, 1998d:205).

Buyrukçu, eserlerinde düşle ilgili kurgularının ve düşü algılanabilir hale getirdiği ifade ve üslubunun bir yenilik olduğunun altını çizerken *Günlerden Bir Gün, Şarkılar Seni Söyler, Hüzünlü Kar Çiçekleri* adlı eserlerinde bu üslubun daha belirgin olduğunu söyler. Düşsellik dışında öykülerinde bir diğer dikkat çeken husus coşkulu, içtenlikli anlatımdır. Buyrukçu, bu anlatımı sağlayan malzemelerin “imgeler, çağrışımlar, düşsel resimler, sözcüklerin sıralanışından fişkiran müzik” olduğunu ve ilk öykülerindeki başarısını buna borçlu olduğunu ifade etmektedir. İlk dönem eserlerinde dış olaylara ağırlık verirken *Korkunun Parmakları* ile bireye ve bireylerin olaylara karşı bakış açısına ve tepkilerine doğru yönelmektedir (Andak, 1968:6).

Yazar, öykülerindeki ana sorunun tedirginlik olduğunu belirtirken bu durumun “yaşanan toplumsal ve bireysel durumlardan sonra kişilerin çevreyle ve yakınlarıyla olan ilişkilerinde çöküşler, patlayışlar, yükselmeler, erdemleri çoğaltmaları ve erdemleri yitirmeleri” (Balabanlılar, 1989:10) kaynaklı olduğunu

açıklamaktadır. Buyrukçu, eserlerinde tedirginlikle birlikte kazanılıp kaybedilenler ve tedirginliğin insanlığa etkilerini göstermeye çalışmaktadır.

Muzaffer Buyrukçu'nun öykücülüğü ve öykü türündeki başarısıyla ilgili Gürpınar şunları söylemektedir: "...insan bilincinde birikmiş bütün güzellikler, çirkinlikleri tarihsel olaylar, masalsı anlatımlar, güncel çağrışımlarıyla çağının ve ülkesinin göstergeleriyle birlikte, görünür hiçbir dizgeye bağlı kalmaksızın art arda sıralanıyor." (Gürpınar, 1994:5). Özellikle öykülerinde yaşayan, canlı kahramanlar yarattığını da belirtmektedir:

"Güvercine ekmek yedirmenin, hapisane kapısında beklemenin, bir minibüs yolculuğunun, devlet memurluğunun, işsizliğin, ihanetin, deliliğin, yoksul sofralarındaki açlığın ve iştahın, panayır yerlerinin, meyhanelerin, karlı günlerin, ayrılıkların, alıcı kuş konumundaki erkeğine sürekli kahvaltı hazırlayan birbirinin aynı kadınların, son yudumu mutlaka içilen soğumuş çayların ve gözden kaçamadan yakalanmış binlerce ayrıntının, akıcı, kusursuz bir Türkçenin içinde eritilmiş simyasından yaratılmış gibidir M. Buyrukçu'nun öyküleri." (Gürpınar, 1990:4).

Öyküleriyle edebiyat alanında adını duyuran Muzaffer Buyrukçu, 1967 yılından sonra günlük türünde eserler vermiştir. Buyrukçu, günlüklerinde kendi hayatından kesitler sunduğu gibi toplumda yaşanan sorunları, insan tiplerini ve ilişkileri gerçekçilik esasında dile getirmektedir. Aynı zamanda edebiyat çevresiyle olan ilişkileri sebebiyle yazdığı bu günlükler edebiyat tarihimiz açısından da kaynak olarak değerlendirilebilir. Buyrukçu, günlük türündeki yazılarını günlük olarak adlandırmak yerine; "Benimkiler günlük değil, tarihli yazılardır. Bu yüzden yerleşik herhangi bir günlük kalıbının içine sokulamaz, uzaktan yakından bir ilgisi yoktur. Aynı yataklarda akan sulardır ve benzeşmezler..." (Güngör, 1985:5) sözleriyle "*tarihli yazılar*" olarak nitelermektedir. Özdemir İnce, Buyrukçu'nun günlük türündeki eserlerinin günlük, anı gibi tekdüze kalıplardan ve özelliklerden daha çok yazarın canlı ve gerçekçi gözlemlerinden oluşan "belgesel öykü" (İnce, 1992:6) niteliği taşıdığını ve birçok araştırma alanında önemli kaynak olabileceğini eklemektedir.

Buyrukçu'nun günlükleriyle ilgili "...günlüklerde, yazın dünyasında tanıdığı, ilişkiler kurduğu sanatçı dostlarının, salt kişisel davranışlarını, insan doğalarını değil, yaşanan toplumsal olayların, o kişilerce nasıl yorumlandığını, siyasal sorumluluklarını nasıl kullandıklarını da yansıtıyor." (Timuroğlu, 1999a:14) sözleri, günlüklerin yazınsal değerlerinin yanı sıra toplumsal ve tarihsel açıdan

önem taşıdığını vurgulamaktadır. Buyrukçu'nun günlük türündeki başarısı, öykülerindeki gözlem gücü ve detayları anlatımdaki başarısını göstermektedir. Yine bu konuda Güngör, şunları söylemektedir:

“Tanıdığı insanları, karşılaştığı ilginç durumları, toplumsal çelişkileri, o günün siyasal olay ve yorumlarını, acıları ve sevinçleri, yer yer patlatılan güzel sözleri kendine saklamak yerine, cümle âlem ile paylaşmak için kaleme sarılır. Yaşama sevincinin büyüğü vardır Buyrukçu'nun günlüklerinde denilse, yanlış olmaz.” (Güngör, 1985:5).

Buyrukçu'nun anı-günlük türündeki eserleri diğer türlerde olduğu gibi bu konudaki fikirlerine uygun şekilde yansımaktadır. Günlüklerindeki en önemli özelliklerden birisi eleştiri, ince alay ve düşmanlık gibi yaşam öğelerinin hepsini belli oranda içermesidir. Buyrukçu, günlüklerinde bahsettiği durum ve kişileri okuyucuyla baş başa bırakır. Yazarların ve sanatçıların tartışmalarını, anılarını büyük bir sadakatle ayrıntılarına kadar yer vererek günlüklerine aldığı görülmektedir. Hızlan, Buyrukçu'nun günlüklerinde yer verdiği kişileri herkese sunarken “kişilikleri saptırmadan, tanıklık görevinin onurunu yücelterek bu kişileri tanıtıyor. Edebiyat tarihine gerçekten belge değerinden yazılar sunduğu” (Hızlan, 1982:5) görüşlerini ifade etmektedir.

1970'ten sonra günlük ve öykülerinden başka roman türüne ağırlık veren yazar, romanlarında toplumsal konuları ele almıştır. Romanları daha çok toplumsal konu ve sorunlara değinse de roman kahramanlarının düşünceleri ve duygu durumları aktararak bireysel sorunlar da dile getirilmiştir. Buyrukçu, romanlarında aşk, kadın ve erkek ilişkilerindeki cinsellik, toplumdaki aile ve evlilik yapıları, kahramanların ruhsal boyut ve sorunlarına da yer vermiştir. Yazar, romanlarında toplumda var olan gerçeklikleri gösterirken onları soyutlamadan sadece sorunlardan bahsederek değil iç içe geçmiş bir bütünlük içinde sunmaktadır. Bütün bu sorunları dile getirirken amacı eleştirmekten çok bu sorunların düzeleceğine olan inancını vurgulamaktır. Yaşanan haksızlık ve sorunlarla birlikte yaratmış olduğu “isyankâr karakterler” (Akdemir, 2011:14) gibi görünse de arka planda bunların umudun birer temsilcileri olduğu belirtilmektedir.

Timuroğlu, Buyrukçu'nun özetleme tekniğiyle kişi ve olayları eksiksiz anlattığı gibi olayın içine sindirerek geliştirdiğini söyler (Timuroğlu, 1999b:12). Bu duruma örnek olarak *Ucu Güllü Kündüra* romanı ve diğer eserlerinde İstanbul'da Ermenilerin, Rumların ve Türklerin bir arada yaşayıp yaratıkları bütünselliğinin yanı

sıra farklı yaşam biçimleriyle örnekler verdiği ve aynı zamanda Balkanlı göçmen ailelerin yaşamlarından da kesitler sunmaya çalıştığını söyler. Timuroğlu, Buyrukçu'nun uyguladığı özetleme tekniğini romandan bir bölümle şu şekilde ifade eder:

“...Muzaffer Buyrukçu, özet tekniğini kullanırken, mekânın sırlarını, ekinsel yaşam biçimiyle de destekliyor. Böylece, sahne tekniğinden kaçınmış oluyor. İstanbul'un Langa semti, eski insan malzemesiyle, o günkü ekinsel varlığıyla özetleniyor. Kilise çanları ve sürekli geçen trenlerin gürültüsü, İstanbul'un tarihsel yerlerinin genel görünümünün bir özetidir. Cümleler yoğundur. Üçüncü cümle, Ana'nın eski İslami kültürünü, taşralı kimliğini çok yoğun olarak özetliyor. Dördün cümle, rehberlerin sunularında, Naci'nin geçmişle kurduğu bağıntıyı özetlemiş. Son cümle yoğun değil, ama yerinde.” (Timuroğlu, 1999b:12).

1.3. Eserleri

Muzaffer Buyrukçu'nun 18 öykü, 9 günlük, 7 roman ve 2 şiir kitabı vardır. 1945 yılında Ekrem Köprülügil ile *İstikbâlin Sesi* ve 1947 yılında Suat Yalçın'la birlikte *Kalplerin Feryadı* adlı şiir kitapları yayımlanmıştır. Öykü, günlük ve roman türlerindeki eserleriyle edebiyatımızda yer alan Buyrukçu 1946 yılında *Tanin* Gazetesi Öykü Ödülü, 1959 yılı *Korkunun Parmakları* ile *Dost* Dergisinde birincilik ödülü, 1962 *Bulanık Resimler* ile TDK Hikâye Ödülü, 1963 *Kuyularda* ile *Otağ* Dergisi En Beğenilen Öykücü, 1968 *Kavga* ile Sait Faik Hikâye Armağanı, 1994 *Yüzün Yarısı Gece* ile Yunus Nadi Öykü Armağanı ve 1994'te Haldun Taner Ödülü olarak bu alandaki başarısını kanıtlamıştır.

Şiirler

1. İstikbalin Sesi (1945)
2. Kalplerin Feryadı (1947)

Öyküler

1. Katran (1956)
2. Acı (1957)
3. Korkunun Parmakları (1959)
4. Bulanık Resimler (1961)
5. Kuyularda (1962)
6. Cehennem (1966)

7. Kavga (1967)
8. Mağara (1971)
9. Şarkılar Seni Söyler (1982)
10. Günlerden Bir Gün (1983)
11. Hüzünlü Kar Çiçekleri (1987)
12. Her Yer Karanlık (1989)
13. Bin Hüzün (1992)
14. Şarkı Gibi (1992)
15. Yüzün Yarısı Gece (1994)
16. Bir Aşk Daha (1996)
17. Telefon Konuşmaları (1997)
18. Dumanı Tüten Çay Gibi (1999)

Günlükler

1. Arkası Yarım (1976)
2. Sıcak İlişkiler (1982)
3. Arkadaş Anılarında Orhan Kemal (1984)
4. Dillerinde Dünya (1985)
5. Sayılı Günler (1986)
6. Anında Görüntü (1992)
7. Dünden Bugüne (1997)
8. İlişkiler Arasında Bir Gezinti (1998)
9. Yaşadığımız ve Yaşananlar (2000)

Romanlar

1. Bir Olayın Başlangıcı (1969)
2. Gürültülü Birkaç Saat (1969)

3. Dar Sokaklardaki Duman (1992)
4. Gece Bitmedi (1995)
5. Akan Sular Şarap Olsa (1998)
6. Dışardaki Rüzgâr (1998)
7. Ucu Güllü Kundura (1998)

2. MUZAFFER BUYRUKÇU'NUN ROMANCILIĞI VE ROMANLARI

2.1. Vaka Özetleri

Gürültülü Birkaç Saat (1969)

Gürültülü Birkaç Saat, Muzaffer Buyrukçu'nun ilk romanıdır. Romanda yıllardır arkadaş olan bir grup erkeğin meyhanede geçirdikleri vakitler anlatılır. Erkeklerden oluşan arkadaş grubu arasında dikkat çeken Ayhan romanın ana kahramanı niteliğindedir. Erkeklerin Ankara'dan gelen Nermin ile yaşadıkları ve Ayhan ile Nermin arasındaki ilişki romanın olay örgüsünü oluşturur. Romanda çoğunlukla erkeklerin sıradan arkadaşlık sohbetleri, siyasi olaylara karşı eleştirileri ve bireysel sorunları ön plandayken Nermin'in gelişiyle erkekler arasında rekabet ortamı oluşur. Bu rekabet erkeklerin uzun yıllara dayanan arkadaşlık ilişkilerinin zedelenmesine neden olur. Nermin, fiziksel güzelliğiyle dikkat çektiğinden erkekler arasında elde edilmek istenen cinsel bir meta olarak görülür. Romanda aynı zamanda kahramanların yaşadığı siyasi sorunlar, sokağa çıkma yasakları, polis takiplerinin yapılması gibi sosyal durumlar eleştirilirken sınıfsal farklılıklardan dolayı yaşanan ayrımcılıklar da belirtilmektedir. Romanın ana mekânı İstanbul'dur; eski İstanbul manzarası ve kenar mahalle tasvirleri sunulmaktadır. Romanın sonunda erkeklerin Nermin'i elde etmek için uğraşları boşa çıkar. Nermin, Ayhan'la dans etmeyi kabul eder ve birlikte mekândan ayrılmalarıyla roman son bulur.

Bir Olayın Başlangıcı (1969)

Bir Olayın Başlangıcı romanında İstanbul'da bir matbaada hademe olarak çalışan Doğan'ın yaşadığı hayal kırıklıkları ve haksızlıklara karşı mücadelesi anlatılmaktadır. Doğan, babası Kâmil Efendi ile aynı matbaada hademe olarak çalışmak zorunda kalır. Maddi açıdan zor şartlarda yaşadıklarından Doğan eğitimini yarıda bırakıp ailesine destek olmak için çalışır. Doğan'ın hayallerini süsleyen yazar olma isteği, matbaada çalışırken daha da artar. Birlikte çalışmak zorunda olduğu ve sevmediği kişiler, babasının kötü davranışları ve patronlarından Cevdet Bey'in kendisine yaptığı haksızlıklar Doğan'ın yaşamını olumsuz şekilde

etkilemektedir. Yaşadığı zor şartlara rağmen umut etmekten, hayal kurmaktan vazgeçmeyen Doğan, matbaa müdürlerinden Reşat Bey'in kendisini desteklemesiyle yazarlık hayalleri için daha çok uğraşır. Doğan, yaşadığı olumsuz durumlara rağmen Reşat Bey'in desteğiyle hikâyesini yayımlar. Yayımlanan hikâyesiyle esnaf ve işçi grubundan arkadaşları, tanıdıkları tarafından değerli, saygın görülmesi önemlidir. Doğan yayımlanan hikâyesiyle mutsuz olduğu ve istemediği bu hayatının değişeceğini düşünürken birkaç gün sonra gazetede yayımlanan hikâyesinin kendisine ait olmadığı yazısını görünce büyük bir travma yaşar. Yıllardır hayal ettiği ve gerçekleştirdiğini düşündüğü yazarlık umudu hayal kırıklığıyla sonuçlanmıştır. Doğan, çocukluğundan itibaren yaşadığı zorlu hayat şartlarına, babasının kötü davranışlarına sessiz kaldığından yaşadığı bu olayla içindeki tüm duyguları ortaya çıkarır. Kendisine kötülük yapan başta Cevdet Bey'den intikam almak ister. Hiç kimseye bir kötü davranışı, sözü olmayan Doğan, Cevdet Bey'in yaptıklarından dolayı onu öldürmek için planlar kurar. Doğan, Cevdet Bey'i öldürmek istese de planlarının hiçbirini gerçekleştiremez. Cevdet Bey'e karşı birkaç küçük saldırıdan başka bir şey yapamaz. Buyrukçu, romanın olay örgüsünü Doğan'ın yazarlık macerasında yaşadığı haksızlıklar, hayal kırıklıkları üzerine kurgulamıştır. Aynı zamanda Doğan'ın Vaso adlı bir kadınla yaşadığı yasak aşk dikkat çekmektedir.

Dar Sokaklardaki Duman (1992)

Dar Sokaklardaki Duman romanında İstanbul'un kenar mahallelerinin birinde Balkanlardan göçüp gelen Naci ve ailesinin yaşamı yer alır. Naci ve ailesinin zorluklar içindeki günlük yaşamı, aile ilişkilerindeki sorunlar ve toplumda var olan yoksulluğun boyutları roman kahramanlarının hayatlarından görülmektedir. Romanın olay örgüsü Naci ve ailesinin uzaktan akrabası olan Sabri'nin kız kaçırıp evlerine getirmesiyle başlar. Sabri'nin kaçırdığı kız Emriye, Naci'nin eski sevgilisidir ve karşılaştıkları andan sonra birbirlerine karşı duyguları yeniden ortaya çıkar. Genç ve çapkın bir erkek olan Naci, Naciye ve Seta adlı iki kızla da gizli aşk yaşar. Emriye, babası tarafından zorla evlendirileceği için Sabri'yle kaçır ve Naci'yi gördükten sonra bu kararından da pişman olur. Naci ile aynı evin içinde yasak aşk yaşamaya başlar. Naci, Emriye'nin geçmişe dayanan ilişkisi bu süreçte sadece gizli bir cinsel ilişki olarak kalır. Naci ve Emriye'nin gizli

aşkları devam ederken Sabri ve Emriye'nin düğün hazırlıkları yapılır. Yalova'da bulunan köye giderek düğün yapılır. Romanın genel yapısı, olay örgüsü Naci ve Emriye'nin yaşadığı yasak aşk üzerine kuruludur. Buyrukçu küçük insan tiplerini konu aldığı romanında İstanbul'un küçük, kenar mahallelerindeki yaşamları, Ermeni, Rum ve Türklerden oluşan çeşitli etnik yapıların bir aradaki yaşamlarını da göstermektedir.

Gece Bitmedi (1995)

Gece Bitmedi romanı, Ali ve Meral adlı evli bir çiftin yılbaşı gecesini yaşadıklarını anlatmaktadır. Geçmişte birlikte geçirdikleri güzel anıları hatırlayıp sohbet ederler. Bu anılar çiftin nişanlılık ve yeni evlilik dönemlerini kapsamaktadır. Ali ve Meral'in nişanlıyken yaşadığı zorluklar, toplumun gençlere ve bekar çiftlere bakışı yansıtılmaktadır. Buyrukçu'nun diğer romanlarına göre *Gece Bitmedi*'de Ali ve Meral'in ilişkisi, birbirlerine karşı davranışları ve hisleri daha duygusal boyuttadır. Aralarındaki sınırsız cinsellik Ali'nin hâkim olma isteği ve Meral'in bedensel güzelliğinden yararlanmak değil, duygusal aşklarını doyusuya yaşamak olarak görülür.

Meral, duygusal ve iyimser birisi olup Ali'ye düşkünlüğüyle dikkat çekmektedir. Kendini hayatındaki erkeğe adayan kadın rolündeki Meral, Ali'den sonra hayatındaki kimseyi önemsemez, ailesini bile ikinci planda tutmaktadır. Ali ise Meral'e göre daha mantığıyla hareket eden, duygularını çok fazla yansıtmayan iyi bir kişidir. Meral ve Ali'nin evliliği standart bir yapıdan daha çok birlikte vakit geçirmek, eğlenmek için almış oldukları bir kararın yaşamıdır. Meral, Ali'ye göre daha duygusal ve anaç bir kadın olarak çocuk sahibi olmak ister. Ali ise çocuk düşüncesinden uzaktır. Toplumun genelindeki evlilik ve aile anlayışından uzaktır; Ali için çocuk sahibi olmak önemli kararlar almayı gerektirmektedir. Meral Ali'ye deli gibi aşıktır ve yanından bir dakika bile ayrılmak istemez.

Romandaki gerilim Meral'in kız kardeşinin dahil olmasıyla başlar. Meral'in kız kardeşi Elif, kendi evliliğinde mutlu değildir ve ablasının evliliğini kıskanan bir kişidir. Meral, kardeşi Elif'in kocası Ali'ye karşı olan davranışları ve bakışlarından şüphelense de bu duruma sessiz kalır. Yılbaşı gecesinin ilerleyen saatlerinde Elif ve kocasının evlerine gelmeleriyle durumlar iyice karışır. Elif sarhoşluğun etkisiyle

Ali'ye olan duygularını itiraf eder. Ali bu duruma anlam veremez ve aralarında tartışma çıkar. Meral ve Ali, Elif'i evden kovar ve bir daha görüşmeme kararı alırlar.

Dışardaki Rüzgâr (1998)

Dışardaki Rüzgâr romanı, Erdal adlı bir memurun yaşamını ele almaktadır. Erdal evlidir ve düzenli bir hayata sahiptir. Yıllardır çalıştığı yerde memurluk yapan Erdal, herkes tarafından sevilen, saygı duyulan, disiplinli kişiliğiyle tanınmaktadır. Buyrukçu, Erdal'ın memur kimliğiyle, toplumda hayal edilen memurluk statüsü ile gerçeklikte yaşanan yoksulluğu gözler önüne sermektedir. Erdal, yaşadığı küçük bir rahatsızlıktan dolayı bir süre işe gidemez. Yerine başka bir kişinin geçmesi ve kendisinin istemediği bir mevkîye atanmasıyla olaylar ilerler. Erdal işinde en iyisi, bilgili bir kişi olmasına rağmen arkadaşı ve müdürü olan kişi kendi sevgilisini işe alır. Erdal yaşadığı haksızlık karşısında sessiz kalmaz ve kendisi gibi haksızlığa uğrayan memur ve işçiler için mücadele eder. Buyrukçu, Erdal karakteriyle memur ve işçi takımının yaşadığı haksızlıkları, zorlu hayat koşullarını göz önüne sermektedir. Bunların yanı sıra romanda Erdal'ın duygu durumundaki karışıklık ön plandadır.

Ucu Güllü Kundura (1998)

Ucu Güllü Kundura romanı, *Dar Sokaklardaki Duman* romanıyla aynı kahramanları içermektedir. Naci ve ailesinin yaşamlarını aktaran Buyrukçu, Naci'nin aşk hayatını detaylı bir şekilde sunmaktadır. Naci'nin geçmişte büyük aşk yaşadığı Ayşe'nin yıllar sonra evlerine gelmesiyle aralarında yaşanan yasak aşk romanın olay örgüsünü şekillendirir. Ayşe, Naci'yi bir anda bırakıp zengin bir adamla evlenerek Naci'ye ihanet etmiştir. Naci, yıllar sonra Ayşe'yi gördüğünde istediği tek şey ondan intikam almaktadır. Genç ve çapkın olan Naci için kadınlar sadece bedensel güzellikleriyle ön planda olduğundan Ayşe'yle de yaşadıkları bir nevi ondan faydalanmadır. Romanda Ayşe, evli ve çocuk sahibi bir kadın olarak Naci ile yasak aşk yaşamaktadır. Naci'nin aktif aşk hayatındaki diğer kişiler Seta ve Naciye'dir. Naci'nin babası oğlunu hemşerisi ve arkadaşı olan Abdurrahman'ın kızı Cevahir ile evlendirmek ister. Bu evlilik aileler arasındaki uyum, ortak kültür, dil gibi hususlardan önem taşımaktadır. Abdurrahman kızı Cevahir'i Naci ile

evlendirmek ister ve kızı Cevahir'den bahsederken onun çok becerikli, evlenilecek bir kız olduğunu söyler. Kızıyla ilgili düşüncelerini söylerken onun bedensel güzelliğini de dile getirir. Cevahir'in güzelliğini hayal eden baba Abdurrahman cinsel açıdan etkilenir. Kızıyla ilgili kurduğu hayallerden utanan Abdurrahman'ın yaşadığı durum, içinde bulunduğu cinsel dürtüler açısından iç dünyasında önemli bir sorun oluşturur. Buyrukçu Naci'nin yaşadığı aşk maceraları dışında her romanında olduğu gibi İstanbul'dan sokak manzaralarına yer verir; pencerelerden, kapılardan yansıyan aile ortamları, sokakta oynayan başıboş çocuklar, oturan işsiz adamlar, dertli kadınlar ile yaşayan bir şehir sunar okuruna. Genel olarak insanların alt sınıftan olması toplumda haksızlığa uğradıkları durumları eleştirebilmek için seçtikleri gerçeğine dayanır. Roman Naci'nin aşk hayatı ve yaşadığı yasak aşk üzerine kurgulanmış olsa da aynı zamanda Naci'nin aile hayatı ve evlilikler ön plandadır.

Buyrukçu, idealleştirilen aile ve evlilik ilişkilerinden daha çok kalabalık aile ortamlarında yaşanan sorunları göstermektedir. Naci, ailenin en büyük erkek çocuğu olarak evde hâkim erkek konumundadır. Baba, çocuklarıyla ilgilenen ailenin geçimini sağlayan bir kişi olmadığı için tüm sorumluluk Naci ve annesindedir. Baba her zaman sarhoştur ve tüm aile bu durumdan şikayetçidir. Baba sarhoşluğun vermiş olduğu duygu karmaşasıyla ailesine iyi bakamadığı, iyi bir baba olmadığı için söylenip ağlar.

Akan Sular Şarap Olsa (1998)

Akan Sular Şarap Olsa romanı Hoşgör meyhanesindeki insan manzaralarını yansıtmaktadır. Romanın öne çıkan kahramanı Avukat Cemil Bey'in yaşamı ve karşılaştığı kişilerle olan ilişkisi işlenmektedir. Roman beş bölümden oluşur, her bölüm farklı insanların aile ve evlilik ilişkilerini, sosyal sorunlarını ele almaktadır. İlk bölümde Avukat Cemil Bey ve arkadaşlarıyla olan muhabbet yer almaktadır. Cemil Bey mesleği gereği ve iyi bir insan olduğu için çevresindeki insanlara yardım eder. Arkadaşı Ramazan, babasına kaşı duyduğu vicdan azabı ve kardeşlerinin acımasızlığını anlatır. İbrahim adlı başka bir karakterin boşandığı karısı Filiz ve oğlu Burak'la yaşadıkları dile getirilir. İbrahim, eski eşi Filiz'in bir polisle birlikte ve hamile olduğunu öğrenir. Eski eşine karşı küçük bir kıskançlık problemi yaşasa da kendisi için önemli olan tek şey oğlu Burak'tır. Burak'ın üvey babayla

yaşamasını istemediğinden oğlunu yanına alabilmek için İbrahim'in verdiği mücadele anlatılır. Şair İsmet, aşk hayatında yaşadığı sorunla işlenmektedir. İsmet'in sevgilisi Demet, kendisinin hayranı olur, büyük bir aşk yaşarlar. Demet, bilgili, aydın bir kadındır. İsmetle güzel bir ilişkileri olmasına rağmen kendisini İsmet'in şair kişiliğine uygun görmez. İsmet'in kendisini üstün tutması, mükemmeliyetçi bir tavırda olması Demet'in kendisini eksik hissetmesine neden olur. Bu durumdan dolayı Demet ayrılık kararı alır. İsmet bu duruma karşı çıksa da geri dönüşü olmaz.

“Yusuf’un Boşluğu ve Ötekiler” adlı ikinci bölüm, meyhane sahibi Fikret ve Cemil Bey arasındaki sohbetle başlar. Fikret evli ve çocuk sahibi biridir. Evliliğinde yaşadığı sorunlardan dolayı mutsuz ve çaresizdir. Yaşadığı sorunları Cemil Bey'e anlatır. Karısının abisi ile yakınlığından şüphelenir. Karısıyla güzel bir ilişkisi varken zamanla durum değişir. Karısı evlilikten sıkılmışçasına farklı macera ve istekler içerisindedir. Standart bir ev, aile hayatına devam etmek istemez. Eşi bu durumu Fikret'in ilgisiz ve sıradan bir koca olmasına bağlamaktadır. Cemil Bey, arkadaşı Yusuf'un ölüm haberini oğlu Yunus'tan alır. Cemil Bey arkadaşının ölümüne büyük bir üzüntü duyuyor olsa da oğlu Yunus babasının öldüğüne sevinecek durumdadır. Yunus, baba otoritesinden kurtulmasından dolayı kendisini rahatlamış, özgür hissetmektedir.

“Filiz'in Mırıltılı Rüzgârı ve Sabah Kahvaltısı” başlıklı üçüncü bölüm, Turgay ve Filiz çiftine değinir. Turgay ve Filiz nişanlıdır ve mutlu bir birliktelikleri vardır. Filiz'in peşinde tanımadığı ve anlam veremediği Şehmuz isimli doğulu bir adam vardır. Turgay, Filiz'in başına kötü bir şey gelmemesi için yanından hiç ayrılmaz, bir çözüm yolu bulmak için Cemil Bey'le meyhanede görüşüp konuşmak ister.

“Bozgunda Patlayan Kıvılcım” başlıklı dördüncü bölüm, Yavuz ve İsmet arasındaki sohbette geçer. İsmet'in kuzeni olan Erhan, Yavuz'un da arkadaşıdır ve aralarında Erhan'ın ailesiyle yaşadığı sorunları konuşurlar. Erhan'ın aile ilişkilerinde önemli sorunlar yer almaktadır. Erhan'ın babası İrfan, Almanya'ya işçi olarak gider ve bir süre Türkiye'ye dönmez. Almanya'da kendisine bir düzen kurmuştur, hayatında başka bir kadın olduğunu söyler. Türkiye'deki eşinden

boşanıp çocukları Erhan ve Erdal'ı bırakıp Almanya'ya yeni hayatına geri döner. İrfan'ın yeni hayatında eşi Maria ve kızıyla yaşadıkları önemlidir.

Romanın son bölümü “Karabasanların Cinleri”nde Cemil Bey meyhaneye geri gelip kendisinden yardım bekleyenlerle ilgilenmeye devam eder. Özellikle Turgay'ın nişanlısı Filiz'le yaşadığı sorunla ilgili çözüm bulur. Romana genel olarak bakıldığında, birden fazla karakterin ve olayların bölümler oluşturularak ele alındığı görülmektedir.

Avukat Cemil Bey ideal erkek tipini temsil ettiği gibi diğer romanlardaki kahramanlardan aşk ve kadın-erkek ilişkilerindeki duruşuyla farklıdır. Uzun yıllar evli olduğu Nurhayat Hanım ile güzel bir birliktelikleri vardır. Cemil Bey eşi Nurhayat'ı beklemediği bir zamanda kanserden kaybeder ve eşinin ölümüyle kendisi de bir bunalım sürecine girer. Aradan geçen zamanla sekreteri Figen, kendisine yakınlık gösterir. Aralarındaki ilişki flört boyutunda ilerler ve Cemil Bey ilk zamanlar bu durumu doğru bulmaz. Eşi Nurhayat'ı kaybetmiş olsa bile ruhunun kendisiyle birlikte olduğu ve onu aldattığını düşünmektedir. Cemil Bey yaşadığı ilişkinin gerçekliğini fark ettikten sonra hayatına devam eder.

2.2. 1970-2000 Arası Türk Romanı

Muzaffer Buyrukçu'nun 1970-2000 yılları arasında yayımlanan romanlarıyla bu dönem aralığının başarılı bir temsilcisi olduğunun daha iyi anlaşılması açısından, Türk edebiyatında bu dönem romanlarının özellikle tematik açıdan incelenmesini hem kavramsal çerçeve hem de bu dönem romanının ana hatlarını ortaya koyabilmek açısından tezin bu bölümünde değerlendirilmiştir.

Türk romanının 1970'ten 2000'li yıllara kadar olan modernleşme sürecindeki toplumsal ve siyasi olayların etkileri edebiyatımızda önemli izler taşımaktadır. Tanzimat'tan günümüze roman birçok yenilik, düşünce ve akımlarla şekillenmiştir. Romanın canlı ve sanatsal özelliğinin yanı sıra toplumun sesi ve sorunların çözümünde yardımcı olan bir araç niteliğinde olması da romanı politik bir yapıya sahip yapmaktadır. Romanın estetik duygu ve durumlardan oluşmasının yanı sıra toplumda yaşanan sorunlar, insan ilişkileri ve siyasi boyutlar romanın oluşumunu belirlemektedir.

Türk romanının Batılı tarzdaki düşünceler ışığında toplumsal bir boyut kazanması ve Toplumcu Gerçekçilik ile tanışması 1940'lı yıllarda gerçekleşir. 1940'lı yıllar sonrasında Çok Partili dönemin edebiyata yansması ideolojik bir yapıyla oluşmuştur. Çok partili dönemde toplumdaki çok seslilik, ekonomik, siyasi ve kültürel gelişmeler birçok tartışmanın da zeminini hazırlamıştır. Sanayileşmeyle birlikte artan iç ve dış göçler, askerî müdahaleler, sosyal yozlaşma gibi sorunlar Türk romanının konu bakımından zengin ve çeşitli olmasını sağlamıştır. 1940-60-80 dönemlerinde roman Toplumcu Gerçekçilik düşüncelerine bağlılık göstermiştir.

Dönemin önemli isimlerinden “Sadri Ertem *Çıkrıklar Durunca* (1931) ve Sabahattin Ali *Kuyucaklı Yusuf* (1937)” (Güzel, 2009:22) gibi eserleriyle toplumcu romanın ilk örneklerini vermişlerdir. Bu isimlerin yanı sıra Memduh Şevket Esenal, Mithat Cemal Kuntay, Osman Cemal Kaygılı, Nahit Sırrı Örik, Reşat Enis Aygen gibi romancılar, eserlerindeki dönemin toplumsal sorunlarını eleştirel bir göz ve nesnel bir şekilde yansıtmıştır. Toplumcu roman görüşüyle toplumcu gerçekçilik, sosyal gerçekçilik gibi düşüncelerin de oluşumu başlamıştır. Bu dönemde ortaya çıkan toplumcu gerçekçilik görüşleriyle “*Toplumcu Gerçekçi Edebiyat*” tabiri, çoğunlukla materyalist dünya görüşünün üzerinde temellendirileceği, daha sonra bu edebî hareketin ideolojik arka planı Marksist ideolojiyle şekillendiği (Korkmaz ve Özcan, 2012:266) belirtilmektedir.

Çok partili dönemde yazılan romanlar başlığı altında köy romancılığından sonra en dikkat çeken “*Şehir ve Kasabalardaki Yaşantı Romanı*” ile belirtilen birçok sorunu romanlarına konu alan yazarlar ifade edilmiştir. Muzaffer Buyrukçu da bu sorunları romanlarında dile getirmiş olmasına rağmen bu kaygıyı taşımadan, okuyucuya sıradan bir şekilde ifade etmektedir:

“Fabrika ve gecekondu çevrelerinin yaşayışı, geçiş dönemi şehir insanının geçirdiği sarsıntılar, cinayet ve intiharlar, geçim sıkıntıları, gecekondu yıkımları, yoksul insanların tefecilerle mücadelesi, işçi patron münasebetleri, işçilerin sendikalaşması, devlet eliyle geliştirilen tekelci kapitalizmin devlete yön vermesi, aydın ve halk ilişkisi, sinema oyuncusu olmak hayaliyle taşradan İstanbul'a gelen genç kızların durumu, yozlaşmış siyasi ortam içindeki istismarlar, sahtekarlıklar, dinin siyasete alet edilmesi, yasak aşklar, toplumun suça ittiği insanlar, suçlu çocuklar sorunu ve toplum yaşantısı” (Okur, 2002:93).

Modern romanın oluşum süreci incelendiğinde 1940 romanlarında İkinci Dünya Savaşı'nın olumsuz etkileri görülmektedir. Siyasi değişim ve gelişmelerle birlikte Türkiye'de *Köy Enstitülerinin* açılmasıyla edebiyat alanında ve romanda

büyük bir değişim başlar. Köy ve köylü sorunu romanın önemli konuları arasında yer alır. Bu durum “köy romanı” diye adlandırılan bir sınıflamanın/yapının oluşmasına neden olur. Köy romanlarının oluşması Anadoluçuluk akımı/düşüncesiyle birlikte 1940’larda açılan *Köy Enstitüleriyle* ortaya çıkar. Köy Enstitülerinde yetişen kişilerin edebiyata yönelmesi ve *Köy Enstitüleri Dergisiyle* birlikte “yeni köy edebiyatının” (Karpat, 1971:55) oluşumu sağlanır. Köy Enstitüleri ve köy romanıyla birlikte daha sosyal bir yapı kazanan roman türü, değerli ve işlevsel bir araç haline gelir. Kabaklı, bu dönem sanatçıları ve sanat anlayışında yer alan romanla ilgili “toplumu değiştirmenin aracı” (Kabaklı, 2008:287) olarak ifade etmektedir. Köy romancılığıyla başarılı eserler oluşturanlar arasında *Mahmut Makal, Kemal Bilbaşar, Samim Kocagöz, Fakir Baykurt, Orhan Kemal* gibi isimler yer almaktadır. Toplumcu Gerçekçilik düşüncesinin etkisinde olan bu yazarlar dışında Kemal Tahir ve Yaşar Kemal’in de bu düşünceden etkilendiği söylenebilir. Köy romanı ve toplumcu gerçekçilik düşüncelerinin etkisi romanda köylü-ağa, işçi-işveren, zengin-fakir gibi çatışmaların konu edildiği görülmektedir. Köy Enstitüleri ve toplumcu gerçekçilik denilince akla ilk gelen isimlerden birisi olan Fakir Baykurt, *Yılanların Öcü* romanında köy yaşamındaki çatışmalar, haksızlıklar ve köylünün yaşadığı toprak sorununa dikkat çekmektedir. Baykurt’un romanlarındaki toplumsal meseleler, estetik kaygı taşımaktan daha çok ideolojik mesaj içermektedir. Yalçın, Baykurt’un romanları ve romanlarındaki kahramanlarla ilgili “...en çok haksızlığa uğradığı, en tehlikeli durumlarla karşı karşıya kaldığı sırada kaygı, korku ve merak_hissi içinde değildir. Kendisine kurulan tuzağa düşmeden önce kısmen bu verilmeye çalışılmış olsa bile romanın en olmaz yerinde uzun uzun köylünün aydınlatılması” (Yalçın, 2003:122) sözleriyle bu mesajların verildiğini ifade etmektedir.

1946-1980 dönemi Türk romanında konularını Okur; “köy romancılığı, tarih romancılığı, şehir ve kasabalardaki yaşantı romanı, çeşitli yönleriyle kadın konusu, ev ve aile yaşayışını konu alan romanlar, ...romanımızda aydın insan sorunu, ...fert ve toplum değerleri, ceza evlerinde yaşanan ve anlatılanlar, cinselliğin konu alan romanlar, ...Almanya’ya göç” (Okur, 2002:72-76) gibi başlıklarla sıralamıştır. Bu dönemi oluşturan ve yansıtan bu konular Buyrukçu’nun romanlarındaki etkileşim konularını da göstermektedir.

Köy romanı, köy yaşamını ve köy insanını anlatmasıyla birlikte zamanla ideolojik bir boyut kazanmıştır. Köy romanı/Anadolu romanı denilince akla Çukurova anlatılarıyla Orhan Kemal ve Yaşar Kemal gelmektedir. Her iki yazar ortak temalara ve sorunlara değindikleri gibi birbirlerinden ayrıldıkları noktanın ise yarattıkları kurmaca dünya ile gerçeklik arasında olduğunu belirten Moran, Orhan Kemal ve Yaşar Kemal için şöyle demektedir:

“Orhan Kemal mimetic bir yazardır, yani kedisinin tanık olduğu ya da olabileceği bir yaşamı, okurun da rahatça inanabileceği sıradan kişiler ve günlük olaylarla yansıtır. Yaşar Kemal bu anlamda bir gerçekçilikle yetinmez; yaşadıklarını, gözlemediklerini başka tür bir gerçekliğe dönüştürür. Abartılarak işlendiği için simgeleşen ve arketipleşen kişiler ve olaylarla, göreceğimiz gibi, kurmaca yönü ağır basan destan havalı yapıtlar üretir.” (Moran, 2013b:101).

Köy romancılığında Orhan Kemal’in Çukurova ve tarımsal gelişmeleriyle Yaşar Kemal’in Çukurova ve Toroslar ekseninde oluşan romanları, Samim Kocagöz’ün *Bir Karış Toprak* ve *Yılan Hikâyesi* adlı romanları benzemektedir. Kocagöz’ün romanlarında da 1950’li yılların siyasi parti çatışmalarının halka yansımaları ve köylülerin toprak mücadeleleri yer almaktadır. Kocagöz’ün romanlarında daha çok Ege Bölgesindeki tarımsal faaliyetler ve gelişimlerle birlikte köylülerin mücadeleleri gibi sosyal, siyasi ve ekonomik açıdan önem taşıyan konular Yaşar Kemal’in romanlarında Çukurova Bölgesi, Güney Anadolu’nun tarihsel gelişimine ışık tuttuğu belirtilmektedir (Yalçın, 2003:104).

“Köy romanı geleneğini en önemli isimlerinden biri de hiç kuşkusuz Yaşar Kemal’dir. Yaşar Kemal, köy romanı anlayışı içinde kendi anlatım dilini, kültürel derinliğini ve özellikle küçük yaşından itibaren Toroslar ve çevresinde duyduğu âdeta Anadolu’nun özeti niteliğini taşıya, kökü yüzlerce yıl gerilere kadar giden kültürel bir zenginliği, köy ve Anadolu pastoralı çizgisinde romanlarına taşımayı başarmıştır. Romanlarındaki folklorik zenginlik ve buna bağlı söyleyiş gücü, diğer köy romanları ile arasındaki nitelik farkını belirleyici olmuştur.” (Yalçın, 2003:125).

Tanzimat’tan 1950’lere kadar romanda genellikle Batılılaşma sorunu, Doğu-Batı karşıtlığı, romantik aşk anlatıları gibi toplumsal ve bireysel konularda aynı temalar ve konu başlıkları işlenmiştir. 1950 ve sonrasında ise roman bir araç görevinde olup daha toplumsal bir boyut kazanmıştır. Bu durum romanda daha çok aydınlanma/aydınlatma ve aydın tipini oluşturmaktadır. Toplumdaki siyasi, sosyal ve ekonomik yapılarıdaki sorunlar, eleştirel durumlar romanın konusu olur. Romanın mekânı köy, kenar mahalle gibi küçük kesimler; karakterler ise sokaktaki ezilen, ayrımcılığa uğrayan sıradan insan olmuştur. 1950 ve sonrasında roman, toplumcu gerçekçilik düşünceleri esasında şekillenen toplumdaki sosyal

adaletsizlik, ayrımcılık gibi sorunları konu edinir. Orhan Kemal'in *Bereketli Topraklar Üzerine* adlı eseri Çukurova gerçekliğini yansıtırken köy romancılığının etkileriyle köyden kente göç, kentteki yaşam zorlukları ve sınıfsal ayrımcılıklar gibi sorunlar dikkat çekmektedir. Mahmut Makal'ın *Bizim Köy* adlı eseri roman özellikleri taşımamasıyla birlikte gerçekçilik akımı için bir doruk noktası olarak kabul edilmektedir. Yazar köy yaşamını, köy sorunlarını ve köylülerin yaşam mücadelelerini roman tekniğinden daha çok röportaj, rapor tarzında sunmaktadır. Makal'ın romanıyla ilgili olarak;

“Kuşkusuz 1950’li yıllarda yazarın bir Türk köyü için yaptığı tespitlerin hemen tamamı doğrudur ve gerçektir. Ancak yalnızca gerçekleri yazmak, roman sanatı için yeterli değildir. Bu gerçeğin içindeki insan unsuru ile birlikte derinlemesine kendi kişilik ve kimlikleri ile detaylandırılması gerekmektedir. ...Köy yaşayışının sade yapısının içinde ilişkilerin daha detaylı ve daha karmaşık olduğu, bu karmaşık yapı içinde sevinçler, heyecanlar, beklentiler ve çatışmaların tek düze değil, çok yönlü olduğu” belirtilmektedir (Yalçın, 2003:90).

Bu dönem içerisinde yer alan bireysel temalarla şekillenmiş roman örnekleri Samiha Ayverdi, Abdülhak Şinasi Hisar ve Ahmet Hamdi Tanpınar -özellikle *Huzur* romanı- yer almaktadır. Bu dönemden sonra yabancılaşma düşünceleriyle ortaya çıkan varoluşçuluk arayışı romanda önemli yer edinir. 1960’lı yıllarla birlikte büyük şehir ve taşra algısı, zıtlıklarıyla birlikte aydınlanma, aydın tipi gibi kavramlar oluşur. 1940’lı yıllarda basılan Tanpınar’ın *Huzur* romanı karakterler bakımından aydın ve geleneksel tipleri ve İkinci Dünya Savaşı dönemini içine almasıyla önem taşımaktadır. Romanda “pozitivist aydınların bocalayışı ile Osmanlı kültürü ile Cumhuriyete geçişte sentez arayışında olanlar” (Yalçın, 2003:282) romanın aydınlar arasındaki tartışmasını belirtmektedir.

1960’lı yıllar siyasi ve sosyal açıdan fazlasıyla hareketli olup sosyalist hareketlerin ve örgütlenmelerin oluşumunu sağladığı ve geniş çevrelerce ilgi duyulduğu bir dönemdir. Siyasi etkinin bu kadar yoğun olduğu bir dönemde edebiyat da kendi içinde bu etkileşimin bir parçası olmaktadır. Bu dönemle birlikte köy romanı içinde bulunduğu siyasi olayların etkisiyle devrim ve devrim stratejisi üzerine dayandırılmaktadır.

1960 ve sonrasında roman, “27 Mayıs 1960 İhtilali, 12 Mart 1971 Muhtırası, 12 Eylül 1980” gibi dönemlerin siyasi olay/darbelerinden etkilenmiştir. Darbenin siyasi olduğu kadar toplumsal etkileri, yaşanan bireysel sorunlar romanın

konusu olarak yer alır. Aynı zamanda yazarlar toplumdaki baskıdan, yaşanan darbeden etkilenecek sorunları romanlarına konu etmiştir. Vedat Türkali, Sevgi Soysal, Erdal Öz, Adalet Ağaoğlu gibi isimler yaşanan darbelere maruz kalmış ve eserlerinde bu sorunları dile getirmiştir. Siyasi ve sosyal yapı denilince Ankara ve İstanbul başta gelmektedir. İstanbul daha popüler bir mekân olarak adlandırılırken Ankara daha politik ve sınıfsal bir mekânı oluşturmaktadır. Sevgi Soysal'ın *Yürümek* adlı eseri dönemin Ankara'sındaki sınıfsal yapısı, toplumsal boyutları ve çevreyi en iyi şekilde göstermektedir. Yeni oluşan işçi, küçük esnaf ve gündelikçilerin köyden kente göç ederek yaşam mücadeleleri, sınıfsal yapıyı oluşturmaktadır. Aynı zamanda Soysal'ın *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanı da kentleşmeyle birlikte Türk toplumundaki sosyal değişmelere dikkat çekmesi açısından önemlidir. Adalet Ağaoğlu'nun *Ölmeye Yatmak* ve *Bir Düğün Gecesi* gibi romanları da hem toplumdaki 12 Mart Askerî Harekâtı'nın yansımalarını hem de Ankara merkezli öğrenci olayları, kültür çatışmalarını sosyal ve siyasi değişmeleri göstermektedir.

Yusuf Atılgan, Rıfat Ilgaz, Hasan İzzet Dinamo gibi isimler ve eserleri dönemi başarılı bir şekilde yansıtmaktadır. Bu dönemdeki toplumsal sorunların etkisi edebiyat alanında da sorun oluşturduğu için köy romanına daha çok ağırlık verilmiştir. Yaşanan sorunlardan dolayı köy romanları adı altında toplumdaki sınıflaşma, ayrışma durumları, adaletsizlik, emekçinin yaşadığı sorunlar ve hayat şartları tüm gerçekliğiyle ifade edilirken eleştirel bir şekilde okuyucuya sunulmaktadır. Yaşar Kemal'in 1960'larda yayımlanan *Dağın Öteki Yüzü* üçlüsünde yer alan *Orta Direk* (1960), *Yer Demir Gök Bakır* (1963) ve *Ölmez Otu* (1968) dönem için önemlidir. Kemal Tahir'in *Yorgun Savaşçı*, *Devlet Ana*, *Kurt Kanunu*, *Yol Ayrımı* gibi eserleriyle daha ideolojik yaklaşımlara sahip olması romanlarındaki toplumsal sorunlar ve konuların siyasi bir boyut kazanmasına neden olur. Kemal Tahir'in romanları ve romanlarındaki köylü, köye bağlı kalmış kentten soyutlanmış bir köylü olmadığı, "Anadolu'nun yüzlerce yıllık geleneğine bağlı olarak zaman zaman kente çalışmaya giden, daha sonra köyüne dönen, köyle kent arasındaki köprüyü tamamen koparmamış" (Yalçın, 2003:158) kişiler olarak ifade edilmektedir.

1970 yılından itibaren roman daha sosyal bir yapı kazanır ve edebî niteliğinin yanı sıra toplumsal olaylara ağırlık verildiği ve yaşanan sorunlar gerçekçi bir şekilde ifade edilmektedir. Köy romanının toplumda büyük bir ilgi uyandırması edebiyat çevrelerince gücünü korur ve Anadolu köy ve kasaba anlatılarıyla birlikte kent yaşamı, kente göç gibi konular romana dahil olur. ÖnerToy, 1970 romanıyla ilgili; köy ve köylü sorunlarının işlendiği, 27 Mayıs, 12 Eylül gibi siyasi olayların yazarlar ve toplum üzerindeki etkilerinin hala devam ettiği, Almanya'ya yapılan göçün bu dönemin konuları arasında yer aldığını belirtir (ÖnerToy, 2002:910). Türk romanı 1970'li yıllara kadar modernleşme etkisindeyken beslendiği geleneksel yapı ve düşüncelerden kopmadığı, yazarların kendinden öncekileri örnek alarak veya eleştirerek devamlılık sağlandığı şu sözlerle belirtilmektedir:

“...Çoğunlukla aydınlanmacı rasyonalist/pozitivist ilkelere sıkı sıkıya sarıldı, okurunu toplumsal bir bakış açısından yönlendirmeye çalıştı. Bunu da geleneksel/gerçekçi edebiyatın ana kurgu tekniği olan öyküleme aracılığıyla yaptı. Önce Doğu-Batı karşıtlığını, sonra da ezen-ezilen ilişkisini odağa alan öyküler kurgulandı, 'konu' anlattı; biçimci/bireyci/fantastik/romantik eğilimlere kendisini neredeyse tümüyle kapadı; varlığını tek boyutlu bir estetik düzlemde sürdürdü.” (Ecevit, 2002:919).

1970 ve sonrasında toplumsal sorunlar dışında estetik roman kaygısı taşıyarak çağdaş dünya romanından esinlenen “Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Sahnenin Dışındakiler*, Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar*, Yusuf Atılgan'ın *Aylak Adam*” (Güzel, 2009:30) gibi önemli eserleri modern romandan postmodern roman türünde örneklerini oluşturur. Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar* eseri “yapay bir aydın bunalımı olmadığı, Cumhuriyet dönemi aydınının destansı bir eleştirisi olarak Türk romanında yer alacağı” (Yalçın, 2003:505) belirtilmektedir. Bu durum romanın sadece bireysel psikolojik bunalım eleştirisi olmayıp sosyal ve kültürel sorunları alaycı bir şekilde eleştirebilen bir tür olduğunu göstermektedir. 1970'li yıllar ve sonrasında kent ve aydın ilişkisi romanlarda çoğunlukla yer almaktadır. Bu dönem “büyük şehirdeki aydın dönemecinin ikinci kuşağı” (Yalçın, 2003:316) olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemin önemli isimleri arasında olan Orhan Pamuk, çağdaş ve popülist tarzıyla dikkat çekmektedir. Orhan Pamuk'un *Sessiz Ev* ve *Yeni Hayat* romanları bu dönem ve tarzına örnek gösterilebilir.

1960'lı yıllardan 1980'lere kadar devam eden ideolojik yapılanma romanı da etkisi altına alır. Birçok yazar toplumda yaşanan sorunlardan, toplumsal boyut

ve baskıların etkisiyle roman türünde eserler oluşturmuştur. Bu dönemin etkisinde kalarak eserlerini oluşturanlar arasında Kemal Tahir ve Orhan Pamuk başta gelmektedir. Kemal Tahir'in romanları da yakın dönemin hem toplum yapısını hem de siyasi açıdan yaşananları gündeme getirmektedir. Orhan Pamuk'un *Sessiz Ev* romanı 12 Eylül öncesinde toplumdaki siyasi olayların, anarşinin boyutlarını göstermektedir. 1960-80 yılları için; "toplumumuzda derin acılara sebep olan ve çok farklı insanın trajik sonunu oluşturan siyasal ve ideolojik çatışmaların değerlendirilmesi sırasında, romancılarımızın genellikle sosyalist bakış açısının egemen olduğu romanlar yazdıklarını, bunların sayısının da yüzü aştığını söylemeliyiz." (Yalçın, 2003:562) şeklinde ifade edilmektedir. Füzûzan'ın *Kırk Yedililer* romanı da 12 Mart döneminde yaşanan siyasi olayları ve yaşanan tutuklamalara dayalı bir romandır. Melih Cevdet Anday'ın *Gizli Emir* romanı da "12 Mart 1971 muhtırasından bir yıl önce yazılması, 12 Mart sonrası sokağa çıkma yasakları, asayiş düzenlemeleri" (Yalçın, 2003:582) gibi durumlardan bahsetmesi açısından önemlidir. Siyasi etkilerin edebiyatta büyük etkileşim sağlamasını Moran, "böylece toplumsal değişimlerle yazınsal gelişimler 1980'li yıllarda yeni arayışlara girişen yenilikçi (avant garde) yazarların Türk romanında köktenci bir değişiklik yaratmalarına neden oldu." (Moran, 2013b:60) açıklamaktadır.

1960-70'li yıllar içinde yer alan kadın yazarlar, kadınların yaşadığı sorunlar ve kadının sosyal ve cinsel özgürlüğüyle ilgili yazılar kaleme almıştır. Kadın bedeni ve yaşamı üzerinden daha bireysel sorunlara değinerek romantik/erotik aşk anlatıları yaptıkları düşünülse de sosyal gerçekçi roman anlayışını köy romanı ile kısıtlamadıkları belirtilmektedir. Bu düşünceleri savunan yazarlardan birisi Pınar Kür; "...Türkiye'de uzun yıllar "toplumcu roman" köy romanı olarak belirlendi. Üstelik "toplumcu romanda bireysel sorunların, bireysel ilişkilerin yeri yoktur" gibisinden garip ve yanlış bir düşünce egemen oldu." (Kür, 1980:21) sözleriyle toplumcu romanın köy romanıyla sadece şematik bir boyut kazandığı ve inandırıcılığını yitirdiğini belirtmektedir.

Muzaffer Buyrukçu edebiyat dünyasına 1940'lı yıllarda ilk eserlerini oluşturarak başlar. 1960'lı yıllarda yayımlanan romanları 1998-2000'li yıllara kadar devam etmiştir. İncelenen romanlar, 1960'lardan başlayarak 1980'li yıllara kadar yaşanan siyasi sorunları ve bu sorunların toplumsal etkilerini ve insanlar

üzerindeki yansımalarını göstermektedir. Buyrukçu, öykücülükteki detay ve gözlem yeteneğindeki başarısını romanlarında da uygulamıştır. Romanları belirtilen dönemlerin etkisinde olup toplum yapısı, siyasi sorunlar/darbeler, insan ilişkileri ve sınıflaşma gibi toplumsal bir boyut kazanmıştır. Buyrukçu içinde bulunduğu dönem ve sanatçılardan esinlenerek eserlerinde birçok karşıtlığı ve sorunları tüm gerçekliğiyle okuyucuya başarılı bir şekilde iletmiştir.

2.3. Muzaffer Buyrukçu'nun Romancılığı ve Romanları

Muzaffer Buyrukçu öykü ve günlüklerinden sonra roman türünde eserler vermiştir. Romanları; *Bir Olayın Başlangıcı* (1969), *Gürültülü Birkaç Saat* (1969), *Dar Sokaklardaki Duman* (1992), *Gece Bitmedi* (1995), *Akan Sular Şarap Olsa* (1998), *Dışardaki Rüzgâr* (1998) ve *Ucu Güllü Kundura* (1998) bu çalışmada tematik açıdan incelenmiştir. Romanları çoğunlukla benzer olay örgüsü ve kahramanlara sahiptir. Öykülerindeki karakterler ve olaylar benzerlik teşkil etse de “uzun öykü” olarak nitelendirilmesi doğru değildir. Öykülerinden *Kavga* “uzun öykü” olarak nitelendirilmektedir. Bu öyküdeki kurgu ve karakterler *Ucu Güllü Kundura* ve *Dar Sokaklardaki Duman* romanlarında da kullanılmıştır. Buyrukçu'nun öykü ve romanlarını yazarken sanat eseri oluşturma dışında bir kaygı taşımadığı “...roman biçimlerini değiştirerek zorlayarak; öyküleri roman uzunluğuna çekerek, romanları, konunun getirdiği yer zaman kısıtlamasına uygun olarak yoğunlaştırarak, bir bakıma içtenliğin dürüstlüğün sevginin kalmadığı ortamlardan kaçılabilen son sığınak olan düşselliği, şiirli anlatımların içinde eriterek” (Gürpınar, 1996:13) sözleriyle belirtilmektedir.

Yazarın romanları, kurgusal özellikleri ve roman kuramları esas alınarak incelendiğinde, 1950 sonrası romanların özelliklerini taşımaktadır. Yazar, romanlarını herhangi bir kuram bağlamını esas alarak yazmamış olsa da bulunduğu dönem içindeki “*Toplumcu Gerçekçilik, Eleştirel Gerçekçilik, Varoluşçuluk,*” gibi akımlardan, düşüncelerden etkilendiği görülmektedir. Romanlarındaki gerçekçilik, toplumu yansıtmaya ve yarattığı karakterlerin canlılığındaki kurgusal başarısını göstermektedir. İnsan serüvenlerini en içten, en doğal haliyle ve yaşayan tüm gerçeklikleriyle detaylı bir şekilde okuyucuya sunmaktadır. Buyrukçu, romanlarında dile getirdiği bir sosyal sorunun insanlar üzerindeki olumsuz etkilerinden, toplumda yarattığı kargaşadan ve çirkinliklerden özellikle

bahsetmektedir. Kişilerin aşk, cinsellik, evlilik gibi özel hayatlarına dair mahrem düşünce ve duygularını tüm güzellikleri, bayağılıklarıyla sunmaya gayret etmiştir. Bireysel konuları dile getirirken okuyucuyu detaylarla derinliklere indirmektedir.

Muzaffer Buyrukçu'nun eserlerinin de içinde bulunduğu 1950 sonrası çağdaş edebiyatta verilen eserlerin pek çoğu 1930 kuşağı olarak adlandırılan yazarların genellikle dönemin iktidar sorunlarıyla şekillenen kent sorunlarını ve halkın küçük kesiminin sorunlarını dile getirmeye çalıştıkları görülür. Bu kuşak yazarlarının amacı “yaşayan-yaratan-değişen-umutlanan-ürün vermeğe devam eden ama yarınları kesinlikle belli olmayan yaşam kuşağıdır.” 1950 sonrası eserlerde edebî kaygıdan daha çok “güncel eleştirinin” (Mutluay, 1980:434) ön plana çıktığı görülmektedir. Yazarın incelenen romanları da hayata ve insana aynı perspektiften bakmaktadır.

Buyrukçu, romanlarında genellikle kadın-erkek ilişkileri, evlilik, aşk, yoksulluk, siyasi meseleler ve ayrımcılık gibi toplumsal ve bireysel konulara dikkat çekmektedir. Romanlarında tek bir husus üzerinde durmaz. Roman türünün özelliklerini başarılı bir şekilde sunarken dikkat çekmek istediği sorunları, vermek istediği mesajı doğrudan iletmektedir. Buyrukçu, toplumda yaşanan sorunları tüm gerçekliğiyle okuyucuya romanlarında aktarmaya çalışmaktadır. Yaşanan sorunları okuyucuya/topluma iletirken eserlerini politik bir araç olarak görmediği gibi herhangi bir maddi kaygı da gütmaz. Okuyucu, yazar ile arasında mesafe olmadığını farkındadır; mesajlarını doğrudan iletmek istediği bu alan Buyrukçu'yu daha başarılı yapmıştır.

Yazarın romanlarındaki toplumsal sorunların yanı sıra döneme ayna tutan kareler, durumlar ve insan tipleri yaratması kendisinin iyi bir gözlemci olduğunu göstermektedir. Onun romanlarındaki bu özelliklerle ilgili olarak Gürpınar; “...aydınlardan yarı aydınlardan başlayarak, geniş bir tarihsel ve kültürel yelpaze içinde, memurlara, işçilere, köylülere kadar, baskın özelliklerini çok iyi bildiği sınıfların ezikliklerini, beklentilerini” (Gürpınar, 1996:13) sorumluluk bilinciyle yansıttığını ifade etmektedir. Romanlarında daha çok İstanbul'daki günlük yaşam, zorlu hayat koşulları ve olaylar yer almaktadır.

Buyrukçu, edebiyat alanında öyküleriyle büyük bir başarı yakalamıştır. Hayatının büyük bir kısmını yazı yazarak geçiren ve “...çok yazan, yazarken yaşayan belki de yazmaktan arta kalan zamanlarında yaşayan...” (Gürpınar, 1994:5) bir yazar olarak tanımlanır. Öykülerinde olduğu gibi romanlarında da toplumsal sorunlar, aile ilişkileri, kadın-erkek ilişkilerine yer veren yazar, gerçekçilik esasından hiç vazgeçmemiştir. Romanlarındaki gerçekçilik birçok yazar tarafından takdir edilse de Buyrukçu; “İstesen de gerçeği olduğu gibi yansıtamazsın. İnsanın aklı, belleği, algı ve görme gücü, ayrıca sözcükleri, hayatı bütün yapısıyla yapıya aktarmaya elverişli değildir.” (Buyrukçu,1982a:151) sözleriyle kendisini tam anlamıyla gerçekçi bulmadığını ifade etmektedir.

Romancılığıyla ilgili olarak Timuroğlu şunları söylemektedir: “Buyrukçu, anlatıda yaşamın eleştirisini yeğliyor. Bir yapıtın anlamının, yazarca yaratılmış roman dünyası ile gerçek dünyanın ilişkisi olduğunu benimsemiyor. Buyrukçu, romanı okuyup bitiren okurun, “Bu benim serüvenim” demesini istiyor.” (Timuroğlu, 1999a:14). Sezer ise eserlerindeki başarılı ilerleyişi şu şekilde ifade etmektedir: “Buyrukçu’nun değişim çizgisini gerçekten bilinçaltına ve gerçeküstüne, yalından karmaşığa kısa hikâyeden uzun hikâyeye (nouvel) diye özetleyebiliriz” (Sezer, 1994:4). Buyrukçu yazmak konusundaki bir diğer düsturunu “...Edebiyata başlarken tutduğum tek şey saklamadan yazmak. Yaşamda ne varsa yazalım. Niçin buna yasak da başka şeye özgürlük.” (Sezer, 1994:4) sözleriyle açıklamaktadır.

Roman, okuyucunun hoşuna gidecek bir olay, hikâye, anı anlatmaktan daha çok okuyucunun yaşamına dokunan, etkileyen ve mesaj içeren bir konuya değinmesiyle diğer edebî türlerden ayrılmaktadır. Romanın, romantik anlatılardan kurtulup toplum ve insan sorunlarına değindiği süreçte başarılı olduğunu düşünen Rauf Mutluay; 1970 roman ve hikâyesinde Yaşar Kemal, Melih Cevdet Anday, Fakir Baykurt, Kemal Bilbaşar, Aziz Nesin, Tarık Buğra ve Abbas Sayar gibi dönemin önemli isimleri ve eserlerinden bahsetmektedir. Mutluay, bu isimlerin eserlerinde dile getirdiği sorunlar, fikirlerle topluma değinen, mâl olan eserler yaratmalarıyla başarılı olduklarını belirtmektedir. Bu dönem içinde yer alan Buyrukçu’nun da hikâyelerindeki başarısını “...özel bir güç olan ayrıntılarını daha

da yaygınlaştırarak” (Mutluay, 1971:9) *Bir Olayın Başlangıcı* romanında ustalıklı sergilediğini söylemektedir.

Buyrukçu roman ve öykülerinde fazlasıyla ayrıntıya yer vermektedir. Bu durum kimi yazarlar tarafından eleştirilen bir durum olsa da kimileri tarafından da beğenilmektedir. Yazarın, fazla ayrıntılara yer vermesi eserlerini kalabalık ve dolu göstermek amacıyla değil aksine belirtilen dönem, zaman ve yer ile ilgili hatırlatıcı, bilgilendirici detayları tam olarak vermek gayretiyledir.

“Muzaffer Buyrukçu, ayrıntıları film kareleri gibi sıralıyor. Bir yemeğin tadı, evde yaşayan yoksulluk simgesi böcek ve canlılar, tüm olanakları kıt insanlarda görülen, mutluluğu yemekle simgeleme merakı... bir yemeğin, bir içeceğin kimi zaman sevişme tatlarından bile fazla önem kazanması, kahramanlık diye övüldüğü olayların gerçek yüzünü hatırlayanların pişmanlıkları öykü kahramanlarının dünlerini, ruhsal durumlarını açıklıyor. Bu ayrıntılar çoğunlukla bir semti de çözmeye yardımcı oluyor.” (Sezer, 1991:11).

Sezer’in yukarıda belirtilen Buyrukçu’nun *Kavga* öyküsüyle ilgili sözleri romanları için de geçerlidir. Kavga’nın devamı niteliğinde olan *Dar Sokaklardaki Duman* romanı ayrıntıları ustalıklı kullanmasına örnek gösterilebilir. Kavga adlı öyküsünün roman niteliği taşıyor olmasının sebebi diğer öykülerine göre daha uzun bir yapıt olmasından ileri gelmektedir, ayrıca öykülerin kendi içinde roman bölümleri gibi sıralanması ve birbirlerine bağlı olmalarından kaynaklanmaktadır. *Dar Sokaklardaki Duman*, Kavga’nın devamı niteliğinde olmasıyla da Güngör tarafından uzun bir öykü gibi değerlendirilmiştir:

“Neden roman değil de hikâye? İşlenen malzeme romanlık değil, hikâyelik bir malzeme. Birinci neden bu. İkincisi: Bilindiği gibi, Buyrukçu bir ayrıntı ustası. Hikâyesini alabildiğine ayrıntılarla besliyor, süslüyor, zenginleştiriyor. ...Yazar hikâyeleri ile roman arasına önceden belirlenmiş ve kesinleşmiş bir çizgi çekmek istemiyor. Romanın ya da hikâyenin niteliğini belirleyen olgunun sayfa sayısı olmadığı anlatmak istiyor.” (Güngör,1993:4).

1940’ların sonları 1950’lerin başlarında geçen *Dar Sokaklardaki Duman* romanı, edebî bir eser olmanın dışında belirtilen dönemleri tüm gerçekliğiyle yansıtan bir kaynak niteliğindedir. Bu durum *Dar Sokaklardaki Duman* ve diğer romanları için de geçerlidir. “...Buyrukçu’nun eserlerinde Sulukule ve Yenikapı’nın balık kokulu sokakları, yoksul ve aşka susamış Rum kadınları, külhanbeyleri, balıkçıları, göçmenleri, taşralıları, kiliseleri ve meyhaneleri ile capcanlı bir fotoğraf” (Güngör, 1993:4) gibi olduğu ve bu gerçekliklerle birlikte kahramanların gerçekliğe uygun davranışlar sergileyerek inandırıcılık gücünü, dirimsellik büyüsunü yaşadığı toplum içindeki gerçeklikten aldığı belirtilmektedir.

Buyrukçu'nun öykü ve özellikle romanları düz yazı, uzun hikâye, gündelik olayları anlatan bir günce gibi ifadelerle belirtilmiş olsa da yazar, eserlerinde toplumdaki gerçeklikleri yansıttığı gibi düşsel imgelere, kahramanların düşlerine, düşüncelerine fazlasıyla yer vermektedir. Eserlerinde fazlasıyla düşsel öğelere yer vermesi gerçekçi bir yazar olarak nitelendirilen Buyrukçu için önemlidir. Genellikle "...düşleri gerçeklerin içine gömerek, kahramanlarına uyurken ve uyanırken nice düşler gördürerek, gerçeküstü malzemedan bol bol yararlandığı" (Gürpınar, 1994:5) ifade edilmektedir. Buyrukçu'nun romanlarında kullandığı tekniklerden biri olarak "*ileri-geri düşünceler*" dikkat çekmektedir. Yazarın romanlarında yer alan bu teknikle ilgili Timuroğlu şöyle der:

"İleri geri düşünceler, romancının, kişinin irasını eksiksiz tanıtması bakımından başvurduğu önemli bir yöntemdir. Buyrukçu, kişilerinin ileri geri düşüncelerini yansıtıyor, ne ki onların düşüncelerinin toplumsalla bütünleşmelerini sağlamıyor. Böyle bir tekniği, daha verimli bulduğu anlaşılıyor. Toplumsal ve beşerî ilişkileri, konuşmalarla yansıtırken, şiirsel imgelerle bezenmiş betimleme tekniğine başvurduğunda, hep geri dönüyor, yani olayları geçmişe bırakıyor." (Timuroğlu, 1999a:14).

İleri-geri düşünceler tekniği dışında Timuroğlu, Buyrukçu'nun özetleme tekniğiyle kişi ve olayları eksiksiz anlattığı gibi olayın içine sindirerek geliştirdiğini söyler. Birden fazla karakterli sahnelerde konuşmaların düzeni, betimlemelerin aşırıya kaçmayan hali, oluşturduğu sahnelerin bir çerçeve içinde betimlenmesi romanlarının öykü etkisinde kaldığını göstermektedir. Timuroğlu, Buyrukçu'nun uyguladığı özet tekniğini *Ucu Güllü Kundura* romanındaki "...İstanbul'un Langa semti, eski insan malzemesiyle, o günkü ekinsel varlığıyla özetleniyor. Kilise çanları ve sürekli geçen trenlerin gürültüsü, İstanbul'un tarihsel yerlerinin genel görünümünün bir özetidir." (Timuroğlu, 1999b:12) sözleriyle ifade eder.

Buyrukçu, Türk edebiyatında hikâye ve romanda yer alan tiplerle ilgili olarak; "...kendi acayıplıklarıyla ve özellikleriyle var olan, belki bir hikâyenin bir romanın bazı güçsüz yönlerine duyduğumuz öfkeyi, onların çok iyi kompozite edilişleriyle unutabileceğimiz, ama hiçbir zaman "tipik"ten öteye geçmeyen ve kendimizin hiçbir şeyini bulamadığımız tipler" (Buyrukçu,1982a:165) açıklamaktadır. O, belirttiği bu tiplerin sosyal ve ekonomik olayların etkisiyle öz kimliklerinden uzaklaşarak toplumsal bir kimliğe büründüklerini söyler. Yazar, eserlerinde toplumda yaşanan sorunları dile getirip toplum ve bireyler üzerindeki etkilerini göstererek olumsuz bir ortam yaratmaktan daha çok umut etmeyi,

mücadele etmeyi amaçlamaktadır. Yaşanan haksızlık ve sorunlar karşısında yaratmış olduğu isyankâr karakterler umudu temsil etmekte gibidir. (Akdemir, 2011:14). Buyrukçu'nun romanlarından *Ucu Güllü Kundura* ve *Akan Sular Şarap Olsa*'daki kişiler; "...her iki romanında da karakter yaratmayı öngörmemiş. Ucu Güllü Kundura'da tipler yapmış, Akan Sular Şarap Olsa'da, kişilikleri keskin çizgilerle çizilen kişileri işlemiş. Ama tiplerinin ve kişilerinin geçmişine yönelirken derinleşmemiş" (Timuroğlu, 1999b:12) şeklinde eleştirilmiştir.

O, postmodern romanın temel özelliklerinin "üst kurmaca, metinlerarasılık, çoğulcu bakış açısı" olduğunu söyler. "Üst kurmaca, çok genel anlamıyla, romandaki evrenin, kurmaca olduğunun, metinsel bir gerçeklik olduğunun açıkça vurgulanması" (Buyrukçu, 1997b:25) olduğunun altını çizer. Yazarın romanlarında çoğunlukla anlatıcı üçüncü şahıs olup her şeyi bilen hâkim bakış açısı yer almaktadır. Romanlar birden fazla karakter ve iç içe geçen olaylardan oluşmaktadır. Buyrukçu romanlarında daha çok kahramanların yaşadıklarını, konuşmalarını diyalog tekniği ile sunarak okuyucuya daha gerçekçi ve sesli bir anlatımla vermektedir.

Yazarın öykü ve romanlarının ana merkezi İstanbul'dur, şehirdeki yaşam mücadelesi, emekçi insanların yaşadığı zorluklar dile getirilmektedir. Romanlarının ana mekânı olarak İstanbul'u seçmesini "...uzun zamandan beri hırlıyı hırsız, dostu düşmanı, ilkeli, köylüyü, paralıyı parasız, işliyi işsizi kendine çeken, çektiklerine olanaklar sunan, besleyen, doyuran, ödüllendiren dev bir mıknatıstır İstanbul." (Buyrukçu, 1995b:9) sözleriyle açıklar. Yaşanan sorunları dile getirirken gerçekçi bir mekân tasviri oluşturma amacıyla olduğunu da belirtmektedir.

Taşradan kente göç eden ve hayatta kalma mücadelesi içinde uyum, yabancılaşma, benlik gibi sorunların etkisinden kurtulmaya çalışan, kendini arayan ve bulmaya çalışan tiplerin uyumsuzluklarını "*gerçek ya da düşsel sevdalarla, cinayetlerle*" bastırdıkları belirtilmektedir. Buyrukçu'nun başarısı eserlerindeki olayları/ insan maceralarını gerçekçi ve dipdiri bir şekilde anlatarak gerçekleştirmesindedir; "...bunu yaparken gerçekçiliğine hiç leke düşürmeden, şiirli düşlerinin tülleriyle kahramanlarını sarıp sarmalamış, onları bir cibinlik altında ayırıp korurcasına, her türlü sıradanlıktan kurtarmıştır." (Gürpınar, 1990:4).

Romanlarında kadın erkek ilişkilerinde yaşanan sorunlar dışında cinsel birliktelikler dikkat çekmektedir. Genellikle romanların ana kahramanları erkek olup onların yaşadıkları cinsel ilişkiler veya sorunlar yer almaktadır. Çoğunlukla yasak aşk birlikteliklerinde görülen cinsellik, yazar tarafından detaylı bir şekilde belirtilirken romanın erotik tür olmaktan daha çok cinselliğin hayatın doğal bir parçası olduğu ve cinsellikle birlikte ortaya çıkan düşünceler ve düşleri belirtme amacı yer almaktadır. Buyrukçu, cinsellik doğrultusunda ortaya çıkan duygu ve düşünceleri aktarmak, toplumdaki olumsuzluklardan dolayı bastırılan duyguları ifade etmek amacındadır. Özellikle romanlarında detaylı bir şekilde cinselliğe değinmesiyle ilgili olarak Erhan Bener gibi düşündüğünü şu sözleriyle açıklar:

“...öteki sorunlarda ayırıp herkesin gözlerini kamaştıran ayrıcalıklı bir kalıba sokmaz, yapıtın soluk alıp rahatladığı doruklara oturtmaz; ona bambaşka ve sihirli bir çekicilik eklemeyi, sıradan, (yürümek gibi yemek yemek gibi) bir edim, sıradan bir gereksinim çerçevesinde ele alır. (Ki doğrusu da budur) cinsellik, zaman zaman fonda, zaman zaman zihinde, zihnin labiretlerinde, düşsel titreşimlerin kaypaklığında, zaman zaman da bir imgede, bir espride parıldar; özgün deyimlerini, kışkırtıcı ve tablovari görüntülerini giyindir. Ama bitişiğindeki aynı düzeyde, aynı ağırlıkta bulunan kavramları aşmaya kalkışarak dikkatleri üzerine çekmez. Yani dozundadır.” (Buyrukçu, 1990a:5).

2.4. Romanlarda Yazarın Biyografisiyle Örtüşen Hususlar

Muzaffer Buyrukçu'nun romanlarındaki karakterlerle olan benzerlikleri incelendiğinde kendi hayatı ve yaşadıklarıyla birebir örtüşen kahramanlar tespit edilmiştir. Buyrukçu, aile ilişkilerini, kişiliğini, yaşadığı yerleri ve tanık olduğu insan ilişkilerini diyaloglarla romanlarına taşımıştır. Romanlarındaki bu benzerlik/ortak yönler Buyrukçu'nun kendi çevresini gerçekçi bir şekilde gözlemleyerek eserlerine de yansıttığını göstermektedir. Gamze Varım'la yaptığı bir röportajda; “kendisini edebiyata adayın bir kişi olduğunu ve bu yüzden yarattığı karakterlerle özdeşleştiğini” (Varım, 1994:13) ifade etmektedir.

Buyrukçu'nun kişiliğinden ve hayatından izler taşıyan karakterlerin başında *Bir Olayın Başlangıcı* romanının ana kahramanı Doğan ve *Ucu Güllü Kundura* ile *Dar Sokaklardaki Duman* adlı romanların ortak ana kahramanı olan Naci gelir. Buyrukçu'nun anı ve röportajlarından, arkadaşlarının anlatılarından ve romanlarından bu karakterlerin çeşitli yönleriyle yazarın kendisi olduğunu söylemek mümkündür. Muzaffer Buyrukçu'nun Niğde'de doğup Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşadığı bilinmektedir. Örneğin Yalova'nın Kuru köyünde

çocukluk döneminin geçtiği, ailesi ve akrabalarıyla bir süre orada yaşadığı belirtilmektedir. Naci karakterinin yaşamına bakıldığında, çocukluğunun Yalova'da geçtiği ve sonrasında İstanbul'a ailesiyle birlikte göç ettikleri görülür. Naci ve ailesi Balkanlardan İstanbul'a gelerek kenar mahallede yoksulluk içinde hayat mücadelesi verirler. Naci'nin evin büyük erkek çocuğu olarak söz sahibi olması da yazarın yaşamıyla kesişir. Buyrukçu da ailesinin geçimine katkı sağlamak için küçük yaşlarından itibaren birçok işte çalışmıştır. On üç yaşında Bursa Askeri Okulu'na gitmek ister. Yalova'dan Bursa'ya sınav için giderken yorgun kaldığı için doktor kontrolünde gözünde sorun çıkar ve Askeri Okula alınmaz. Bu duruma çok üzülür ve *Uyku* adlı öyküsünde bu durumu dile getirir (Andak, 1968:6).

Bir Olayın Başlangıcı romanındaki Doğan'ın, babası Kâmil Efendi ile aynı matbaada çalışması Buyrukçu'nun kendi yaşamından bir kesit aktarılmış gibidir. Kendisinin de yoksulluk sebebiyle küçük yaşlarından itibaren yaptığı işlerden biri, babasının bir dönem kapıcı olarak çalıştığı *Son Telgraf* gazetesinde ona yardım etmek olmuştur. Bu süreç Buyrukçu'nun edebi açıdan gelişimine katkı sağlamıştır. Buyrukçu'nun ilk hikâyesi olan *Yıkılan Yuva* yayımlanmış ve ilk telif ücreti olarak iki lira almıştır. Bu durum Doğan'ın çalıştığı matbaada yazar olma hayalleri kurması ve gazetede hikâyesinin yayımlanmasıyla benzerlik gösterir.

Buyrukçu'nun edebî kişiliğinin gelişiminde önemli isimler arasında Gorki'nin olması ve eserlerini defalarca okuması kendi yaşamı ve edebî düşünceleriyle bağlantılıdır. Kendisinin bu hassasiyeti de roman kahramanlarından Doğan'la eserlerine yansıtılmıştır.

Doğan'ın romanda yayımlanan hikâyesinin kaldırılması matbaa müdürleri arasında küçük bir tartışmaya sebep olur. Doğan'ın eğitimsiz bir hademe olması yazar olamayacağı ve sanattan anlamayacağı gibi bir algı oluştuğunu belirten Cevdet Bey'e karşılık, kendisine her zaman destek olan Reşat Bey'in Gorki'den örnekler vermesi de tesadüf değildir.

“Ama ne olursa olsun çok kötü bir şey yaptınız Cevdet Bey. Çocuğu kırdınız. O unutamayacak bunu. Bir insan kolay yetişmiyor. Ayrıca size şunu söyleyeyim: Yazı yazmanın okulu yoktur. Yanlış düşünüyorsunuz. Eğer kabiliyeti varsa bir hammad da bir hademe de yazar olabilir. Bütün mesele bu insanlara kabiliyetlerini gösterecekleri imkânları hazırlamaktır; iyi bir şey yapıyorlarsa onları teşvik etmektir. İşte Maksim Gorki. O da serserilikten yazarlığa geçmiştir. Buna ne dersiniz?” dedi Reşat Bey.” (Buyrukçu, 2017a:287).

Muzaffer Buyrukçu'nun *Ucu Güllü Kundura* ve *Dar Sokaklardaki Duman* romanlarındaki ortak ana kahraman Naci'nin kişiliği, arkadaş ilişkileri ve aile ilişkileri yine yazarın yaşamından kesitler sunmaktadır. Buyrukçu'nun da Arnavut kökenli olduğu ve Balkanlardan göçüp gelerek Naci ve ailesi gibi yoksulluk içinde yaşadıkları bilinmektedir. *Ucu Güllü Kundura* romanında yazar tarafından anlatılan Naci'nin anne ve babasının evlilik ilişkileri, aile içindeki durumlar ve yaşananlar Buyrukçu'nun kendi yaşamından benzer sahnelerin örnekleri gibidir:

“...Sekiz on kişiye hizmet etmekten bıkan, eski alışkanlıklarını yitirdiği için ev temizliğini pek önemsemeyen, pasaklı birine dönüşen Ana'ya duyduğu sevgi, saygı azalıyordu. Ana'nın yöneticiliği, derleyip toparlayıcılığı zayıflayınca, öteden beri ev işlerinden bucak bucak kaçan kızlar da ellerini bir şeye sürmemeye başlamışlardı. Sürseler bile üstünkörü bir şeyler yapıyorlar, baştan savmanın kolaycılığını seçiyorlardı. Bu tutumlarını eleştirmeye kalkıştı mı “Bütün gün eşekler gibi çalışıyoruz abi, ama annem boş oturuyor, şuraya iki süpürge vursa fena mı olur?” karşılığını veriyorlardı. Baba ise kendi havasındaydı, önüne konulan yemeği yiyor, gösterilen yerde yatıyor, daha çok dışarda yaşıyordu. Arada sırada parlıyordu elbet, bağırıp çağırıyordu, bütün eksiklikleri, kusurları sergiliyordu, hepsini suçluyordu, hepsini azarlıyordu ama asıl başkaldırdığı kaderiydi, yazgısıydı...” (Buyrukçu, 1998d:22-23).

“...Ezilen, horlanan, yoksulluğun cehenneminde kavru lan çocukluğu, büyük bir yer tutuyordu bu sürüklenişte. Öteden beri bir şeyler yapması, çalışması, bir şeyler getirmesi, öğütlere uyması, davranışlarını ayarlaması isteniyordu. Söyleneni elifi elifine anlamalı, hata işlememeliydi. ...Naci, gücünü, zekâsını yeteneğini kanıtlamak amacıyla çabalıyordu. İlk okula yazıldığı yıl bir elektrikçinin yanında çıra ktı. ...O, olayların, sorunların darbeleriyle pişiyor, katılaşıyor, bugün bitmeden yarın nereden ne kazanacağını, ailesini nasıl memnun edeceğini düşünüyor, koltuğunun altındaki ekmeği, ceplerindeki paraları annesinin avucuna koyuyordu. Az dövüldüğü, az horlandığı, beceriksizlikleri yüzüne vurularak köşelere sıkıştırıldığı saniyeleri birkaç sunturlu sövgüyle atlatmayı başardığında, sevinçten göklere tırmanıyordu. Ailenin sevilen, sayılan, korkulan, kaçılan ama gereksinim duyulan önemli bir elemanıydı. Evdekilere benzememe, onları aşma kararının beyninde ne vakit oluştuğunu kestiremiyordu.” (Buyrukçu, 1998d:25-26).

Yazarın ailesi Balkanlarda yaşadıkları dönemde varlıklı bir yaşama sahiptir. *Dar Sokaklardaki Duman*'da Naci'nin ailesinden “Otuz yıl önce göçtükleri İstanbul'da birtakım işlere girip çıkmışlar ama Balkanlardaki yaşamlarının en alt düzeyine bile erişememişlerdi. Otuz yıldan beri boyuna bir -düşüş-ü yaşıyorlardı. Babası, kardeşi, kız kardeşleri çalışıyordu. Kendisi de bir avukatın yanında kâtipti” (Buyrukçu, 1992b:173) bahsedilmektedir. Aynı durum yazarın ailesi için de geçerlidir. Özellikle varlıklı bir aileye sahip olan annesinin güzel ve bakımlı olmasından dolayı evlendikten sonra çevresindeki insanlar tarafından dedikoduya maruz kaldığı belirtilmektedir. Romanda Naci'nin annesinin yaşamı ve giyim tarzı Buyrukçu'nun annesiyle birebir örtüşmektedir:

“...İstanbul’dan Yalı köyüne kaynanasının bir kaprisi, bir inadı yüzünden göçtüklerinde o dönem moda olan ipekli emprimeleri, jorjetleri, keten entarileri, tiril tiril buluzları uzun süre sırtından çıkarmamıştı. Kenarları püsküllü ve çiçekli kadın şemsiyesiyle kordelâlı, fiyonglu, işlemeli geniş şapkalarıyla, atkılı rujan iskarpinleriyle, kollarını dirseklerine kadar saran siyah tül den eldivenleriyle bütün köyün gözünde ve ağzındaydı. Bir de (Tango) sıfatını takmışlardı. Önlerinden ya da yanlarından geçerken yadırgarcasına, küçümsercesine, alay edercesine, kıskanırçasına bakıyorlar, gülüşüyorlardı; hiçbir zaman kendisi gibi olamayacaklarını, o giysileri giyemeyeceklerini bildiklerinden ötürü, dış buluyorlardı, kötülük yapmak, aile ilişkisindeki düzeni birkaç yerinden delebilmek ve tedirginlikleri o deliklerden içeriye sokabilmek amacıyla fırsat kolluyorlardı. Adım başında biri ötekinden rezil dedikodular üretiyorlardı... Hiçbir şeyi umursamıyordu. Onlar istiyorlar, onlar eleştiriyorlar diye İstanbul’da alıştığı ve benimsediği yaşamını değiştirecek, köylüler gibi şalvarlarla, yeldirmelerle vücudunu kapamayacaktı. Ayrıca genç, dinç, içiyle barışık bir kadındı.” (Buyrukçu, 1992a:41-42).

Muzaffer Buyrukçu, Türk edebiyatının tanınmış birçok ismiyle yakın arkadaşlık kurmuştur. Edebiyat camiasının pek çok ismiyle ailesinden biri gibi samimidir. Günlüklerinden *Sıcak İlişkiler*’de bu samimi birlikteliklere, toplumsal sorunlara ve belli başlı edebî konulara da yer verdiği görülmektedir.

“...Garson koştı, ceket cebinden not defterini, kulağının arkasından kalemi aldı; iki komi garsonun üç adım gerisinde buyruk bekler gibi duruyorlardı. Onların da arkasında Patron duruyordu ve garsonun davranışını tecrübeli ve en küçük bir hatayı bile gözden kaçırmayan gözleriyle izliyor, Metin Eloğlu, Can Yücel ya da İlhan Berk’in bakışlarıyla karşılaşınca nezaketle gülümsüyordu. Fahir Aksoy şiş söyledi, rakı söyledi, peynir söyledi. Metin Eloğlu, “Soda getirin,” dedi... memnundular. Geldiklerine iyi etmişlerdi. Birbirlerine duydukları sevgiyi, özlemi açıkça belirtiyorlar, “Hadi merhaba,” diyerek kadehleri tokuşturup içiyorlardı.” (Buyrukçu, 1982a:235).

Gürültülü Birkaç Saat’teki Ayhan ve arkadaşlarının ilişkileri Buyrukçu’nun günlüğüyle örtüşmektedir.

“...Nermin, “Ankara’dan merhaba,” dedi, bardağın üstünden baktı Ayhan’a.

“Merhaba,” dedi Ayhan.

“Şerefimize,” dedi Nermin.

“Bir parça limon getirir misiniz?” dedi Sait.

“Bir parça da ekmek getir,” dedi Rıza.” (Buyrukçu, 2017b:148).

Muzaffer Buyrukçu ve Rauf Mutluay arasında dergi ve gazetelerde öykü/roman türlerinin gelişim gösterememesi konusunda bir tartışma olur. Dönemin popüler dergilerinin belli yazarlarca parsellendiği, dergilerin kendi elemanları dışındaki yazarlara bakış açısı eleştirilmektedir. Mutluay; “...dergiler yoluyla edebiyat yapmanın sakat olduğunu ve dergi okuyucusunun dışına çıkılması gerektiğini söyler. Kemal Tahir, Orhan Kemal, Yaşar Kemal gibi piyasaya açılan sanatçıların olması ve çoğalması” (Buyrukçu, 1968:202) gerektiğini belirtir.

Buyrukçu ise bu durumu kitabevelerinin sadece ünlü yazarlara yer vermesi ve gazetelerin de bunlarla yollarına devam etmesi gerçeğini “...ünlü yazarların dışında hiçbir kitabevi eserleri basmadığını ve gazetelerin de yer vermediğini” (Buyrukçu, 1968:202) eleştirmektedir. Bu durum romanlarında *Gürültülü Birkaç Saat*'te Ayhan ve arkadaşları arasında sohbet konusu olmuştur. Ayhan, arkadaşları ve edebiyat çevresince sevilen bir yazardır. Yazar olmasına rağmen sadece hikâyeci olarak kalması arkadaşları tarafından eleştirilir. Ayhan, gazete ve dergilerde tefrika olarak yayımlanan romanlar yazıp maddi kazanç sağlayabileceğini söyleyen arkadaşlarına tepkilidir. Dergi ve gazetelerdeki tefrika roman ve öykülerin artık popüler olmadığını eleştirel bir şekilde ifade etmesi Buyrukçu'nun düşünceleriyle birebir örtüşmektedir.

“Yeter artık, roman yaz oğlum. Ne keçi inatlı adamsın sen ben! Seni sevdiğim için söylüyorum. Sakın alınma... Hikâye artık devrini doldurmuş bir türdür. Çağımız roman çağıdır. Roman yaz ki para kazanasın.” “Eksik olma, sağ ol, var ol Kemal Tahir'in ağzıyla diyeyim ve de nur ol.” (Buyrukçu, 2017b:86).

“Dalga geçiyorsun değil mi? Tabii senin bileceğin iş... Yalnız gazeteler hikâye yayımlamıyor.” “Ne yapacaklar gazeteler hikâyeyi? Ne yapacaklar gazeteler sanatı? Futbolcuların hayatlarını anlatıyorlar, resimlerini basıyorlar, ayak ölçülerini, ağızlarındaki dişlerin adedini söylüyorlar. ...Sonra resimli romanlar. Allahlık Ali Bey... Ceymis Bond Karakolda. Aşk Gözyaşlarının değil Gözyaşları Aşkın Tohumudur gibi tefrikalar, Anjelik Paris'ten Döndü. Tabii bu arada çarşaf gibi banka ilanları. Satılık arsa ilanları.” (Buyrukçu, 2017b:86-87).

Muzaffer Buyrukçu'nun romancılığı ve romanlarının gelişiminde etkisi olan 1940-1970 arası Türk edebiyatında roman türündeki gelişimler ve önemli isimler incelenmiştir. 1940'lı yıllardan başlayan köy romanı oluşumunun Türk edebiyatı ve modern romana etkisi ve devamında gelen dönemlere olan etkisi görülmektedir. Köy romancılığı, taşra-kent sorunsalı ve sınıflaşma gibi temel sorunlar esasında toplumdaki birçok sorunun eleştirilmesi roman türünün daha sosyal bir yapıya sahip olmasını sağlar. Belirtilen dönemler içerisinde romanlarıyla büyük başarı yakalayan isimlerin etkileri Muzaffer Buyrukçu'nun edebî düşünceleri ve yazılarında da görülmektedir. Buyrukçu, herhangi bir siyasi görüş, edebî düşünce, teoriye bağlı kalmadan akıcı bir dille eserlerini kaleme almıştır. Yazarın romanları ve romancılığıyla ilgili teknikler incelenmiştir. Yazarın romanlarındaki karakterler ve olaylarla olan ortak özellikleri kendi yaşamından örnekler sunularak tespit edilmiştir. Romanlarının vaka özetleri verilerek eserlerin daha rahat anlaşılması sağlanmıştır.

3. MUZAFFER BUYRUKÇU'NUN ROMANLARINDA TEMATİK İNCELEME

3.1. Bireysel Temalar

3.1.1. Aşk

Türk edebiyatının en köklü, eskimeyen, en çok işlenen ve temel konularında konularından biri aşktır. Buyrukçu'nun da bütün romanlarında aşk temi; hayatı tamamlayan, bireyi anlamamıza, onun sorunlarını çözmemizi yarayan sosyal bir gerçektir. Aşkı temel aldığı romanı *Gece Bitmedi*'dir. Adem'in Havva ile birlikte yaratılmasından beri insanlığın temel ihtiyacı "aşk" olmuştur.

Aşk; "Tutku-aşk, bedensel (fiziki) aşktan, zevk-aşkıdan ya da meraktan (Stendhal) farklı bir şey değildir. Ete ya da ruha sahip olma, çiftin var oluşu, ayrı bir kaygının ve sınırsız bir idealleştirmenin konusu olabilirler." (Jerôme, 1995:226) şeklinde aşkın cinsellikle olan ilişkisi ifade edildiği gibi; "Aşk; kişilerarası bir ilişkidir: yani, sahiplenmede aradığım şey, sahiplenilen kişinin kendisini vermesidir. Bizim hoşumuza giden, bu verişteki kişiliktir yoksa verilen nesne değil. Ten, güzellik, zekâ verilmedikleri sürece aşktaki çekiciliklerini yitirirler. Bunlardan zevk alınabilir ama sevilmez." (Jerôme, 1995:225) sözleriyle de aşk gerçekçi ve farklı bir boyutta gösterilmektedir.

Genellikle aşk anlatıları "yasak ve yasal aşk" olarak ayrılmaktadır. Yasal aşklar, toplum tarafından normal görülüp evlilikle sonuçlanan birlikteliklerdir. Yasak aşklar ise genellikle kapalı/karanlık mekanlarda sınırlandırılmış, yakın çevredeki kişilerle yaşanan cinsel maceralar olmaktadır. Tomris Uyar aşk olgusunu; "...Sıfatsız bir aşkı benimsemiyoruz. Evliler, devlet denetiminde; evsizler bekçi denetiminde sevişmeye çalışıyorlar." (Uyar, 1995:72) sözleriyle yasak ve yasal aşk kavramlarını açıklar. Bu sözlerle aşkın yasal ve yasak olma durumlarının toplumsal bir boyut kazandığı ifade edilir.

Muzaffer Buyrukçu'nun romanlarındaki aşk, yasal ve yasak aşk şeklinde incelenebilir. Romanlarda öncelikle ele alınan aşk temi yasak aşk olarak görülmektedir. Yasak aşktaki birliktelikler daha çok eril hakimiyet esasında şekillenmektedir. Balzac'ın aşk tanımı; "İki aşk vardır" der "Hükmeden aşk (La Rochefoucauld'un saltanat sürme arzusu", "köleleştirici aşk") ve bir de itaat eden

“adayıcı aşk”. Bazen ikisine aynı kişide rastlamak olasıdır. Bir de birleştirici aşk vardır ki, iki kişi bir bütün eder. (Saint Augustin, Descartes) Bu bütüncülük bir kaynaşma olarak değil, bir katılma olarak algılanmalıdır. Çiftlerden her biri, diğerinin değişmez özgürlüğünün bilincindedir.” (Jerôme, 1995:225) yasak ve yasal aşk anlayışını nitelemektedir. Genellikle aşk anlatılarında kişilerin “hükmeden erkek” ve “itaat eden kadın” şekilde sınıflandırılması gerçeğinin psikolojik olduğu kadar sosyolojik etkilerden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bu durum Buyrukçu’nun romanlarında da sıklıkla görülmektedir.

Muzaffer Buyrukçu’nun incelenen romanlarındaki aşk teması, kahramanların geçmişte yaşadıkları aşklar ve yasak aşklar olarak görülmektedir. Romanlardaki aşklar romantik aşk anlayışından daha çok cinselliği perdeleyen geçici aşk esasındadır. Buyrukçu, romanlarında hayal edilen aşk anlatılarını anlatmak yerine gerçeklikte var olan ilişkileri dile getirmektedir. Romanlardaki aşk anlatılarında çoğunlukla kadınların romantik aşk ve ideal eş/erkek bulma düşünceleri yer almaktadır. Bunun yanı sıra erkeklerin aşka bakışı ve yaşayışları daha çok cinsel deneyim ve hazsal doyum sağlamak şeklindedir.

Aşkı temel aldığı romanı *Gece Bitmedi*’dir; diğer romanlarında da hemen hemen bütün kahramanların yaşadığı bir olgudur. *Gece Bitmedi* romanında yaşanan aşk, Buyrukçu’nun diğer romanlarındaki aşk anlayışlarından farklı olarak çiftin birbirine olan yoğun sevgisi ve birbirlerine karşı sadık olmaları diğer romanlardan farklı olmasına yol açmıştır. Roman, Ali ve Meral’in nişanlılık döneminden evliliklerine kadar olan süre içindeki anılarını içermektedir. Birlikte yaşadıkları iyi ve kötü olaylar karşısında hep bir arada olmaları, birbirlerine karşı konuşmalarından, davranışlarından aralarındaki saygı anlaşılmalıdır.

Romanlar içerisinde yasak aşk yaşayanlar *Ucu Güllü Kundura* ve *Dar Sokaklardaki Duman* adlı romanların ana kahramanı Naci; *Bir Olayın Başlangıcı*’nda Doğan; *Akan Sular Şarap Olsa*’da İrfan’dır. Belirtilen kahramanlar ve yaşanan aşklar sosyal hayatta var olan, gerçekçi bir nitelik taşımaktadır. Bunların yanı sıra yasal aşk birlikteliklerine değinenler *Gece Bitmedi* ve *Akan Sular Şarap Olsa*’da yer alan Cemil Bey’in karısına duyduğu aşktır.

Buyrukçu'nun romanlarında aşk anlatıları çoğunlukla erkeklerin baskın olduğu ve yön verdiği yasak aşklardır. Romanların ana kahramanları genellikle erkektir ve erkeklerin yön verdiği, eril düşüncenin esas olduğu aşk anlatıları yoğun bir şekilde işlenmektedir. Erkeklerin bakış açısından incelenen aşklar daha çok yasak aşk olarak görülmektedir. Yaşanan aşkların olumlu ve olumsuz boyutları erkeklerin yönelimlerinden incelenmiştir. Erkeklerin yanı sıra kadınların bastırılan, ezilen ve cinsel bir meta olarak görülen aşk hayatları ve aşkla ilgili düşünceleri de incelenmiştir. Bu durum kadınların ve erkeklerin birbirlerinden farklı aşk anlayışı gerçeğine uygun işlenmiş ve kahramanlar bu gerçeğe bağlı duygu ve düşüncelere bürünen tiplerden seçilmiştir.

a. Erkek Penceresinden Aşk Anlatıları-Cinsellik

Erkeklerin baskın olduğu aşk anlatıları arasında *Ucu Güllü Kundura* ve *Dar Sokaklardaki Duman* adlı romanlarda Naci'nin yaşadığı ilişkiler dikkat çekmektedir. Her iki romanda Naci, birden fazla kadınla aşk yaşamaktadır. Naci'nin kadınlarla yaşadığı birliktelikler duygusal aşktan daha çok cinsel doyum amaçlıdır. Naci'nin cinsellik konusunda duygu ve isteklerine hâkim olamaması, yaptıklarının yanlış olduğunu bilse de cinsel isteklerinin daha baskın bir durumda olması psikolojik bir boyutta incelenebilir. Erkeklerin cinsellikte hayır diyememeleri ve bedensel olarak süregelen cinsel dürtüleri hayatlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Naci'nin yaşadığı cinsel doyumsuzluk psikolojik ve fizyolojik olarak tüm benliğini sarmış bir hastalık gibidir, neredeyse dışı olan her şeyden etkilenmektedir:

“Bir yandan bunları kurcalıyor, bir yandan da iradesine başkaldıran ve egemenliği ele geçiren isteklerinin buyruklarına ‘hayır’ demeyi beceremeyen bir tutsağa dönüştüğünü seziyordu. Gövdesi, cinselliğin baş odakları sayılan kimi organları öyle bir gerilmişti ki bir dışı soluğunu üflese kopacaklardı.” (Buyrukçu, 1992b:262).

Ucu Güllü Kundura romanında Naci, Ayşe adlı bir kadınla yasak aşk yaşar. Naci ve Ayşe'nin küçük yaşlarda başlayan arkadaşlığı ilerleyen zamanlarda duygusal olarak değişir. Birliktelikleri zaman içinde ilerleyerek ilk cinsel deneyimlerini yaşayacak kadar yakınlaşmalarını sağlar. Aralarındaki duygusal ve cinsel bağın etkisiyle birbirlerine daha çok bağlanır ve birlikte kurdukları evlilik hayallerine tutunurlar:

“Aşkları, evlendiklerinde güçlenecek, kökleşecekti. Ayşe, Naci'nin işten dönüşünü pencerede bekleyecek, lezzetli yemekler pişirecekti. İki kız iki erkek dört çocuk doğuracaktı. Naci, Ayşe'yi sinemalara, tiyatrolara götürecekti, altın bilezikler, kolyeler, inci gerdanlıklar alacaktı.” (Buyrukçu, 1998d:92).

Ayşe ve Naci evlilik hayalleri kurarken hayatları farklı bir şekilde ilerler ve Ayşe sevmediği bir adamla evlenmek zorunda kalır. Naci, yıllar sonra Ayşe'yle karşılaşır ve onun ihanetini unutamaz. Naci yıllar sonra Ayşe'nin kendisiyle birlikte olmak istemesini sadece cinsel isteklerini gidermek için kabul eder. Ayşe'nin bedensel güzelliğinden yararlanarak ondan intikam almayı düşünmektedir.

Cinsellik, genellikle eril düşünce egemenliğinde kadın bedeniyle bir haz alma durumu olarak çizilmektedir. Toplumda cinselliğin kötülen ve yasaklanan yapısı daha çok kadınlar için geçerliken erkekler, cinsellikte herhangi bir kısıtlama ve sınırlamaya maruz kalmazlar. Naci ve Ayşe'nin yaşadığı cinsellik, daha çok Naci'nin cinsel doyum sağlama amacı olarak belirtilse de aralarındaki yaklaşma ve hisler cinselliği bir keşif olarak göstermektedir. Yazar, Naci ve Ayşe arasında geçen cinselliği, daha çok duygusal bir anlatımla betimlemektedir:

“...Henüz keşfettikleri taze cinselliğin, acemice sevişmenin, kızlık zarını yırtmadan birleşmenin öğrenildiği bir okuldu. Cinsellik sevişme, birleşme üçgeninin sınırlı gibi görülen sınırsızlığında ordan oraya sıcıyorlar, koşuyorlar, fırtına gibi esiyorlardı. Dokunmaları, konuşmaları, öpüşmeleri belki ustaca değildi ama içtenlikliydi, capcanlıydı ve sergiledikleri güzelliklerin her zerresinden yaşam fişkırıyordu.” (Buyrukçu, 1998d:90).

Dar Sokaklardaki Duman'da Naci'nin Emriye ile yaşadığı yasak aşk dikkat çekmektedir. Naci'nin Ayşe ile yaşadıklarına benzer bir durum olarak Emriye ile çocukluk arkadaşı olarak başlayan ilişkileri zamanla duygusallık boyutunda değişir. Değişen hayat şartlarıyla birliktelikleri devam etmez. Yıllar sonra Emriye, başka bir adamla İstanbul'a kaçtığına Naci'yle karşılaşır ve birbirlerine karşı aşkları yeniden başlar. Naci, Emriye'nin Sabri ile birlikte olduğunu bildiği halde onunla yasak aşk yaşamayı tercih eder. Aralarındaki ilişki duygusallıktan daha çok cinsellikle açıklanabilir. Naci ve Emriye'nin birlikteliğinde cinsellik, kişiler arasındaki bedensel ve duygusal uyum, cinselliğin yarattığı hisler okuyucuya gerçekçi bir şekilde anlatılmaktadır:

“...Gövdelerinin sahiciliğini, canlılığını duydular gövdelerinde, soluklarını, dokunuşlarını, sıcaklıklarını duydular... yercesine, ısırıcasına, öpüşmeye başladılar; yanaklarını, boyunlarını, kulaklarını, çenelerini, alınlarını, enselerini, gözlerini ve elbet dudaklarını, en çok onları, içlerinden yükselen bir şiddetle öptüler, ağızlarından akan sıvılarla ıslattılar, bu ıslaklıktan hoşlandılar. Derken öpüşmelerini kesmeden usulca

oturdular yatağın kenarına ve devinme seslerini azaltarak sevişmelerine ellerini kattılar.” (Buyrukçu, 1992b:262-263).

İncelenen romanlarda Naci, Seta ve Naciye adlı kadınlarla da aşk yaşar. Naci, Ayşe ve Emriye’den oluşan aşk üçgeninde kadınların evli olmasından dolayı yaşanan aşklar, yasak aşk olarak nitelendirilmektedir. Seta ve Naciye’yle yaşanan birliktelikler ise Seta’nın bekâr bir kız olmasından dolayı daha yüzeysel anlatılmaktadır. Naci’nin Naciye’yle olan ilişkisi ise, tamamen cinsellik amaçlıdır. Naciye, dul bir kadın olarak Seta’ya göre daha rahat yaşadığından Naci ile olan cinsel birlikteliğinde sorun yaşamaz. Naci, Naciye’nin “*balık etli kusursuz vücudu*”nu, fiziksel güzelliğini, cinselliği çağrıştırmacı bir nesne olarak görmektedir; bu durum hem kadınlara bakışını hem de cinselliğin hayatındaki önemini göstermektedir:

“...Naci birden kucakladı, parkta yarım kalanı tamamlarcasına öpmeye başladı. Yatağa devrildiler. Genç, sağlıklı, patlayacak kadar gerilmiş ve boyuna sevişmeyi yücelteceklerini ileri süren duygularla tıka basa dolu gövdeleri birbirine karışıyor, yuvarlanıyorlardı oradan oraya; derinliklerindeki eşsizlikleri bir an önce ulaşmak ve yüze çıkartmak amacıyla boyuna deviniyorlardı. Naci’nin fısıltı tüllerine sararak söylediği sözcükler, sergilediği sevişme biçimleri, haz kaynaklarını saptamaktaki ustalığı Naciye’de haykırmalara, çığlıklara dönüştü.” (Buyrukçu, 1992b:186).

Naci’nin sadece birlikte olduğu kadınlara değil çevresindeki tüm kadınlara bakışı aynıdır. Onun için kadınlar bedensel güzelliği ve yetenekleriyle cinsel bir obje niteliğindedir. Kadınların sadece cinsellikte işe yaradığını ve itaatkâr kadın rolündekilerin daha çok beğenildiği söyler. Bu açıdan Naci’nin birlikte olduğu kadınlardan Naciye’nin diğerlerinden farkı, itaatkâr kadın rolünde oluşu ve cinsel yeteneklerini, isteklerini açık bir şekilde dile getirmesidir. Naci’nin sözlerinden Naciye ile ilgili düşüncelerini anlamak mümkündür:

“...el sürülmemiş körpe bir kız değildi, bir budala, bir ruh hastası da olsa bir evlilik geçirmişti ama gene de dokunulmamış gibiydi- sevişmenin ve vücudunu kullanmanın acemisiydi. Ayrıca hırpalanmamış bir temizliği, bir saflığı, özünü koruyan bir utancı vardı.” (Buyrukçu, 1992b:187).

Bir Olayın Başlangıcı adlı romanda aşk, daha çok erkek kahramanların bakış açıları ve aşk anlayışları üzerinden ilerlemektedir. Erkeklerin yaşam tarzları ve kadınlara karşı duygu ve düşüncelerinden aşka bakışları anlaşılmaktadır. Erkekler, aşkı daha çok cinsel deneyim kazanma ve güzel kadınlarla eğlenceli vakit geçirmek olarak görür. Romanın ana kahramanı Doğan’ın aşk hayatı incelendiğinde çoğunlukla cinselliği tanıma, bedensel istekleri giderme ve kendini erkek olarak kanıtlama amaçlıdır. Doğan’ın diğer arkadaşlarına göre yaşadığı aşk, duyduğu hisler çok doğal ve içtendir. Doğan’ın kendinden yaşça büyük ve evli olan Vaso ile

yaşadığı aşk dikkat çekmektedir. Vaso ve Doğan'ın yaşadığı birliktelikte, Doğan'ın eril düşünce ve hareketlerden daha çok saf duyguları ve aşktaki tecrübesizliği, Vaso'nun ise aşkta ve davranışlarında daha eril ve aktif bir partner olduğu görülmektedir. Doğan için Vaso, hayatında unutamadığı ve farklı bir değere sahip olan tek kadındır. Doğan'ın hayatında Vaso'dan önce bir kadının olup olmadığı bilinmediği için Vaso hayatındaki ilk kadın olarak söylenebilir. Hayatındaki ilk cinsel deneyim, yaşadığı ve unutamadığı ilk duygular hep Vaso ile birlikte olup “Vücudumun her yanında onun izleri var,” diyordu. “Elleri her yanımda gezindi, okşadı. Dudaklarımı binlerce kere öptü” (Buyrukçu, 2017a:37) şeklindeki düşüncelerden Doğan'ın Vaso'ya olan bağlılığı anlaşılmaktadır. Bu durum Doğan'ın aşk konusunda romantik bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Doğan'ın aşktaki duygusallığının yanı sıra cinsellikteki tecrübesizliği, fiziksel görünüşüne de yansımaktadır. Vaso ile olan birlikteliğinde cinselliği tanıyıp yaşayarak hem duygularındaki hem de bedenindeki değişimler önemlidir. Yazar, Doğan'ın Vaso'ya karşı hissettiği cinsel duygu ve istekleri detaylı bir şekilde anlatırken, eril düşünce ile betimlenen cinselliği açık bir dille ifade etmektedir.

“...Doğan sonuna kadar gerilen gözlerle ve saldırgan duyguların alabora ettiği bir işle seyrederdi Vaso'nun baldırlarını... Kudurur gibi oluyordu. İlikleri dolmuştu. Tek istediği Vaso'ydu ve her an onu düşünüyor, hayaller kuruyordu. Vaso onun kendinden geçmişcesine baldırlarına baktığını biliyor, yüreğinin yağını eritmek, çıldırtmak amacıyla silme işini uzattıkça uzatıyor, arada bir başını çevirip anlamlı anlamlı gülümsüyordu (Buyrukçu, 2017a:36).

Gece Bitmedi romanının kahramanı Ali, her ne kadar ilişkiyi yöneten olsa da birlikte olduğu kadına evlilik öncesi ve sonrasında bağlı kalan, saygı duyan bir kişi olarak farklı konumda yer almaktadır. Ali'nin aşkla ilgili düşünceleri ise diğer erkek kahramanlardan farklı değildir. Ali'nin aşk anlayışı ve duyguları, karısı Meral'den farklı olarak daha gerçekçi ve nettir. Ali için kendi hayatı ve düşünceleri daha ön plandadır ve Meral'e değer vermesine rağmen duygusallık ön planda olmadığı için kişiliğinden taviz vermez. Birbirlerinden farklı kişilik özelliklerine sahip olmalarına rağmen güzel bir ilişkileri vardır. Ali'ye göre toplumdaki kadın-erkek ilişkilerinde aşk anlayışı daha çok maddi çıkarların ön planda olmasına dayanmaktadır. Ali, toplumda yaşanan çıkarıcı aşk ilişkilerini eleştirdiği gibi Meral'le yaşadığı aşkın sadece sevgi bağıyla var olduğunu ve sadece aşktan beslendiklerini söylemektedir.

“...Biz sevgi Donkişotlarıyız. Evet güzelim, biz seninle öldürmeyi amaçladıkları sevgiden çıkarlarını engelledikleri gerekçesiyle kopup -çünkü sevgi çıkara karşıdır, çıkarın düşmanıdır, insan duygusunun en özgünü, en yücesidir- yeni putçuluğa bel bağlayan ama aradaki o geniş boşluğu aşamadıkları için bunalan ruh hastalarının, mutsuzların ortalığı (ruhları gibi) karattığı bir dönemde birbirlerini seven, sevgiye inanan, sevgisiz bir dünya, bir ilişki düşünemeyen ve sevgiyi her şeyin üstünde tutan kişilerin örneklerini sıralıyoruz. ‘Seni seviyorum’ diyerek yasakçılara, alıklara, beyinsizlere, canavarlaşanlara başkaldırıyoruz, onların umursamadığımız gösteriyoruz, sevgiyi savunuyoruz. Ne müthiş bir çaba, ne soylu, ne verimli bir uğraş!..” (Buyrukçu, 1995a:150-151).

Ali ve Meral’in aşk birliktelikleri cinsellik boyutunda da yoğun duygularla ifade edilmektedir. Aralarındaki cinsellikte Ali, hâkim erkek olarak görülse de Meral’in de yoğun duygu ve istekleri dikkat çekmektedir. Meral ve Ali nişanlılık dönemlerinde başlayan cinsel ilişkilerini, toplum yapısı ve kuralları gereği yasak olarak değerlendirmeyip özgür bir birey olarak kendi kararlarının bir gereği olarak görmüşlerdir. Yaşadıkları cinsel birliktelik daha çok duyguların ön planda olmasından dolayı bir ihtiyaç değil aralarındaki sevgiyi güçlendiren bir deneyimdir. Ali bu deneyimi bir duygu sarhoşluğu, büyümlü bir an ve hiç bitmeyen bir özlem olarak ifade etmektedir.

“...Ali, şimdi başlayan sevişme süresinin bütün saniyelerini hem ilerde anımsadıkça tatlı bir sarhoşlukla kendinden geçeceği hem de bugünkü güzelliklerle büyüleneceği sezilen bir davranışla sarıldı Meral’e. Şimdi, ikisi de yedi aydır yüreklerini delik deşik eden özlemlerin ve özlemlerin güdümündeki isteklerin isyanlarını susturmaya çabalarken titriyorlardı.” (Buyrukçu, 1995a:8).

Meral ve Ali için cinsellik normal bir yaşamsal aktivite olduğu gibi, insanlar tarafından tabulaştırılıp kötülen, korku duyulup utanılan bir şey olmadığını ve günün her saati, istenilen her yerde sınırsız bir şekilde cinsel birlikteliğin olabileceğini düşünmektedir. Ali’nin Meral’e karşı sevgi dolu yaklaşımı cinsel birlikteliklerine de olumlu yönde etki etmektedir. Ali, ilişkisinde cinselliği ve kadını meta olarak gören bir anlayıştan uzak olduğu için romantik bir aşk birliktelikleri olduğu görülmektedir.

Akan Sular Şarap Olsa adlı romanda, çoğunlukla yasak aşk ilişkileri dile getirildiği gibi bunların yanı sıra toplum kurallarına uygun evlilikle sonuçlanan birliktelikler de yer almaktadır. Romanda Avukat Cemil Bey ve eşi Nurhayat Hanım’ın birbirlerine duydukları aşk ve ideal evlilikleri örnek gösterilebilir. Cemil Bey’in eşi Nurhayat’a karşı duyduğu sevgi ve aralarındaki aşkın gerçekçiliği yazar tarafından okuyucuya da yansıtılmaktadır. Romanın ilerleyen bölümlerinde Cemil Bey’in karısını ani bir ölümle kaybettikten sonraki yaşamında eşini unutmadığı ve

onu ruhen yaşattığı “...Bir uçabilseydi, Nur’la yukarlarda buluşabilseydi... Gün, ay, yıl olmayan yıpranmamış bir zamanın içinde sonsuza kadar devinmeli, sonsuzun gövdesine katılmalıydılar. Boşluklarındaki derinliklerde sınırsızlık duygusu yaratan acılar kıpırdadı.” (Buyrukçu, 1998b:28) sözleriyle belirtilmektedir.

Cemil Bey, karısının ölümünden sonra yaşamına bekar bir erkek olarak devam ederken kendisiyle ilgilenen kadınlara karşı duygusal veya cinsel yönelimi olmaz. Eşi Nurhayat Hanım, hayatta olmasa bile ona ihanet edeceğini düşünmektedir. Cemil Bey’in hayatında bir süre sonra sekreteri Figen ile yakınlık oluşur. Figen, Cemil Bey’le ilgilenip yakınlık kurmaya çalışır ve Cemil Bey bu durumdan hem karısına ihanet edeceği için hem de Figen ile aralarındaki yaş farkından dolayı rahatsız olur. Cemil Bey, toplum tarafından kabul görmüş saygın bir mesleğe sahibi olması ve evlilik çağında çocukları varken kendisine bu durumu yakıştırmaz. İlerleyen zamanda Figen ve Cemil Bey arasında duygusal yakınlık oluşur. Aralarındaki ilişki incelendiğinde Figen, Cemil Bey’in kendisinden yaşça büyük olup çocuklarının olmasından rahatsızlık duymayıp, onu maddi ve manevi açıdan ideal bir erkek/ eş olarak görmektedir.

Muzaffer Buyrukçu’nun romanlarında incelenen aşk teması, *Gürültülü Birkaç Saat* adlı romanında diğerlerinden farklı olarak, romanın olay örgüsü ve kişilerin duygu ve düşünceleri bakımından detaylı bir aşk anlatısı içermediği görülmektedir. Ayhan ve Şermin adlı karakterlerin birbirlerine karşı olan duyguları ve yakınlıkları yazar tarafından belirtilse de aralarında belirgin bir aşk ve cinsel birliktelik yoktur. Romanın sonunda kahramanlar birbirlerine karşı duyguları, hislerini açıklayıp ortadan kaybolmaları ile son bulmaktadır. Romandaki aşk anlayışı, yoğun bir şekilde bahsedilen cinsellik ve kadın erkek ilişkilerindeki boyuttan yola çıkılarak sıradan olarak nitelendirilebilir.

b. Kadın Penceresinden Aşk Anlatıları-Cinsellik

Muzaffer Buyrukçu’nun incelenen romanlarında aşk teması daha çok erkeklerin yön verdiği, baskın olduğu aşk anlatıları olarak görülmektedir. Kadın penceresinden aşk anlatıları incelendiğinde, ilişkilerde genellikle bedensel güzellik ve cinsellikle baskın olan kadınların yön verdiği aşklar göze çarpmaktadır. Romanlardaki kadınların aşka olan inançları ve düşünceleri incelendiğinde,

erkeklerden farklı düşüncelere sahiptir. Erkeklerin genellikle maddi ve çıkarıcı anlayışlarından farklı olarak kadınlar, aşık oldukları erkekleri “*kurtarıcı*” olarak görmektedir. Romanlardaki birçok kadının, geçmişte istenmeyen evlilikler yaparak mutsuz bir hayata sahip olduğu anlatılmaktadır. Bu durum kadınların toplumda bireysel hak ve özgürlüklere sahip olmadığını göstermektedir. Kadınların özgür olmamasından dolayı hayatlarıyla ilgili yanlış kararlar aldıkları ve istenmeyen durumlar yaşadıkları belirtilmektedir. Yaşanan yasak aşklarda kadınlar her ne kadar “*kötü kadın, ihanet eden kadın*” şeklinde ifade edilse de bu durum toplumda kadınların eşitsizliğe maruz kaldığının altı çizilmektedir.

Ucu Güllü Kundura ve *Dar Sokaklardaki Duman*’ın ana kahramanı Naci’yle aşk yaşayan kadınlar Ayşe, Emriye, Seta ve Naciye’dir. Kadınların aşkla ilgili düşünceleri, Naci’yle olan ilişkileri yanında diğer ilişkileri incelendiğinde de ortak sorunlar yer almaktadır. Naci’nin aşk yaşadığı kadınlar arasında *Dar Sokaklardaki Duman*’da Ayşe, geçmişte duygusal ve cinsel yakınlık kurduğu Naci ile yıllar sonra karşılaşarak geçmişteki güzel anılarını hatırlar ve Naci ile yarım kalan ilişkisine devam ederek yasak aşk yaşamak ister. Ayşe, Naci’ye karşı yoğun duygular beslediği için onu yeniden elde edebilmek için mücadele eder. Naci’nin kendisini affetmesi için bedenini teslim edecek kadar cesur ve aşık bir kadındır. Ayşe evli ve çocuk sahibi olmasına rağmen aşkı için toplumdaki anne/kadın rolünü önemsemeyen duygularıyla hareket eder. Bu durum toplum tarafından hoş karşılanmamaktadır. Naci ve Ayşe’nin ilişkisi cinsellik temelinde kurulduğu için aralarında cinsel ilişki ve Ayşe’nin “...bakışlarını Naci’nin bakışlarıyla düğümledi ve birlikte düğümlendikleri gecelere kayd. Eti, kanı, yüreği Naci’yi şiddetle istedi. ‘Şeytan diyor ki sarıl şunun boynuna, ısıra ısıra öp, kanat ağzını!’” (Buyrukçu, 1998d:57) iç konuşmasıyla verilen bu ifadelerinden de aktif bir kadın rolünde olması dikkat çekmektedir.

Cinsellik konusunda kadınların küçük yaşlardan itibaren toplumsal norm ve baskılarla yetiştirilmiş olmaları hayatlarındaki kötü tecrübelerin sebebi olarak görülmektedir. Toplumdaki “namus ve bekaret” kavramlarının sadece kadın ve kadın bedeni üzerinde ifade edilmesi ve değerlendirilmesi kadınlar üzerindeki baskıyı artırmaktadır: “...Yalnız, Ayşe, belden aşağısına uzanırsa töresel ve eğitimsel bir yasak anlayışı ve içgüdüsel bir karşıkoymayla -sadece evleneceği

kişiyi sunacağı kızılığı kirlenir ve namusu lekelenir düşüncesiyle- ılığı basabilirdi.” (Buyrukçu, 1998d:87).

Naci ve Ayşe arasında yaşananlara benzer bir ilişki olarak Naci'nin Emriye ile yaşadıkları önemlidir. Emriye ve Naci küçük yaşlarda birbirlerinden hoşlanıp evlilik hayalleri kurmalarına rağmen hayatları farklı şekilde ilerler. İlerleyen zamanlarda Emriye babası tarafından zorla, sevmediğı bir adamla evlendirilmeye çalışılır. Emriye, Naci dışında bir başkasıyla evlenmek istemez ve zorla evlendirilmemek için yine sevmediğı ama kurtarıcı olarak gördüğü Sabri'yle İstanbul'a kaçar. Emriye yeni hayatında herhangi bir eğitime, vasa sahip olmadığı için Sabri'yle yaptığı evliliğı kabullenir ve kendisini bu evliliğı ve hayata adanmış kadın olarak görür. Emriye'nin hayatındaki dönüm noktası Naci ile karşılaşmasıyla başlar. Emriye, yıllardır içinde gizlediğı ve unutamadığı duygularını tekrardan hatırlayarak Naci'yle yasak aşk yaşamaya başlar. Naci, aile içinde yaşanan bu gizli aşkın öğrenilip kendisinin namussuz bir erkek olarak adlandırılmasını istemez. Emriye ise cesur ve fedakâr bir aşık olarak bedenini ve tüm kişiliğini Naci için harcamaya, kötü kadın olarak adlandırılmaya bile razıdır. Naci ile yeniden karşılaşmalarını kendisi için yeni bir hayat olarak algılar, Naci'nin hayatının gerçek aşkı olarak kendisini görür.

Emriye'nin Naci ile olan birlikteliğı küçük yaşlardan itibaren başladığı için aralarındaki duygusal bağ, ilk cinsel deneyimlerini de birlikte yaşamalarına neden olmuştur. Aralarında geçen cinsel yakınlaşmalar yaşlarının küçük olması sebebiyle eğlenceli, keşfedilen bir “karı-koca oyunu” gibi gelmektedir. Emriye yaşadığı ilk cinsel deneyimde fiziksel olarak yaşadığı hislerin etkisinden uzun süre çıkamaz.

“...Tanımlayamadığı bu (vücut) hazzının tutsağıydı artık ve hep onu, dolayısıyla onun kaynağı Naci'yi düşünüyordu gece gündüz. ...Ortalığın sıcaktan kavrulduğu bir öğle, kırmızı horozun kovaladığı beyaz bir tavuğun üstüne hırsla bindiğini görünce, hiçbir şey demeden, içgüdüleriyle (karı-koca) oyununu oynamaya koyulmuşlardı; belden aşağılarını birbirlerine sürterken titremişler, baygınlığa benzeyen bir şeyler duymuşlar, gözlerini yummuşlardı.” (Buyrukçu, 1992b:449).

Cinsellik konusunda erkeklerin duygu ve düşüncelerindeki yoğun cinsel istekler ve haz arayışları normal olarak görülürken Emriye'nin Naci'ye duyduğu cinsel istekler iç dünyasındaki duygularının ifade edilmesi açısından önemlidir. Emriye, yıllardır Naci'den başka kimseye aşık olmamış bir genç kız iken ailesinin istediğı bir evlilik yapmamak için istemediğı bir adamla birlikte olup evlenmek

zorunda kalmıştır. Sabri’yi kabullenme döneminde yeniden Naci’yle karşılaşması Emriye’nin duygusal ve cinsel açıdan değişim göstermesine neden olmuştur. Emriye, Naci ile yıllar sonra karşılaştığında yaşadığı cinsel açlık dikkat çekicidir.

“...Uyarılmış bedeniyle ruhu, Naci’nin derdindeydi yemeğin değil... Naci’nin vücudundan, varlığından bir şeyler yemek, onun tarafından acıktırılmak, onun tarafından doyurulmak istiyordu. ...Çocukluklarındaki gibi çevreyi kollayarak ve yürekleri titreyerek, her an görüleceklerini düşünerek öpüşmüşlerdi. Ama bu sevişmede bir eksiklik vardı. Köydeyken öpüşmeye ara vermeden donlarını sıyrır, organlarını birbirlerine sürterlerdi ve yatan karı-kocaları taklit ederlerdi.” (Buyrukçu, 1992b:102).

Emriye, yıllardır içinde saklayıp kavuşmak için beklediği Naci’yle karşılaştıktan sonra evli olmasına rağmen kendisini teslim eder ve aralarında yaşanan yasak aşk toplumsal ve ahlakî açıdan uygun olmasa da Emriye çok sevdiği Naci için her şeyi yapmayı göze kalmış bir kadındır. Emriye’nin mutsuz evliliğinde aradığı aşkı Naci’de bulmasıyla itaatkâr kadın rolünde olması önemlidir. Emriye’nin bu birliktelikten duyduğu haz sebebiyle Naci’ye ait olduğunu belirtmesi tamamen kadınlık olgusuyla ilgili bir durumdur. Bedenini ve duygularını paylaştığı erkeğe ait olmak, kadınların hep bir tutunacak dal arıyormuşçasına hayatındaki erkekle var olacaklarına olan inançlarından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda cinsel birlikteliğin vermiş olduğu duygusallık kendini ait hissetme durumunu oluşturmaktadır. Emriye’nin Naci ile yaşadığı cinsel birliktelikten sonra Naci’ye olan bağımlılığı “...Hep seninim, çocukluğumdan beri seninim, asıl kocam, asıl erkeğim sensin. Öl de öleyim. Ne istersen yap bana! dedi Emriye.” (Buyrukçu, 1992b:263) şeklindeki sözlerinden anlaşılmaktadır.

Naciye’nin hayatı da Emriye’den farksız olarak istenmeyen bir evlilikle sonuçlanmıştır. Emriye ile aralarındaki tek fark Naciye kocasını sevmemesine rağmen evliliğini kocasının ölümüne kadar sadık bir şekilde sürdürür. Kocasının ölümünden bir süre sonra Naci ile tanışır ve duygusal olarak birliktelikleri başlar. Naciye, Toplumda “*dul kadın*” olarak adlandırılan kadın rolünde Naci ile birliktelik yaşar. Naciye, Naci ile olan beraberliğinde hayatında ilk kez duygularını rahatça hissettiği, yaşadığı bir dönemdedir. Naciye’nin Naci için “...yanımdayken rahatım, bütün kaygılarım ölüyor, ...ama gidince, arkanda hüznü bir sessizlik bırakınca... boğuluyorum, üşüyorum, ürperiyorum, her şeyimi kaybetmiş gibi” (Buyrukçu, 1992b:193) sözlerinden ona duyduğu aşkı anlamak mümkündür. Naciye, Naci ile yaşadığı duygusal aşkın yanı sıra kendi isteğiyle paylaştığı cinselliğiyle de öne çıkar:

“İlk kez bütün hücreleriyle benimsediği bir erkekle doyusuya, vücudunu cömertçe sunarak sevişiyordu. Kızlığından bu yana (kocasıyla bir kez bile doyuma ermemişti. Bir ceset gibi yatmıştı altında) biriktirile biriktirile dağlaşmış, dışarıya atılmadığı için katılmış isteklerini yumuşatmanın, harmanlamanın ve açıklıklarını gidermenin erinciyle sarhoştı.” (Buyrukçu, 1992b:186).

Bir Olayın Başlangıcı romanında Doğan ve Vaso’nun ilişkisi, toplumda yasak aşk olarak belirtildiğinden yaşadıkları durum hoş karşılanmamaktadır. Vaso, evli bir kadın olarak kocasını aldatan “kötü kadın” konumundadır. Vaso yaşadığı bu durumdan dolayı toplum tarafından eleştirilse de aradığı aşkı, mutlu evliliği ve ideal eşi kocasında bulamadığından kendini haklı görmektedir. Doğan ve Vaso ilişkisinde dikkat çekici olan Vaso’nun baskın bir partner olmasıdır. Genellikle ilişkiler erkeklerin maddi güç ve cinsellikte söz sahibi olarak yönettikleri birliktelikler iken bu ilişkide tam tersi bir durum görülmektedir.

Vaso, aşkı ve cinselliği seven bir kadın olarak yaşlı kocasına göre Doğan’ın genç bedeni ve cinsellikteki deneyimsiz, bakirliğinden daha çok etkilenmektedir. Doğan, genç ve deneyimsiz olduğu için Vaso’nun kendinden yaşça büyük olmasıyla daha da tecrübesiz davranışlar sergiler ve Vaso’nun düşüncelerine göre hareket eder. Bu durum Vaso’nun bedensel güzelliği ve cinsel yetenekleriyle Doğan’ı fazlasıyla etkilediğini göstermektedir. Doğan’ın cinsellikte tecrübesiz oluşu genç kız gibi belirtilirken, Vaso ise daha eril hareketleri ve istekleriyle dikkat çekmektedir. Vaso’nun, Doğan’ı sürekli göz hapsinde tutup “Ne güzel ağzın var! Senin ağzın gibi bir ağzım olmasını ne kadar isterdim,” (Buyrukçu, 2017a:33) sözleriyle konuşmaya çalışması zaman zaman tacizvari nitelikte rahatsız edici bir duruma kaymaktadır:

“...Bir gün, “Ne güzel parmakların var senin,” dedi, ellerini tuttu, uzun uzun sıktı, okşadı, gözlerinin içine soluya soluya baktı. Bir gün arkasından usul usul yaklaştı, gözlerini elleriyle kapattı ve memelerini sırtına bastırdı. Doğan, sırtındaki yuvarlaklardan gelen sıcaklık kaybolmasın diye kıpırdamıyor, sesini çıkarmıyordu. Sonra ensesine bir öpücük kondurdu ve kaçtı.” (Buyrukçu, 2017a:35).

Doğan için Vaso hem vazgeçilmez bir sevgili hem de sevgi ve şefkatiyle sarıp sarmalayan bir anne gibi algılanmaktaydı. Romanda Vaso’nun “...Doğan’ı göğsüne yatırmış, hafif hafif saçlarını okşuyor, “Senden bir dakika bile ayrılmak istemiyorum çocuğum. Hadi kaçalım seninle! Fransa’ya gideriz. Orda tanıdıklarım var benim. Hem seni de okuturum,” diyor, eğilip eğilip öpüyordu” (Buyrukçu, 2017a:38-39) sözlerinden bir anne gibi ılımlı ve ilgili davranışlarıyla hareket edip erotik davranışlarla da Doğan’ı etkilemeye çalıştığı görülmektedir. Bu durum

Doğan'ın itaatkâr erkek rolünde olması, iç dünyasında eksik kalan ve tatmin olmaya çalıştığı duygularını gidermek amacıyla sesiz kalmasıyla açıklanmış gibidir.

Buyrukçu'nun aşk temasıyla incelenen *Akan Sular Şarap Olsa* adlı romanında yaşanan aşk diğer romanlardan farklı bir boyutta yer almaktadır. Yaşanan yasak aşk ilişkisi İrfan, karısı, sevgilisi Alman Maria ve kızı Erika arasında geçmektedir. İrfan'ın isteklerine göre kurulan ilişki zaman içinde kadınların baskın olduğu ve aralarındaki rekabetle yön verdiği sorunlar çemberini oluşturur.

İrfan, karısını Almanya'da tanıştığı Maria ile aldatır ve boşandıktan sonra Maria ile evlenir. İlerleyen zamanlarda İrfan, Maria'nın genç kızıyla yasak bir aşk yaşayarak ciddi bir sorun oluşturur. İrfan, Maria ve kızı Erika üçgeninde devam eden aşk ilişkisi Maria ve kızı Erika'nın yaşanan ilişkiye yön vermesiyle gelişmektedir. İrfan, anne ve kız arasında kalmış bir erkek olarak ilişkinin başında cinsel doyuma ulaşmaktan dolayı mutlu olup sonrasında ise kadınların arasında kaldığını fark ederek gerçeklerin ahlakî açıdan oluşturduğu çıkmazı anlar. Aynı zamanda kendisinin bu ilişkide “kukla erkek” olarak kadınların yönetiminde olduğunu idrak eder.

Maria'nın kızı Erika, “...çocukluktan yeniyetmeliğe fişek gibi fırlamış felâket bir şeytandı! Sadece erkeği hayal ediyor, erkeği yiyor, erkeği içiyor, erkeği uyuyordu ve her fırsatta saldırıyordu kendisine ve bir türlü doymuyordu.” (Buyrukçu, 1998b:287) cümleleriyle sıra dışı çizilmiştir. Erika, İrfan'dan yaşça küçük olmasına rağmen bedensel güzelliğini kullanarak cinsel isteklerini sunar. Bu durum İrfan'ın her ne kadar hoşuna gitse de karısına yakalanmaktan korkmaktadır. Erika, İrfan'ın annesiyle olan karı koca ilişkisini kıskanır ve kendisiyle de aynı şekilde ilgilenmesini ister. Maria, kızının hal ve hareketlerinden İrfan'a aşık olduğunu anlar. İrfan, her ne kadar inkâr etse de Maria'ya iyi gözüküp destek olmaya çalışır. Maria, İrfan'la olan evliliği ve mutluluğu için kızı Erika'dan vazgeçip, onu evden kovar. İrfan'ın hem karısı Maria hem de üvey kızı Erika ile ayrı ayrı ilişki yaşamasından sonra gerçeklerin ortaya çıkmasıyla anne ve kız İrfan'la anlaşarak birlikte olurlar. Yaşanan bu “aşk üçgeni” bir süre güzel devam etse de Erika'nın İrfan'dan hamile kalıp çocuğu doğurmak istemesiyle yeni bir sorun ortaya çıkar. Maria, kızının yasadışı hamilelik durumuna karşı çıkar ve ev içinde yaşadıkları yasadışı durumun Erika'nın çocuğu doğurmasıyla toplumda

açıklanamayacak bir duruma dönüşeceğini söyler. Erika ise kendisine güvenerek çocuğu doğurma kararı alır. Bu şekilde İrfan'ı annesinden uzaklaştırıp kendisine bağlayacağını düşünmektedir. Maria, kızı Erika'nın davranışlarından dolayı bir süre sakin kalması için kocasından boşanıp, İrfan'ın kızıyla evlenmesine onay verir. Yaşanan bu ilişkide İrfan, arada kalarak bir kukla gibi oynatılmaktadır. Erika, İrfan'ı tam anlamıyla elde edebilmek için onunla evlenip asla ondan boşanmayacağını ve hatta Müslüman olup ona bağlı bir kadın olacağını söyler. Maria ise kızı ve kocasıyla yaşadıklarından dolayı bir çıkmaza girmiş gibi hisseder. Yaşanan bu aşk üçgeni ahlaki açıdan önemli sorunlar barındırmaktadır. Buyrukçu toplumunda yaşanan yasak aşkların en dikkat çekici yönlerini çarpıcı bir şekilde sunmaktadır.

Gece Bitmedi romanında ana kahramanlarından Meral'in ilişkide aktif kadın olarak yer alan kahramanlardan biridir. Meral, Ali ile önce sevgili olduğu ve sonrasında evlilikle devam eden ilişkilerinde kendisine Ali'ye ve duyduğu aşka adanmış bir kadındır. Meral'in yoğun duyguları Ali'ye sonsuz bağlılık sağladığı gibi Ali'nin de kendisinden kopmasını engellemektedir. Romanda aşk ve cinselliğe her ne kadar ataerkil yapıda Ali'nin hâkim olduğu görülse de Meral'in itaatkâr kadın rolünde yoğun duygu ve isteklerle aşk yaşaması eşitlikçi bir ortam sağlamaktadır. Meral, adanmış kadınlık rolünde Ali'yle olan uzun birlikteliğini evlilikle taçlandırarak büyük bir başarı kazandığı düşünmektedir. Meral'in Ali'ye olan aşkı, incelenen diğer romanlardaki kadın kahramanların aşklarından daha duygusal ve tutku doludur. Meral, Ali'yi kendi hayatından, isteklerinden ve ailesinden bile üstün görece kadar değer vermektedir. Meral için önemli olan tek şey Ali'nin mutluluğu ve kendisiyle mutlu olmasıdır. Bu durumdan dolayı kendisini kocasına adanmış bir kadın olarak kendi yaşam tarzını ve isteklerini de Ali'ye göre şekillendirmiştir. Meral'in Ali'ye karşı gösterdiği yoğun ilgi ve duyguların eleştirel tarafı ise Ali'ye olan duygularının bağımlılık derecesinde olmasıdır. Bu bağımlılık Ali'ye duyduğu aşkı yoğun duygularla yaşamasından kaynaklandığı gibi çoğunlukla Ali'yi kaybetme korkusu ile açıklanabilir: "...çünkü Ali'yi seviyordu; kanını azdıran, etini besleyen, doyuran, canını alevlendiren bir varlıktı. Anasız, babasız, kardeşsiz, arkadaşsız yapabilirdi ama içine organlarıyla, sözleriyle, davranışlarıyla adını yazdıran Ali'siz yapamazdı." (Buyrukçu, 1995a:30).

Meral'in cinsellikteki rolü ise daha çok öğrenilmiş kadınlık görevleri olarak hayatını ve bedenini kocasına adamak şeklinde verilmiştir. Meral ve Ali'nin cinsel ilişkilerinde Meral yaşadığı cinsellikle mutlu olan ve Ali'yi mutlu etmeye çalışan kadındır. İlişkilerinde ve yaşadıkları cinsel birlikteliklerde Meral'in istek ve düşüncelerinden daha önce Ali ve Ali'nin istekleri gelmektedir. Bu durum "Meral'in yüreği ezildi. Hadi öyleyse, ben seni hiç üzer miyim? Elinden tuttu, sürükledi." (Buyrukçu, 1995a:41) şeklindeki sözlerle Meral'in Ali'yi çok sevmesinden ona hayır diyememesinden kaynaklanmaktadır.

Ali ve Meral'in yaşadığı cinsellik, çiftin karşılıklı istek ve anlaşmasıyla sağlandığı bir anlayıştır. Cinsellikte karşılıklı olarak cinsiyete dayalı görev sorumlulukları yerine getirip mutlu bir birliktelik yaşadıkları görülmektedir. Meral bir kadın olarak kocasını hep memnun etmesi gereken, her zaman istekli bir şekilde kocasını kabul eden bir kadın olmaktadır. Meral, kendisine verilen bu görev ve kalıplaşmış yapıdan memnundur çünkü Ali'ye çok aşık olduğundan onu mutlu ederek kendisi de mutlu olmaktadır. Ali'yi mutlu etmek için daha kadınsı ve cinselliği çağrıştıran bir kadın olarak görünmekten mutluluk duyar.

"...Çıplak sevişmeye, üstünde hiçbir bez parçasının bulunmadığı tenine tenini dokundurmaya bayılıyordum. Soyardı çamaşırlarını sağa sola fırlatarak; öper, sıkarak, okşar, gizli ve açık isteklerinin hepsini kıskırtacak davranışları sergilerdi. Sesleri, devinimleri, kasılmaları, gevşemeleri, dişlerinin beyazlığını ve güzelliğini ortaya koyan ağzının sık sık açılması, iniltileri, acayip ve sesi azalmış mırıltıları, gözlerinin yumulması, onun, hayran olduğu erkeklik gücünü arttırırdı. Ayrıca Meral'de sürekli yatmaya çağıran vazgeçilmez bir kadınlık izlenimi uyandırır ve bu izlenimi algılar algılamaz saçlarını yosmaca dağıtır, dudaklarını kan kırmızısına boyatarak 'vamp kadın' kimliğine girerdi. Ve memnuniyetini Tanrım sen bana, kocama sonsuz bir gençlik, sonsuz bir istek, sonsuz bir tutku ver! diye belirtirdi." (Buyrukçu, 1995a:96).

Muzaffer Buyrukçu'nun incelenen romanlarında aşk teması roman karakterleri arasındaki duygusal ve cinsel birliktelikler olarak görülmektedir. Yaşanan aşk birliktelikleri toplum içinde yasal ve yasak olarak sınıflandırılarak kişilerin yaşamlarını, kişiliklerini, düşünce ve isteklerini etkileyen boyutları analiz edilmiştir. Aşk olgusunun daha çok cinsellik esasında geliştiği ve karakterlerin cinsellikle olan ilişkileri de dikkat çekmektedir. Yazar roman kahramanlarının aşk anlatılarıyla toplumda var olan, kabul gören/görmeyen, eleştirilen aşk birlikteliklerini ve bu birlikteliklerdeki kişilerin aşk ve cinsellikle ilgili düşüncelerini göstermektedir.

3.1.2. Evlilik

Muzaffer Buyrukçu'nun incelenen romanlarında, sosyal tema içerisinde yer alan aile ve evlilik temaları bir arada incelenmiştir. Toplumda kadın-erkek ilişkilerinin önemli bir yere sahip olması evlilik ve aile kurumlarıyla varlığını sürdürmesi roman kurguları ve bireyi anlatma açısından değer arz etmektedir.

İnsanlar tarafından tabulaştırılmış ve toplumda önemli bir yere sahip olan evlilik anlayışı ve aile birliği, incelenen romanlarda farklı boyutlarda ve sorunlarla belirtilmektedir. Romanlarda incelenen evlilikler, kötü ilişkilerin yaşandığı, geleneksel anlayışa göre görücü usulüyle gerçekleşen, istenmeyen evlilikler ve iyi ilişkilerin yer aldığı ideal evlilikler olarak alt başlıklarda incelenmiştir. Evlilik ilişkilerinde yaşanan kötü durumların aynı zamanda kadınlar ve erkekler üzerindeki etkileri de kahramanların düşüncelerine yer verilerek incelenmiştir.

Yazar, romanlarında aile ve evlilik ilişkilerini toplumda yaşanan gerçekliklere uygun bir şekilde okuyucuya sunmaktadır. İncelenen romanlardaki kahramanlar genellikle küçük bir mahallede, zor şartlar altında yaşam mücadelesi veren insanlardır. Yaşadıkları zorluklarla birlikte istenmeyen evlilikler yaparak mutsuz oldukları belirtilmektedir. İncelenen evlilik sorunlarında aile ve toplum baskısıyla yapılan evliliklerin aile içi ilişkilerde sorunlara, ebeveyn ve çocuk arasında iletişimsizliğe neden olduğu görülmektedir.

Romanlarında aile ve evlilik temaları olumlu ve olumsuz yönleriyle incelendiği gibi kadınların ve erkeklerin evlilik ilişkileri ve aile yapılarına bakış açıları da irdelenmeye çalışılmıştır.

a. Geleneksel/Görücü Usulü Evlilik Anlayışı

Muzaffer Buyrukçu'nun incelenen romanlarında genellikle istenmeyen evlilikler, kötü ilişkilerle zorunlu olarak sürdürülen evlilikler, aile baskısıyla yapılan görücü usulü evlilikler olarak yer almaktadır.

Ucu Güllü Kundura romanında incelenen evlilikler genellikle topluma örnek bir aile kurumu oluşturma kaygısı taşıyan ve aynı zamanda yapılan evliliklerle kültürel değerlerin yaşatılması düşünceleriyle oluşturulan görücü usulü evliliklerdir. Romanda incelenen birlikteliklere göre duygusal/romantik aşk

evliliğinden daha çok görücü usulü evliliklerin önemli ve doğru görüldüğünü göstermektedir. Romanın ana kahramanı Naci'nin aile ilişkileri, anne ve babasının evlilikleri bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Naci'nin anne ve babası görücü usulü evlilik yapmıştır. Naci'nin anne ve babasının iyi bir evlilik ilişkisi olmamasına rağmen yine de görücü usulü evliliğin doğru olduğunu savunmaktadır. Aile yapılarındaki geleneksellik evlilik ilişkilerine de yansıdığı için Naci'nin de kendileri gibi kültüründen kopmadan kendilerinin onayladığı bir kızla evlenmesini ister. Naci'nin babası arkadaşı Abdurrahman ile konuşup kendi aralarında karar alarak Cevahir ve Naci'yi evlendirmek ister. Naci ve Cevahir'in bu durumdan habersiz olması görücü usulü evliliklerde olağan bir durum olarak görülmektedir. Abdurrahman, "kızlarını saygılı, sessiz, bütün dertlere dayanıklı, namuslu olarak yetiştirmiş" (Buyrukçu, 1998d:216) bir baba olarak altı bekar kızını evlendirmek adına satarcasına, kızlarının kişisel özelliklerinden ve becerilerinden bahsetmesi önemli bir sorun oluşturmaktadır. Görücü usulü evliliklerin ataerkil düzende hâkim olduğu ve kadınların metalaştığı bir zihniyetin devam etmesine neden olmaktadır.

Evlilik, iki kişinin yaşadığı ilişkiden daha çok topluma mâl olmuş bir yapı olarak düşünüldüğü için ideal evliliğin ancak aileler arası kültürel uyumla var olacağı toplum tarafından kabul görmüştür. Evliliğin sağlıklı ve uzun süreli olması aynı geleneklere ve kültüre sahip insanların bir araya gelmesiyle mümkün zannedilmektedir. Naci'nin Cevahir ile evlendirilmek istenmesi aralarındaki duygusal yakınlaşma, anlaşmadan değil, aynı dili konuşup aynı kültüre sahip olmalarındandır.

Dışardaki Rüzgâr adlı romanda Erdal ve Selime'nin evlilikleri incelendiğinde aralarındaki soğukluk ve sıradanlık dikkat çekmektedir. Erdal ve Selime isteyerek evlenmelerine rağmen görücü usulü bir evlilikte olduğu gibi sıradan bir ilişkileri vardır. Erdal ilk aşkı olan Ayten'i unutmadığı için Selime ile olan ilişkisinde duygusal açıdan sorunlar/dengesizlikler yaşamaktadır. Evlilikleri birçok kişinin evlilikleri gibi itaat eden kadın ve hâkim olan erkek olarak standart düzendedir. Bu anlayışa göre Selime fedakâr, evli bir kadın olarak kendisini kocasına adanmış, onu hem fiziksel hem de ruhsal anlamda taşıyan bir kadındır. Erdal, Selime ile evli olduğu için onun hayatı ve bedeninde söz sahibi olduğunu

düşünür. Bu durum cinsel ilişkilerinde de Erdal'ın isteklerinin geçerli olduğunu göstermektedir. Selime evlilik kurallarını sorgulamadan yerine getiren, kocasının isteklerini sınırsız karşılayan bir kadın görevindedir.

Evlilik çoğunlukla kadınların bir eve ve bir erkeğe hapsedildiği yapı/ilişkiler olarak görülmektedir. Duygusal birliktelikten daha çok erkeklerin sahip oldukları kadınları istedikleri şekilde idare ettirdikleri kurgulardır. Evlilikte kadınların baskın/hâkim olması ise erkekler için hapsedilme olarak algılanması ise önemli bir sorundur.

b. Erkeklerin Evlilik Anlayışı/İlişkileri

Muzaffer Buyrukçu'nun romanlarında evlilik ilişkilerinin iyi ve kötü yönleri incelenmiştir. Evliliklerde yaşanan sorunların nedenleri genellikle istenmeyen, görücü usulü yapılan evlilikler olarak görülmektedir. Buyrukçu'nun romanlardaki erkek karakterlerin evlilikle ilgili yaşadıkları sorunlar ve düşünceleri incelenmiştir. Erkekler genellikle hâkim güç ve söz sahibi olmalarıyla birlikte kadınlara göre daha özgür olmalarıyla ön plandadır. Hayatlarını özgürce yaşayan erkekler için evlilik, hayatlarını olumsuz yönde etkileyen, sınırlayan bir yapı olmaktadır. Roman kahramanlarının evlilik sorunları daha çok erken yaş/zamanda aile baskısıyla yapılan görücü usulü evliliklerdir. Bu evliliklerde erkek karakterlerin mutsuzluğu, isteksizliği dikkat çekmektedir.

Akan Sular Şarap Olsa adlı romanda birden fazla erkek karakterin evliliklerinde yaşadıkları sorunlar yer almaktadır. Roman kahramanları arasında Yavuz, içkiye düşkün olduğu için evliliğinde sorunlar yaşar. Yavuz “*evli, çoluk çocuk sahibi bir adam*” olmasına rağmen eşi Şermin'e verdiği sözleri tutmadığı için sürekli tartışarak evliliklerinde sorun yaşarlar. Şermin'in “Evinin, çocuklarının nafakasını içkiye yatıran adam benim kocam olamaz. Şu andan itibaren ayrı yataklarda yatacağız. Yarın akşam da eve böyle gelirsen babamın evine giderim, bilmiş ol!” (Buyrukçu, 1998b:23-24) şeklindeki sözlerinden Yavuz'un evine bağlı bir erkek olmadığı bu yüzden evliliği ve ilişkilerinin zarar gördüğü belirtilmektedir. Yavuz ve Şermin birbirlerini severek evlenmelerine Yavuz'un evli bir erkek olarak evlilik ve aile sorumluluğunu bilmemesinden dolayı sağlıklı, düzgün bir aile yapısına sahip değillerdir. Yavuz için evlilik gereksiz bir sorumluluk, hatta yüküdür.

Yavuz kişiliğindeki “olgunlaşmamış erkek” halinin farkındadır ve bu durumun kendisi ve aile ilişkilerine yansıyan sorunlar oluşturduğunu bilmektedir. Bu durumun düzelmesi için Şermin’in kendisini evlilik ve sorumluluklar konusunda sıklıkla serbest bırakmasını ister. Bir erkeğin evli olsa da serbest bir hayat yaşayıp her şeyi tattıktan sonra evlilik sorumluluğuna, bilincine sahip olacağını düşünmektedir. Yavuz ve Şermin’in evliliklerinde Yavuz’un duyarsız, sorumsuz bir koca olmasının yanı sıra evliliğine sahip çıkan Şermin fedakâr kadın olarak yer almaktadır.

“Dünyada Şermin için sadece kocası, çocukları vardı; bu düzen, hiçbir biçimde sarsılmamalıydı. Ama Yavuz, evlilik sorumluluklarını taşımaktan uzaktı, yarı çocuk, yarı delikanlı, yarı mirasyedi gibi bir kişiliğe sahipti ve serüvenciydi. Sürüklenmekten, başıboşluktan, aklına eseni sergilemekten hoşlanıyordu. Heyecanlarla beslenen, atak, çılgın bir yapısı vardı. Sanki evli değilmiş, sanki baba değilmiş, sanki bu toplumda bir yeri yokmuş gibi davranıyordu. ...Sayısız kadınla yatıp kalkmalı, onların dağarına katacakları ilginç öykülerle övünmeliydi, ...akşam başlayan ve birkaç gün sarhoş olup ayılarak süren çalgılı, oyunlu şölenlerin vazgeçilmeyen, aranan adamı olmalıydı. Kumarhanelerde kazanmayı, kaybetmeyi öğrenmeliydi.” (Buyrukçu, 1998b:95).

Romanda ilişkisiyle var olan diğer karakter olarak Fikret’in evliliği dikkat çekmektedir. Fikret ve karısının evlilikleri sürekli kavga ederek geçmektedir. Aralarındaki duygusal yakınlığın bitmesi/azalmasından dolayı birbirlerine karşı hakaret edip şüphelenecek kadar uzak oldukları görülmektedir. Fikret’in karısı için “*dişi bir köpek*”, *utanmaz karı*” şeklinde hakaret etmesi aralarında saygının kalmadığı ve büyük sorunların yaşandığını göstermektedir. Fikret ve karısı severek evlenmelerine rağmen zaman içinde evlilikleri sıradanlaşır, birbirlerine karşı davranışları değişir. Fikret, evliliğinde yaşanan sorunların nedeni olarak karısının değişen davranışlarını göstermektedir. Karısı, kendisine soğuk ve kötü davranırken Fikret’in abisine daha yakın davranması şüphelenmesine neden olur. Fikret, aile içi yaşanan ahlakî sorun sebebiyle karısından daha çok uzaklaşır. Karısının kendisini abisiyle aldattığını düşünen Fikret, severek evlendiği karısına saygı da duymaz. Fikret, karısının kendisini aldatmasından şüphelense de gerçek anlamda bir ispatı olmadığı için sessiz kalır. Fikret ve karısı aralarındaki sorunlardan dolayı evliliklerini her ne kadar devam ettirmek istemese de çocukları olduğu için zorunlu olarak devam ettirirler. Fikret’in karısı, Fikret ile güzel bir evlilik hayali kurarak başladığı ilişkinin kötü bir boyuta gelmesinden, sıradan bir evlilikten ve kendisine düşen sorumluluklardan sıkıldığı belirtilmektedir. Yaşadığı kötü evlilikten dolayı mutsuz ve pişmandır. Fikret’in karısı yaşadığı kötü evlilikten dolayı engelli

oğlundan nefret edecek kadar annelik duygularından yoksun olarak verilmiştir. Fikret ise, karısının “üç çocuk annesi” olarak aklının eğlencede olmasını doğru bulmaz: “...Tamam, üç tane doğurdum, hepinizin keyfi yerine geldi. Geri zekalı oğlunun yaptıklarından, ona bakmaktan bıktım. Biraz da benim dediğim olacak bundan sonra, gezip eğlenecem. Annen baksın çocuklara.” (Buyrukçu, 1998b:95).

Dışardaki Rüzgâr romanında Erdal ve Selime'nin sıradan evliliklerinde aile-çocuk sahibi olma sorunlarının yanı sıra Erdal'ın evlilikle ilgili yaşadığı duygusal karmaşa ve düşünceler dikkat çekmektedir. Erdal, Selime ile isteyerek evlenmesine rağmen duygularındaki karmaşadan dolayı sıradan bir evlilik yaşarlar. Erdal'ın evlilikte yaşadığı sorunlar arasında çocuk sahibi olma, aile oluşturma baskıları dikkat çekmektedir. Erdal evli olmasına rağmen çocuk sahibi olmadığı için aileler tarafından baskıya maruz kalır. Erdal'ın düşüncelerine göre; toplum kurallarına ve başkalarının isteklerine göre çocuk yapmak kötü bir zorunluluktur. Selime her ne kadar çocuk istese de Erdal'ın düşüncelerine, isteklerine karşı gelemediği için bu duruma sessiz kalır. Toplumdaki çoğu çiftin evlenip çocuk yapmalarına uymadıkları için çevrelerindeki insanlar tarafından aykırı olarak görülüp birçok dedikoduya maruz kalırlar. Çocuk konusunda eleştirilen bir diğer durum ise çocukla ilgili tüm kararların sadece Erdal'a bağlı olmasıdır. Erdal, evlendiği gibi baba olup hem maddi hem de manevi açıdan sorumluluk sahibi olmak istemez. Selime'nin etrafındaki insanlar tarafından çok fazla eleştiriye maruz kalmasından dolayı ona acırcasına hamile kalmasına izin verir, bu durum kadın erkek ilişkisinde önemli sorunlardan biridir. Hâkim erkek rolünde olan Erdal, Selime'nin hamile kalmasını sağlayarak yaşadığı heyecanı küçük görüp “...O çocuk yetiştirmeyi çocuk oyuncağı sanıyor. İnşallah pişman olmaz!” (Buyrukçu, 1998b:316) sözleriyle hamileliği ona lütûf olarak görmektedir.

Gürültülü Birkaç Saat adlı romanda kahramanların birçoğu evlidir. Bu evlilikler mutlu ve ideal birlikteliklerdir. Evliliklerde yaşanan sıkıntılar çoğunlukla erkek karakterlerin düşünceleri üzerinden anlatılmaktadır. Erkeklerle göre evlilik, bir zorunluluk sonucu hayatlarına aldıkları yanlısı olarak görülmektedir. Erkeklerin evlilik ve ilişkilerinde yaşadıkları sorunlar daha çok geç olgunlaşan kişilik yapıları ve sorumluluk sahibi olma bilincini algılayamamalarından kaynaklanmaktadır. Erkeklerin özgürlükçü kişilik ve ruh yapılarına ters düşen evlilik olgusu, bir kişiye

aitlik ve sorumluluklarla yükümlü olma durumu onları fazlasıyla rahatsız etmektedir. Bu duruma örnek olarak Tarık'ın kendi evlilik ve aile yaşamıyla ilgili sözleri dikkat çekmektedir. Tarık, ev ve aile hayatını “*cehennem*” gibi acı ve azap verici olarak görmektedir. Aynı zamanda evliliği, yapılan bir “*aptallık*” olarak görmesi romandaki diğer erkek karakterler tarafından da onaylanmaktadır.

c. Kadınların Evlilik Anlayışı/İlişkileri- İstenmeyen Evlilikler

Muzaffer Buyrukçu'nun romanlarında evlilik ilişkilerinin kadınlar açısından yaşanan sorunlar, istenmeyen evlilik ilişkileri ayrıntılarıyla ele alınmıştır. Romanlarda kadın karakterlerin çoğunlukla aile baskısıyla görücü usulü evlilikler yaptıkları ya da bu evliliklerden kaçarak istenmeyen evlilikler yaptıkları görülmektedir. Kadınların evliliklerde yaşadığı mutsuzluklar çoğunlukla hayal ettikleri evliliklerin gerçekleşmemesine dayandırılmaktadır. Kadınların yaşadıkları sorunlar daha çok ataerkil toplum yapısı ve kurallarına göre şekillenen evlilik ve aile yapılarında ezilen, sömürülen kişiler olmalarından kaynaklanmaktadır.

Ucu Güllü Kundura romanıyla aynı olay örgüsü ve kadroya sahip olan *Dar Sokaklardaki Duman*'da Naci'nin yasak aşk yaşadığı Emriye'nin evliliği dikkat çekmektedir. Emriye, babasının borçları karşısında istemediği bir adamla evlenmek zorunda kalır. Bu durum toplumda kadınlara uygulanan baskının bir göstergesi, kadınları meta gibi gören eril düşüncenin bir örneği olarak çizilmektedir. Emriye genç ve bekar bir kız olarak, sevdiği kişiyle evlenmenin hayalini kurarken istemediği durumlardan dolayı hayatı değişir. Babasının zoruyla evlenmemek için Sabri adlı bir adamla İstanbul'a kaçar. Emriye, Sabri'ye karşı hiçbir duygusal bağ kuramamasına rağmen onu bir kurtarıcı olarak görür. Emriye'nin ailesi bu evliliği hem borçların ödenmesi hem de aileler arasında kültürel bağın kopmaması için ister. İncelenen romanlarda evliliklerin birer hayal kırıklığı olma sebepleri arasında evliliklerin görücü usulü yapılması ve istenmeyen kişilerle gerçekleştirilmesi gösterilebilir.

Romanda istenmeyen evliliklere bir başka örnek de Naci'nin sevgililerinden Naciye'nin evliliğidir. Naciye, dul bir kadın olarak Naci ile aşk yaşamadan önce devam ettirmek zorunda olduğu bir evliliği vardır. Ailesinin isteği üzerine yaşlı bir adamla evlenir ve bu karara karşı gelmez. Yaşadığı evliliği “*cezalandırma*,

tutsaklık” olarak görmesine rağmen yaşlı kocası ölünceye kadar sadık bir şekilde sürdürmeye çalışır.

Dar Sokaklardaki Duman’da Pembe adlı çingene bir kadının büyük hayaller kurarak evlendiği kocası İbo ile yaşadıkları toplumda birçok evlilikte görülmektedir. Pembe, sürekli içki içip şiddet uygulayan kocası İbo’ya tahammül edip fedakâr bir kadın olarak evliliğine sahip çıkmaya çalışır. Pembe’nin evliliği için göstermiş olduğu mücadelenin karşısında ise kocası İbo, uyguladığı şiddetin yanı sıra başka bir kadınla Pembe’yi aldatır. Pembe’nin, İbo’yu çok sevdiği için kendisine uyguladığı şiddete bile susup sessiz kalması önemli bir sorundur. Pembe yaşadığı zorluklar karşısında evliliğini kurtaramaz, çok sevdiği kocasının başka bir kadınla birlikte olmasını kabul edemez ve ondan boşanır.

“...Çarşamba pazarından öteberiyle yokuşu inerken tam Atikali’nin orda İbo’yla faça façaya (yüzyüze) gelmişti, Asiye kolundaydı. Çıldırılmıştı, akli başından uçmuştu. İkisine birden saldırmıştı. ...Tırnaklarıyla yüzlerini yırtmış, Asiye’nin memelerini ısırılmış, sol elinin baş parmağını kırmıştı. Onurlu bir kadındı, üstüne dost tutulmasına katlanamazdı. On beş günde boşanmıştı.” (Buyrukçu, 1992b:344).

Pembe, kocası İbo ile sorunlu evliliğini bitirip kurtulduğunu düşünürken İbo Pembe’ye Asiye ile aynı evde birlikte yaşamayı teklif eder. İbo, Pembe’nin kendisinden boşanmış bile yine kendine ait olduğunu belirtmektedir. Pembe yaşadığı travmatik olaylardan ve içinde bulunduğu psikolojiden dolayı İbo ve Asiye’yi öldürür.

“...Birinci sayfada Pembe’nin kocaman bir resmi yayınlanmıştı. Eski kocasıyla dostunu delik deşik ederek öldürmüştü. İbo, Asiye’yle Pembe’nin kapısını çalmıştı. <<Bak Pembe, seni de, Asiye’yi de çok seviyorum, bundan sonra üçümüz bir arada yaşayacağız. O kabul etti, sen de edeceksin. Yoksa gebertirim!>> deyip yüzüne bir tokat vurunca mutfaktan ekmek bıçağını kapıldığı gibi kalbine, Asiye kaçmaya çalışırken de sırtına dört kez saplamıştı...” (Buyrukçu, 1992b:345).

Toplum kuralları ve yapısı kadın-erkek ilişkilerini baskılayıcı bir yapıya dönüştürdüğünden evlilik, kişiler arası bir ilişki olmaktan çıkıp kamulaşmaktadır. Toplumdaki evlilikler genellikle çocuk yapma baskılarına maruz kalan çiftlerin örnekleriyle doludur. Evli çiftlerin çocuk yaparak aile olma anlayışını destekleyen bu görüş toplumsal bir baskı niteliğindedir. Çocuksuz aile birliğinin olmayacağı görüşü aynı zamanda kişiler üzerinde bedensel ve psikolojik olarak “kusurlu” damgasıyla baskı oluşturmaktadır.

Dışardaki Rüzgâr romanında Erdal ve Selime üç yıllık evlidir ve hala çocukları olmadığı için ailelerinin ve çevrelerindeki insanların baskılarına, ötekileştirmelerine maruz kalırlar. Evliliklerde çocuğun ol(a)mama durumu genellikle tek taraflı bir problem olarak kadınlara yüklenmektedir. Kadın bedeninin çocuk doğurmakta beceriksiz olması, kısır olarak ifade edilmesi toplumun kadınlar üzerindeki baskısını açıkça göstermektedir. Romanda Selime, çocuk sahibi olmadığı ya da “olamadığı” için çevresindeki insanlar tarafından hep küçük görülmektedir. Selime’nin çevresindeki kadınlar çoğunlukla kadınlık ve evlilik olgularının kutsallığını savunurlar. Toplumda kadınlar evlilik ve çocuk sahibi olarak -özellikle “erkek çocuk”- birbirleri arasında bir rekabet durumu yaşamaktadır: “...Onun üç çocuğu olmuş da dördüncüsüne gebeymiş de aynı anda evlendiğimiz halde benim çocuğum niye olmuyormuş da bir kusurum mu varmış da yoksa kısır mıymışım da bir sürü saçmalık işte...” (Buyrukçu, 1998c:75). Selime mahalledeki kadınlar arasında çocuksuz olduğu için utanç duymaktadır ve bir kadın olarak kendisini beceriksiz olarak hissetmesi önemli bir sorundur. Gerçekte olduğu gibi romanlarda da birbirine acımasız davranan kadınlardır; hemcinsini savunacağı yerde ilk darbeyi vuran olmaktadır.

Dışardaki Rüzgâr romanında görücü usulü evliliklere örnek olarak Fatma’nın bir kadın olarak yaşadıkları dikkat çekmektedir. Fatma, ailesinin isteklerine boyun eğmiş bir kadın olarak görücü usulü evlilik yapar, istemediği bir evlilik yapmasına rağmen yaşadıklarına karşı gelmez. Evli olduğu kocasını sevmese bile ölene kadar ona sadık kalıp olağan bir evlilik hayatı sürdürür: “Yatağındaki adam bir yazılı anlaşmanın, bir zorunluluğun, geleneksel bir buyruğun sonucuydu ve karşı koymaması, benimsemesi gerekiyordu. Benimsemişti ama kocasına ‘bu adam benim erkeğim’ diyemiyordu, diyemeyecekti de” (Buyrukçu, 1998c:272). Fatma’nın ailesinin isteğine göre evlenmek zorunda kalması ve evliliği istemese de devam ettirmesi kadınlar üzerindeki baskıları açıkça göstermektedir. Kadınların ailesine ve toplum kurallarına karşı gelmemek, kötü kadın olarak etiketlenmemek için istemedikleri evliliklere razı oldukları gibi bu evlilikleri sürdürmekte de kendilerini zorunlu hissetmektedirler.

“...Evliliği sevgisiz, renksiz, parıltısız, yankıları güçsüz bir değişiklikti. Dümdüz, sıradan, hiçbir olağanüstü yanı olmayan bir şeydi; belki de bir böceğin, bir otun, bir sineğin birleşmesi daha önemliydi. Çünkü evliliği tekdüzelik, sıkıntı ve tatsızlık ürettiyordu; soluk aldığı saniyelere, dakikalara görünmeyen öğeler, zehirli besinler sunuyordu.” (Buyrukçu, 1998c:271).

Gece Bitmedi romanında Ali ve Meral evlilikleriyle ve aralarındaki saygı ve sevgiyle çevrelerine örnek bir çift oldukları için Meral’in kız kardeşi Elif’in kıskançlıklarına maruz kalırlar. Elif, ablası Meral ve Ali’nin evliliğini bozmaya çalışan, kıskanan bir kişidir. Elif, Necati ile evlidir ve ablası Meral’e göre kötü bir evliliği vardır. Bu durum Elif’in aykırı düşüncelerinden ve kocasına kötü davranmasından kaynaklanmaktadır. Elif, eniştesi Ali’ye aşıktır ve Ali’yi elde edebilmek için mücadele ederken ablası Meral’in evliliğini bozmaya çalışır. Ali ve Meral’in evli olmasından dolayı rahatsız olur. Ablası Meral’in kendisinden daha mutlu ve daha güzel bir evliliğe sahip olmasını kabul edemez. Bu durumun Elif’in psikolojik sorunlarından ve hayatta hep yalnız olmasında kaynaklandığı belirtilmektedir. Elif’in Necati ile evliliği de ablasını kıskandırmak, onlardan daha mutlu ve iyi bir evliliğe sahip olduğunu gösterebilmek için yapılmıştır. Necati, iyi bir kişi olmasına rağmen Elif’in kendisine olan davranışlarından dolayı aralarında sevgi ve saygı kalmamıştır. Elif ve Necati, Ali ve Meral’in aksine hiç anlaşamazlar, sürekli kavga edip birbirlerine hakaret ederler. Elif, evliliğinde yaşanan bu sorunların nedeni olarak Necati’yi göstermektedir. Necati ise Elif’in kötü davranışları ve isteksizliğinden dolayı evliliklerinin kötü bir şekil aldığını ve kendisinin alkolik olduğunu belirtir.

Necati’nin evlilik hayatında yaşadığı sorunlar babası Fehmi Bey’in de yaşadığı sorunlara benzer ve baba-oğulun evliliklerinde yaşadıkları sorunlar ortak kaderleri ile açıklanır. Babası Fehmi Bey’in de iyi bir evliliği yoktur. Karısı sürekli kumar oynamaktadır. Fehmi Bey ve karısı arasında ne gibi sorunlar yaşandığı belirtilmese de karısı Fehmi Bey’i uğursuz bulur ve yanında hiç durmaz. Necati de babası gibi evliliğinde pasif bir karaktere sahiptir. Elif ve Necati’nin evliliğinde üstün olan, hakimiyet kuran Elif’tir. Genellikle evlilik ve aile ilişkilerinde ev işi kadınlara hükmedilirken Elif ve Necati’nin evliliğinde ev işlerini yapan kişi Necati’dir. Bu durum toplumdaki ezen ezilen sorunlarının ev içine yansımalarının örneğidir. Genellikle erkekler güç ve iktidarı elinde tutan kadını meta olarak gören karakterlerken bu romanda Elif kocasına hükmeden, ezen kişidir.

“İyi silmemişindir. dedi Elif uşağıyla konuşur gibi. Yeri silerim, süpürge makinesiyle her yanı temizlerim, çamaşır makinesini çalıştırırım, yıkarım, kurularım, sererim, gene de bağıryorsun bana. dedi Necati deminkinin tam tersi dolu, ıslak, yakınmalarla karartılmış bir sesle. Adam ol da bağırtma! dedi Elif.” (Buyrukçu, 1995a:341).

d. İyi Evlilik İlişkileri

İncelenen kötü evliliklerin yanı sıra roman kahramanlarının kendi istekleriyle yaptığı evlilikler ve ilişkiler, ideal aile ve evlilik ilişkisine örnek niteliktedir. Aile ve evliliklerdeki iyi ilişkiler daha çok kadın erkek eşitliğinin sağlandığı, ortak düşüncelerin hâkim olduğu ve kişilerin birbirlerine karşı saygı gösterdiği ortamlar olarak gösterilmektedir.

Muzaffer Buyrukçu'nun romanları arasında ideal evlilik ilişkilerine örnek olarak *Gece Bitmedi* romanındaki Ali ve Meral'in evlilikleri gösterilebilir. Ali ve Meral'in birbirlerine karşı içten davranmaları sevgi ve saygı duymaları diğer romanlardaki evliliklerde görülmez. Ali ve Meral'in evlilikle ilgili düşünceleri incelendiğinde evlilik, toplumdaki kurumsallaşmadan ve geleneksel yapıdan daha çok toplumsal baskılardan kurtulup rahat ve özgürce yaşayabilmek için aldıkları bir karardır. Kadın ve erkek ilişkilerinde yaşanan aşk ve cinsellik evlilikle normal olarak görülürken evlilik dışı birlikteliklerin yasak olmasından dolayı toplumda birçok çift, toplumsal kurallara uymak için evlenmektedir.

Ali ve Meral'in evlilikle ilgili düşüncelerine bakıldığında Meral, her genç kız gibi sevdiği kişiyle evlilik hayalleri kuran ve bunu gerçekleştirmek için uğraşan bir genç kızdır: “...Evlilik, bir erkekle her an birlikte olmaktan, her an sesini duymaktan, her an onu düşünmekten öte bir şeydi; bilmediği ama güçlerini, büyüklüğünü sezdiği ilginç bir olguydu.” (Buyrukçu, 1995a:72). Meral, tüm dünyasını Ali'nin varlığıyla kurup, onun istekleri, mutluluğu ve doğrularıyla oluşturan bir kişidir. Meral'in tek isteği Ali'yle evlenmek ve onun hayatına, duygularına hâkim olmaktır. Meral; “evimin kadını olmak istiyorum”, “...kendisinin yöneteceği ve tek egemeni olacağı bir ev” (Buyrukçu, 1995a:48-49) şeklindeki düşünceleriyle evliliği kendisinin hâkim olduğu evin sahibi olarak görmektedir.

Ali'nin evlilikle ilgili düşüncesi incelenen diğer romanlardaki erkek karakterlerden farklı olarak daha olumludur. Ali, mantıklı düşünerek hareket eden

bir kişi olduğu için evliliği hayattaki yeni bir başlangıç olarak görüp iyi ve kötü taraflarını düşünerek karar verilmesi gerektiğini savunur. Ali, Meral'e göre daha mantıklı düşündüğu için evlilikle ilgili romantik hayaller kurmaz. Evliliği ve kadınlara biçilen annelik rolünü kutsamaz. Ali, kadınlardaki öğrenilmiş annelik, kadınlık rolleri ve evlilikle ilgili olguların kadınların hayatında önemli bir yer edinmesiyle ilgili düşüncelerini belirtmektedir. Bu durumun erkeklerde olmamasını anlayamadığı gibi, bunun kadınlara küçük yaşlardan itibaren öğretilen hayati bir görev olduğunu düşünmektedir. Kadınların kendi istekleriyle “evinin kadını” olup varlık sahibi olarak gözükme istediklerini düşünmektedir. Ev aynı zamanda bağımsızlık, hakimiyet olarak adlandırıldığı için kadınların da evlenerek kendine ait bir eve hâkim olma isteği olarak algılamaktadır. Ali, aynı zamanda evliliği kadınların kişiliğini oluşturan, onları var eden, eğiten bir okul olarak görmektedir.

“Evimin kadını tanımını, kadının değişen konumuyla birlikte o konuma bağlı çok zengin eylemler dizisini de ortaya koyuyordu. Demek ‘babaevinde’ki ya da ‘bağımsız’ yaşamdaki kadın, birtakım eksiklikler içeriyordu, ancak evlenirse saygın bir kişiye, bir değere dönüşebilirdi. Öyleyse evlilik kadını var eden, kişiliğini bulmasına, geliştirmesine ya da yitirmesine yardım eden, eğiten bir okuldu.” (Buyrukçu, 1995a:49).

Kadınlara evlilikle dayatılanlar toplumsal cinsiyet eşişsizliğinden kaynaklanmaktadır. Ali, genellikle kadınlara öğretilmiş olan “*evinin kadını, çocuklarının anası*” olmak görüşünün tek taraflı görülmesinin yanlış olduğunu ve erkeklerin de evinin erkeği olabileceğini düşünür. Erkek olarak çoğunluğa göre farklı düşündüğünü ve bunun bir “değişme” başlangıcı olarak değerlendirilmesini ister:

“...Erkeklerin evimin erkeği olmak gibi bir kaygıları yoktu. Onlara, hoşlanacakları, sevecekleri, yatacakları, boşalacakları, çocuk doğurtacakları kadınlar gerekliydi, onlardan birisini seçip evlenebilirlerdi, bir birlikteliği istekleri azalana kadar renklendirebilirlerdi ama kadının duyduğu ağırlığı duymayabilirlerdi. Ben de evimin erkeği olamam mı? Neden olmayayım, neden denemeyeyim? Zihnindeki bu ‘değişme’ başlangıcına sevindi.” (Buyrukçu, 1995a:49-50).

Ali ve Meral evliliği daha rahat, kuralsız bir hayat yaşamak için tercih etmiş olsalar da toplumdaki evlilik anlayışında çoğunlukla görülen görücü usulü evlilikleri de doğru bulmazlar. Evliliğin iki kişinin birbirini severek hayatlarını birleştirmek için alınan karar olarak düşünürler. Görücü usulü evlilikleri “Pazarlıklarla evleniyorlar, bir çıkara dayandırıyorlar evliliklerini...” (Buyrukçu, 1995a:62) şeklinde ifade ederek aşksız yapılan evlilikleri doğru bulmazlar.

Meral için evlilik, hayatındaki en önemli gerçeklik olduğundan Ali ile büyük bir istekle evlenir. Meral'in "Evlilik birlikteliği, dostluğu, arkadaşlığı, aşkı yüceltme ve yalnızlığı, korkuyu azaltma, ilişkilere bir yön verme, yönlendirme, insanları eğitme, düzene sokma kurumudur." (Buyrukçu, 1995a:79) sözlerinden evliliğe bakışı anlaşılabilir. Meral, yaşadığı aşkı ve mutlu evliliğini abartılı bir şekilde anlatmayı sever ve herkese kanıtlamaya çalışır. Aynı zamanda evliliğin insanlar için iyi bir şey olduğunu özellikle de kadınlar için önemli olduğunu vurgular. Meral, her genç kızın evlilik hayali kurduğunu söylerken kurmayanların ise kötü kız olup kötü maceralar peşinde koştuğunu belirtmektedir:

"Evlilik dün ortaya atılan bir şey değil, binlerce yıllık geleneği var. Olabilir, evliliğe karşı olanlar özgür yaşamı seçebilirler, diledikleri erkeklerle düşüp kalkarlar ama öyle bir yaşamın adı da afedersin şeydir... hıı, anladım. ...Evet, böyle, ben evliliği seviyorum ve savunuyorum. O, gözleri orospulukta olan züttürük kızları bir yana bırak da ötekilere sor bakalım onların kaçta kaç evlilik dışı ilişkiyi istiyor? Gördün mü? Yüzde doksandan bile fazla... ben evlenmeyi düşünmeyen bir tek kızın olacağını sanmıyorum. Tabii ciddi bir iştir evlilik, hem de en ciddi." (Buyrukçu, 1995a:79-80).

Toplumdaki evlilik algısı belli kurallarla sınırlanmış bir yapıdan oluşmaktadır. İki insanın hayatlarını birleştirmelerinden sonra evliliğinin bir diğer aşaması çocuk sahibi olmaktır. Evlenmeyi hayal eden her genç kız, anne olmayı da hayal etmelidir. Meral de Ali'yle evlenme hayalini gerçekleştirdiği gibi anne olma hayalini de gerçekleştirmek istese de Ali aynı fikirde değildir. Ali, Meral'e göre daha mantıklı ve planlı bir kişiliğe sahip olduğu için dünyaya gelecek yeni bir bireyin ebeveyni olarak onun hayatını da düşünmektedir. Meral'in çocuk isteme sebebi toplumdaki aile ve evlilik anlayışındaki kurallara uymaktır. Aynı zamanda Ali ile evlenerek ona ait olduğu gibi Ali'den çocuk sahibi olup kendisini kutsal kadın/anne konumunda görmek istemektedir.

İdeal evlilik ilişkilerine bir başka örnek *Akan Sular Şarap Olsa* romanındaki Avukat Cemil Bey ve eşi Nur'un evliliğidir. Cemil Bey'in romanda belirtilen diğer karakterler ve olaylar karşısındaki örnek kişiliği ve tutumu evliliğinde de görülmektedir. Cemil Bey ve eşi Nur'un sevgi ve saygıyla devam eden evlilikleri Nur'un kanser olup vefat etmesiyle yarıda kalır. Cemil Bey, eşinin hastalığı süresince hep yanında olur, ona yardımcı olur. Geçirilen zor hastalık sürecinde karısını hiç ihmal etmez, ilişkilerinin bozulmasına izin vermez. Bu durum kadın erkek ilişkilerinde eşitliğin ve birbirine karşı hoşgörünün evliliğe yansması olarak gösterilebilir:

“...Hastalık dev adımlarla ilerliyor, Nur’u, her saniye korkunç bir oburlukla, korkunç bir vahşetle yiyip tüketiyordu. Son günlere yaklaşırken Nur, başını dizine koyarak uyuklamaya başlıyordu. “Cemil, sana yük oluyorum. Bir daha işitmeyeyim bu sözleri, ben senin kocanım. Ama mecbur değilsin gece gündüz benimle olmaya. Hem mecburum hem de istediğim için yanındayım. ‘İyi günler, kötü günler...’” (Buyrukçu, 1998b:66-67).

Cemil Bey’in karısı Nur’un ölümüyle yaşadığı büyük üzüntü ve yalnızlık duygusu psikolojisini ve sosyal hayatını olumsuz yönde etkilemektedir. Eşi Nur’un ölümüne kadar hiç yalnız kalmadığı için ve hayatında değer verdiği en önemli kişiyi kaybettiği için kendisi de ölüm korkusu yaşamaya başlar. İlerleyen zamanlarda Cemil Bey eşinin ölümüne alışmasa da hayatına devam eder. Sekreteri Figen’in kendisine gösterdiği özel ilgiyi başta görmezden gelir. Eşi Nur’un bedensel olarak ölümünü kabul etse de ruhunun hep kendisiyle olduğunu düşünür. Bu açıdan Figen’le birlikte olduğunda Nur’a ihanet edeceğini düşünmektedir.

Muzaffer Buyrukçu’nun romanlarında incelenen evliliklerin tekdüze birliktelikler olmadığı anlaşılmaktadır. Evlilik düzeni ve kuralları toplum yapısında standartlaştırılmış olsa da kişiler arasındaki ilişkinin boyutları roman kahramanlarının hayatlarından örnekler sunularak gösterilmektedir. Romanlarda evlilik olgusunun toplumda kalıplaşmış, idealleştirilmiş yapısının dışında istenmeyen evliliklerle yaşanan sorunlar, mutsuzluklar ve kişisel sorunlar dikkat çekmektedir. Kadın ve erkeğin kendi isteğine göre yaptığı evliliklerde kişilerin mutlu olduğu mesajı romanlarda öne çıkarılmaktadır. Yazarın kurgularında bu konuyla ilgili olarak kötü evlilik ilişkileri, kadın ve erkeklerin evliliklerle ilgili düşünceleri, deneyimleri aktarılmaya çalışılmıştır. Buyrukçu, toplumun en önemli kurumu olan evlilikle ilgili gerçekçi olaylar sunmuş ve bunda olması gerekenin de mesajlarını vermeye çalışmıştır. Evlilikle ilgili olarak sağlıklı mesajlar vermeye çalıştığı bir diğer tema ailedir.

3.1.3. Aile

a. Aile İlişkileri

Muzaffer Buyrukçu’nun romanlarında incelenen aile yapıları ideal aileden daha çok toplum tarafından eleştirilen, hoş görülmemen örneklerle doludur. Genellikle istenmeyen evliliklerin zorunlu olarak devam ettirilmesiyle aile içinde

yaşanan sorunlar görülmektedir. Toplum ve aile baskısıyla kurulan evliliklerin sonucunda insanların resmiyette aile olup duygusal olarak bir bağ kuramadıkları anlaşılmaktadır. Aile ilişkilerinde yaşanan bireysel sorunların yanı sıra toplumsal, sosyo-ekonomik sıkıntıların etkileri de büyük önem taşımaktadır. Romanlarda genellikle sorun yaşanan birliktelikler gösterildiği gibi ideal, mutlu aile ilişkileri de yer almaktadır. Kahramanların iyi veya kötü aile ilişkilerinde bireysel, psikolojik sorunlara dayalı iletişimsizlik ve kopukluk ön plana çıkmaktadır. Kişiler buldukları aileye kendilerini ait hissetmezler. Genellikle ataerkil aile yapıları incelendiğinden baba figürünün önemi, yaşadığı sorunlar ve “veliahtı” olarak görülen erkek çocuklarıyla olan ilişkileri öne çıkmaktadır.

Ucu Güllü Kundura ve *Dar Sokaklardaki Duman* romanları benzer olay örgüsü ve ortak kahramanlara sahiptir. Her iki romanın temelinde Naci'nin ve ailesinin yaşadığı zorluklar yer almaktadır. Balkanlardan zorunlu göçle İstanbul'a gelen ailenin yaşadıkları zorluklar ve aile içi ilişkileri anlatılmaktadır. Naci ve ailesi küçük bir mahallede, zor şartlar altında yaşamaktadır. Kalabalık bir aileye sahip olan Naci, ailedeki tüm kişilerle iyi anlaşmaktadır. Naci'nin aile ilişkileri ve anne-babasının evlilikleri incelendiğinde, sıcak ve mutlu bir yuvadan daha çok aralarındaki sebepsiz sorunlar, iletişimsizlik dikkat çekmektedir. Naci'nin annesi, evin tüm yükünü üstlenen, fiziksel ve ruhsal olarak en çok yıpranan kişidir. Kocasını ise “aile reisliği” yapmaktan uzak işsiz, alkolik ve duyarsız bir kişi olarak belirtmektedir.

Aile yönetimi her ne kadar para kazanan aile bireyine; genellikle ataerkil toplum yapısında evin erkeğine düşse de Naci'nin babası, çalışmak yetisine sahip olmadığı için tüm sorumluluk Naci'ye aittir ve anne için Naci, diğer çocuklarından çok farklı, üstün bir konumdadır. Hem erkek olması hem de çocuklarının en büyüğü olup olgun bir kişiliğe sahip olan Naci annesi için bir dayanak, bir sığınak gibidir. İdeal bir eşe sahip olamayan anne, oğlu Naci'yi ideal bir eş/aile reisi olarak yetiştirmeye çalışmaktadır. Naci, annesine maddi ve manevi açıdan çok destek olmaktadır. Tüm ev halkı da Naci'nin büyük erkek kardeş ve eve para getiren erkek konumunda olmasından dolayı saygı göstermektedir:

“...Sekiz on kişiye hizmet etmekten bıkan, eski alışkanlıklarını yitirdiği için ev temizliğini pek önemsemeyen, pasaklı birine dönüşen Ana'ya duyduğu sevgi, saygı azalıyordu. Ana'nın yöneticiliği, derleyip toparlayıcılığı zayıflayınca, öteden beri ev

işlerinden buca buca kaçan kızlar da ellerini bir şeye sürmemeye başlamışlardı. ...Baba ise kendi havasındaydı, önüne konulan yemeği yiyor, gösterilen yerde yatıyor, daha çok dışarda yaşıyordu. Arada sırada parlıyordu elbet, bağırp çağırıyordu, bütün eksiklikleri, kusurları sergiliyordu, hepsini suçluyordu, hepsini azarlıyordu ama asıl başkaldırdığı kaderiydi, yazgısıydı...” (Buyrukçu, 1998d:22-23).

Naci ve annesinin ortaklaşa yürüttükleri aile/ev yönetiminde annenin evin hanımı olarak yaşadığı sıkıntılar *Dar Sokaklardaki Duman*'da belirtilmektedir. Her iki romanda da annenin fedakâr kadın/anne rolünde olması dikkat çekmektedir. Anne, yaşadığı zorluklar karşısında her ne kadar isyan edip zorlansa da çocuklarının mutluluğu için hayata tutunan güçlü bir kişi olarak değerlendirilebilir:

“...Güneş doğmadan kalkıyordu. Kahvaltı, onları işe uğurlamak, ortalığı süpürmek, yemek pişirmek, yırtıkları, sökükleri dikmek, eve çekidüzen vermek derken akşam oluyordu. Kızları, iş dönüşlerinde, bir de pazar günleri yardım ediyorlardı ama omuzlarını çökerten yük hafiflemiyordu bir türlü.” (Buyrukçu, 1992b:29).

Aile ilişkilerindeki farklı bir boyut *Ucu Güllü Kundura* romanındaki Madam Stamata'nın ailesiyle görülür. Madam Stamata, ailesinin geçimini hayat kadınlığı yaparak sağlamaktadır. Stamata'nın bu durumu toplum ahlâkına ve aile yapısına uygun olmasa da Stamata'nın kocası ve çocukları, bu durumu eleştirip sorun olarak görmezler. Stamata, yaptığı işin doğru veya yanlışlığını sorgulamadan ailesini barındırmak ve geçimini sağlamak amacındadır. Kocası ve çocukları aile birliği kurmayıp birbirlerine destek olmadıkları için maddi açıdan da bir kazanç sağlanmamaktadır. Tüm sorumluluk ve maddi güç Stamata'ya ait olduğundan hiçbir aile üyesi onu eleştirme hakkına sahip değildir.

“...Morali biraz düzeline süslenip püsleniyor, parlak taşlarla bezeli takılarını takıyor, en frapan giysilerini sırtına geçiriyor, kocasıyla dört çocuğunu yok sayarak hoşlandığı gençlerle, paralı ve Rum kadınlara tutkun orta yaşlılarla düşüp kalkıyor bazılarını eve getiriyordu. Kocası da çocukları da arkasından ‘orospu, kahpe, namussuz’ deseler de hiç tepki göstermiyorlardı. Çünkü evin sahibi oydu, bütün ekonomik yük sırtındaydı. O bulup buluşturuyor, bir gün çalışırsa altı gün boş gezen Müsü Yani'nin; deniz kıyılarında esrarkeşlerle, hırsızlarla, katillerle birlikte sürten büyük oğlu Niko'nun; henüz on altısındayken evli bir şoföre kaçan ama üç ay dolmadan kalçasına yediği beş bıçak darbesiyle dönen ve şimdi onun bunun odasında sabahlayan ortanca kızı Tasula'nın; biri on, biri onbir yaşında olan Aleko ile Varvara'nın geçimlerini sağlıyordu. Bu nedenle kimsenin ona karışmaya, ‘kaşının üstünde gözün var’ demeye hakkı yoktu.” (Buyrukçu, 1998d:11-12).

Bir Olayın Başlangıcı adlı romanın ana kahramanı olan Doğan'ın evlilik ve aile yapısındaki ilişkileri incelendiğinde, annesinin hem evlilik içinde hem de aile içinde fedakâr kadın rolünde olduğu görülmektedir. Sorunlar karşısında ezilen, pasif bir hal alan anneye karşılık baba ise duyarsız ve kişiliksiz olarak çizilmiştir. Doğan'ın ailesi, maddi açıdan iyi durumda olmadıkları için kötü şartlarda

yaşamlarını devam ettirirler. Maddi sıkıntılardan dolayı yaşam tarzları etkilendiği gibi toplumdaki olumsuz durumlardan dolayı zayıf olan aile ilişkileri de etkilenmektedir. Doğan, babası Kâmil Efendi'yle birlikte aynı matbaada hademe olarak çalışmaktadır. Babası, toplumda hep kötülenmeye ve aşağılanmaya maruz kaldığı için zamanla bu durumu benimsemiş ve bu durumu kader olarak görmeye başlamıştır. İyi bir yaşam tarzı olmadığından aile ilişkileri de dolayısıyla oğluyla da arası iyi değildir. Bu durum Kâmil Efendi'nin kişiliğinden daha çok toplumda gördüğü muamelelerden kaynaklanmaktadır.

Bir baba olarak oğlu Doğan'ın giyecek sağlam, düzgün kıyafeti, ayakkabısı yoktur ve bu durumdan hiç rahatsız olmaz. Maddi imkânı olmadığı için oğlunun ihtiyaçlarını gideremeyişine üzülmez, bir baba olarak utanç duymaz. Doğan'ın annesi ise, toplumun genelinde görülen ezilen, yok sayılan kadın/anne rolündedir. Oğlu Doğan için canını verecek kadar iradeli olsa da maddi ve manevi gücü yoktur.

“Annesi, babasının arkasından ileniyor, “Gene para bırakmadı. İki ekmek kime yeter. Düşünce diye bir şey yok ki!” diyordu. Ekmeğin yetmemesi, para bırakılmaması, evde bir avuç kömür olmadığı için akşama kadar yatağın içinden çıkmamak zorunda olan kardeşleri, durumlarının düzelmesi için her gece Tanrı'ya dua eden annesinin kafasını kurcalayan kendi ve çocuklarının kaderiyle ilgili düşünceleri, yüreğini kemirip duran acılar Doğan'ı ilgilendirmiyordu.” (Buyrukçu, 2017a:163-164).

Kâmil Efendi'nin karısıyla olan ilişkisi romanda detaylı bir şekilde verilmesi de aralarında herhangi bir iletişimin, ilişkinin olmadığını anlamak mümkündür. Kâmil Efendi'nin Doğan'a karşı kötü davranışlarında annenin de ezildiği, dövüldüğü belirtilmektedir. Doğan, kötü bir aile ortamında sevgisiz bir şekilde büyümesine rağmen yaşadığı olumsuzluklar kişiliğine yansımaz. Babası Kâmil Efendi'den daha insanî duygu ve düşüncelere sahip olduğu görülmektedir.

Genel olarak ebeveynleri anlaşılamayan yaş grubu olsalar da annenin verdiği değer daha göz önündedir. Anne karakterlerinin ortak özelliklere sahip oldukları görülür. Çocuğunu -genel olarak ataerkil anlayışta erkek çocuğunun daha değerli görülmesi- her şeyden değerli gören, onunla sürekli ilgilenip fedakârlık gösteren, kendinden ödün veren annelerdir. Anne-çocuk ilişkisindeki bağın kuvveti annelik içgüdüsünün, duyguların dışında aile içi ve toplum içinde sorun yaşayan ve ekonomik bir gücü olmayan kadınlarda, erkek çocuğuna bağlılık daha fazla görülmektedir. Kocasından görmediği ilgiyi, sevgiyi oğlunda arar ve oğlunu ideal

erkek tipinde, kendi isteklerine göre yetiştirmeyi isteyen tiplerdir: “Benimki ben gelinceye kadar uyumaz,” dedi Yaşar, gözleri sevgiyle doldu. “Benim kocakarı gibisi yoktur. Hiçbir dalaveremi babama söylemez. Bir söylese yer beni moruk.” (Buyrukçu, 2017a:192).

Baba tipi ise Doğan’ın babası Kâmil Efendi gibi çizilmiştir. Genel olarak aynı mahalle ortamında yaşayan, aynı sosyal sınıf içinde bulunan insanların ortak özelliklere sahip olması da doğaldır. Babalık anlayışı da alt ve orta sınıf insanların farklı bir şekilde tezahür etmektedir. Baba her zaman hâkim güç, evin en korkulan kişisi, en büyüğü, vb. gibi özellikleri taşıdığı için ve baba olan erkeklerin ataerkil bir sistemde yaşayıp o anlayışa göre şekil aldıklarından, kendilerini geliştirdikleri görülmektedir.

Aile ilişkileri çocuk gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Çocuklar anne ve babalarını kendilerine model olarak görmektedir. Onların yaptıkları doğru ve yanlışlar çocukların düşüncelerinde, kişiliklerinde önemli bir yere sahiptir. Bilinçli bir ebeveynin çocuğuyla ilgilenmesi, ideal aile ortamını oluşturması kişisel gelişim açısından önemlidir. Aynı şekilde kötü bir aile birliği içerisinde yaşamını devam ettirmek zorunda olan çocukların psikolojik gelişimlerinde birçok soruna neden olduğu gibi kendilerinin oluşturacakları aile birliklerini de olumsuz etkileyecektir. Bu durum bireylerin kendi aile yaşam tarzlarından kaynaklandığı gibi sosyo-ekonomik açıdan iyi durumda olan insanlar ile maddi imkânsızlıklar içindeki gelişim gösteren ailelerin farklılıklarıyla da değerlendirilebilir.

Doğan’ın arkadaşlarının aile yapıları ve ilişkileri de kendisinininki gibi kötüdür. Aralarındaki tek fark Doğan iyi bir kişiliğe sahiptir ve ailesine zarar verecek, kötü davranışlar sergilemez. Arkadaşlarının aileleriyle olan ilişkisi incelendiğinde, birçoğu ailesine yalan söyleyen, ailesinin paralarını çalan bireylerdir. Bu kişilerin ebeveynlerinin de çocuklarının iyi bir birey olması için bir şey yapmamaları dikkat çekmektedir. Bu tarz ebeveynlerin tek çözüm yolu dayaktır. Çocuklarını döverek, onlara sert davranarak, yasaklar uygulayarak yaptıkları kötülöklere engel olacaklarını düşünmektedir. Bu aynı zamanda otoriter aile yapısına da örnektir:

“...Ve anneannesinin öldüğü, babasının da anneannesinin öldüğünü bilmediği için geç kaldığı bir akşam, annesinin yatak altında sakladığı paralardan elli lirayı kapar

kapmaz Yaşar'ı, Hulki'yi, Sabahattin'i, Doğan'ı içkiye götürmüş... Annesi, paranın çaldığını anlamış, babasına söylemişti. ...Komşular evlerine gider gitmez babası onu arka odaya sokmuş, sabaha kadar bir yandan bağırması, bir yanda da sopayla, yumrukla dövmüştü ve yediği dayaklar yüzünden on gün hasta yatmıştı. Ayağa kalktığında tövbe etmiş, annesinin babasının ellerini öpmüş, yıkanıp abdest aldıktan sonra Kuran'a el basmıştı bir daha para çalmayacağı üzerine.” (Buyrukçu, 2017a:193-195).

Akan Sular Şarap Olsa romanında birden fazla kahramanın yaşamış olduğu sosyal ve bireysel sorunlar yer almaktadır. Bu sorunları yaşayan kahramanların aile ilişkileri incelendiğinde en dikkat çeken ailelerden biri Erhan'ın ailesidir. Erhan'ın sağlıklı, iyi bir aile birliği yoktur. Babası İrfan, Almanya'da işçi olarak çalışır ve bu süre zarfında aile ilişkileri zayıflar. Geçen süre içinde İrfan Almanya'da başka bir kadınla birlikte olur ve karısını aldattığı ortaya çıkar. İrfan karısından boşanır, çocuklarını da bırakarak Almanya'ya döner. İrfan'ın gitmesiyle birlikte evin tüm yükü, aile birliği Erhan'a kalmaktadır. Ailesini koruyan ve ilgilenen tek kişi Erhan'dır. Annesi yaşadıklarına dayanamayıp hastalanır. Erhan, annesinin yaşadığı sıkıntılarla birebir ilgilenir.

Erhan'ın babası İrfan, Maria adlı bir kadınla evlenir. Kadının Erika adında genç bir kızı vardır. Başlarda normal bir aile ilişkisi kurulduğu görülse de Erika'nın ergenliğe girip cinsel isteklerinin artmasıyla İrfan'a karşı hisleri değişir ve İrfan'ı annesinin kocası olarak görmemeye başlar. Annesini kıskanır ve aile ilişkileri tehlikeye girer. İrfan yaşadıklarını algılamadan ve anne-kız ilişkisinin zedelenebileceğini düşünmeden iki kadının bedeninden de yararlanmaktadır. Erika, İrfan'ın annesiyle olan ilişkisini kıskandığı için evde hep kavga çıkarıp, huzursuz davranışlar sergiler. Bu örnek, aile yapısı ve toplum için ahlakî bir çöküntüdür.

“...Annesiyle alay ediyordu, annesine sövüyordu, hakaret ediyordu, küçümsüyordu, evliliğini eleştiriyordu ama İrfan'a toz kondurmuyordu. ...her organının adını söyleyerek övüyor, “Sende böylesi var mı? Var mı? diyor, annesinin gövdesini, organlarını yeriyordu ve “Sen yaşlı bir bunaksın, her yanı sarkan bir idyotsun” tanımlamasıyla ortadaki gerilimi arttırıyordu.” (Buyrukçu, 1998b:289).

İrfan Almanya'da Maria ve Erika ile yaşadıklarından bir süre sonra pişman olup karısı Nuriye'ye mektup yazar ve kendisini affetmesini ister. Her şeyi telafi edip yeniden evlenmek, mutlu bir aile hayatına geri dönmek istediğini söyler. Nuriye bu duruma her ne kadar şaşırıp mutlu olsa da sinirlidir, öfkesini yenemez. İrfan'ın “...Bir saniye bile sizleri yalnız bırakmayacağım. Hiç üzmeyeceğim. Hep seninle, hep altın yürekli, zeki yakışıklı canım oğullarımla ilgileneceğim. Hepinizi mutlu etmek için var gücümle çalışacağım...” (Buyrukçu, 1998b:303) şeklindeki

sözlerinden de çok pişman olduğu ve ailesinin değerini anladığı anlaşılmaktadır. Nuriye kocası İrfan'a her ne kadar kızgın olsa da yıllardır karı koca olmanın getirdiği alışkanlık ve ona duyduğu sevgiden dolayı affeder ve geri gelmesine izin verir: "...evlendikleri günü ölümsüzleştiren resmi ayırdı, gözlerinde devinen özlem dolu parlaklıklar donuklaştı, İrfan'ın yüzünü öptü, varlığına sokmak istemesine göğsüne bastırdı, kaldı öyle." (Buyrukçu, 1998b:299-306).

Adı geçen romanda (*ASŞO*) çoğunlukla mutsuz aileler ve yaşadıkları sorunlar dikkat çekmektedir. Genellikle incelenen evlilikler boşanmayla sonuçlanmakta ve aile bireyleri arasında çatışmalar yaşanmaktadır. Çatışma yaşanan ilişkiler arasında Ramazan adlı kahramanın babasıyla olan ilişkisi önemlidir. Ramazan, babasının kaybettikten sonra yaşadığı bunalım, yalnızlık duygusu dikkat çekmektedir. Ramazan babasının ölümüyle yaşadığı şokun yanı sıra vicdan azabı da duymaktadır: "...Babasını açık gözlerinde hiç donmayan bakışlar vardı ve nefret yüklüydü ve çelik sertliğindeydi. Yüreği dört beş yerden yarıldı, akan kanlar boğazına doğru yükseldi, boğulur gibi oldu." (Buyrukçu, 1998b:20). Ramazan'ın annesi öldükten sonra babası da yalnız kalır. Ramazan ve kardeşleri eşleriyle iyi anlaşamadıkları için babalarının yanlarında kalmalarını kabul ettiremezler. Babası çocuklarının bu durumu karşısında çok üzülür ve kavga edip oğullarının yanından ayrılır. Yaşanan bu sorun aile bireyleri arasındaki iletişimsizlik, aile olgusunu oluşturmamaları ilişkilerini de kötü etkilemektedir. İncelenen romanlarda aile bireyleri arasında baba-oğul ilişkilerinde görülenden farklı olarak Ramazan ve kardeşleri babalarına sahip çıkmazlar. Yapmış oldukları evlilikler ve eşleriyle aralarındaki sorunlar sebebiyle babalarını yok saydıkları görülmektedir.

"...Hiçbiriniz beş para etmezsiniz. Size yürümeniz için çizdiğim çizgiden saptınız, benim hayatımdan kovduğum amaçları benimsediniz. ...Evet, karısının parmağında oynattığı bir budalası! ...Beni köpek yerine koydunuz, ordan oraya bir top gibi fırlattınız! ...Sen yapmadın ama karınla çocuklarının yapmalarına, benimle alay etmelerine göz yumdun; hayvan yerine, dilenci yerine koymalarına ses çıkarmadın. Artık yemekleri, ekşimiş yemekleri yedirmeye kalktınız, evden uzaklaştırmak için her yola başvurdunuz." (Buyrukçu, 1998b:18-19).

Ramazan ve kardeşleri arasında da aile birliği ve sağlıklı bir iletişim yoktur. Bir süre sonra babalarını kaybettiklerinden bir araya gelmek zorunda kalırlar. Babanın ölümüne ve yaşattıkları kötü durumlara tek üzülen kişi Ramazan'dır. Kardeşleri cenaze işlemlerinde para ödemek zorunda kalacakları için babalarının

cenazesine bile sahip çıkmayan insanlardır. Ramazan, babasının ölümüyle gerçekleri fark eder ve onlardan öğrenir: “...Hiç ilgilenmediler ki... Cenazeyi ben kaldırdım. Biri bile gelmedi. Ama nasıl oldum Fahri Bey, kahroldum, bir babanın cenazesinde en sevdiği çocukları yok...” dedi Ramazan,” (Buyrukçu, 1998b:21). Yaşanılan bu durumdan dolayı Ramazan, babasının ölümünden kendini sorumlu hissettiği için vicdanını rahatlatmak amacıyla babasına güzel bir mezar yaptırmayı düşünmektedir.

Bir başka aile ilişki‘siz’liğine örnek olarak İbrahim’in eski eşi Filiz ve oğlu Burak’la yaşadıkları gösterilebilir. İbrahim, karısı Filiz’le boşanmasına rağmen oğlu Burak’la arasındaki bağı koparmayıp hatta daha çok güçlendirmek için uğraşan bir baba figürü olarak görülmektedir. Eski eşi Filiz boşandıktan sonra başka bir adamla birlikte olur ve hamiledir. İbrahim bu durumu oğlu Burak’tan duyar. Burak annesinin başka bir adamla birlikte olmasını istemez çünkü adam kendisine kötü davranmaktadır. Filiz’in birlikte olduğu adam polistir ve mesleğinin vermiş olduğu sert bir yapısı vardır, Burak’a kötü davranır. Adam Filiz’in kendisinden bir çocuğu olacağından dolayı Burak’ı istemez. İbrahim’in oğlunu almasını ister. Filiz bu duruma her ne kadar karşı çıksa da çok fazla direnmez. Polis’in Burak’a kötü davranmasıyla İbrahim oğlunu ezdirmez. İbrahim, adamın polis olmasını umursamadan oğlu için kavga eder. İbrahim eski eşi Filiz ve oğluyla bir aile kuramamış olsa da kendi aile hayatında anne ve babasıyla mutlu bir birliktelikleri vardır. Oğlu Burak’ı da alarak mutlu yaşamlarına devam ederler. İncelenen erkek kahramanlar arasında İbrahim’in oğluyla olan güzel ilişkisi dikkat çekmektedir. İbrahim, genellikle kadınlara biçilen annelik rolünü, yoğun sevgiyi göstermektedir. Toplumdaki genel algıda erkeklerin sahip oldukları babalık vasfı pek duygusal bir bağla kurulmadığı görüşü yer alsada İbrahim’in oğluyla olan ilişkisi bu düşüncenin tam tersi olarak görülmektedir: “...Sık sık Burak’ı öpüyor, “Oğlum benim, canım benim, artık hep beraberiz, hiç ayrılmayacağım!” diyordu. ...Annesi, babası, ablası ise Burak’ın aralarına dönmesini, üst üste düzenledikleri şölenlerle kutluyorlardı.” (Buyrukçu, 1998b:40).

Aynı romanda İsmet’in ailesiyle olan ilişkisinde ise aile bireyleri arasında orta yolu bulan onların iyiliğini isteyen kişi konumundadır. Erkek kardeşleri Nihat, Savaş ve Barış başları beladan kurtulmayan tiplerdir ve hayatları hep bir sorunla

mücadele etmekle geçmektedir. İsmet kardeşlerinin iyi bir yaşamı olması için maddi ve manevi destek olmaya çalışsa da kişiliklerinde var olan eksiklikler ve bulaştıkları karanlık işler buna fırsat vermez. Kardeşleri kaçakçılık, hırsızlık gibi kötü işlerle uğraşmalarına rağmen İsmet, tekstil mühendisi olarak Londra’da yaşar ve onlardan çok farklı bir kişiliğe, hayata sahiptir. Aynı zamanda kardeşlerinin her ne kadar kötü kişiliklere ve hayat tarzlarına sahip olmalarına rağmen yine de kardeşlerini, ailesini ihmal etmez, onlarla ilgilenir. İsmet’in kız kardeşi evlidir ve boşanma kararı almışlardır. Bu durumun sebebi olarak İsmet’in ailesinin çok fazla iç içe olup onları rahatsız etmeleri belirtilmektedir. İsmet’in eniştesi maddi açıdan iyi durumdadır ve yaşam tarzı olarak da kendilerinden farklı bir üst sınıf olduğu düşüncesine sahiptir.

Muzaffer Buyrukçu’nun incelenen romanlarında kahramanların aile ilişkileri genellikle kötü birliktelikler, sorunlu evlilikler ve aile fertleri arasında maddiyata dayalı sorunlar yaşayan çatışmalı ilişkilerdir. Çoğunlukla istenmeyen evlilikler, zorunlu devam eden birliktelikler ve otoriter baba figürünün olumsuz etkileri görülmektedir. Kötü aile birlikteliklerinin yanı sıra yazar toplumda da görülen ideal aile birlikteliklerini, iyi ilişkileri örnek olarak sunmaktadır. İyi kurulan aile ilişkilerinin çoğunlukla sevgi ve saygıya dayalı birliktelikler olduğu ve kişilerin eğitim seviyesinin yüksek olduğu, bireysel olarak birbirlerine saygı gösterdikleri görülmektedir.

İncelenen romanlardaki olumsuz ve kötü aile ilişkilerinden farklı olarak *Gece Bitmedi* romanında kahramanların aile ve evlilik hayatlarında mutlu ilişkileri dikkat çekmektedir. Romanın ana kahramanları olan Ali ve Meral evlilikle kurdukları güzel aile birliğinin yanı sıra aileleriyle ilgili düşünceleri, aile olma bilinci önemlidir. Meral, aile kavramını Ali ile bütünleştirmektedir. Ali hayatının her alanını kapladığı, büyük bir öneme sahip olduğu için onu ailesi olarak görür. Anne, baba ve kardeşlerini ise hayatında daha sıradan insanlar olarak görmektedir. Meral için ailesi Ali’yle nişanlandıktan sonra ikinci planda kalmaktadır. Meral’in aile ilişkileri Ali’den önce de güçlü olmadığı için sonrasında tamamen kopmuştur. Meral’in, kardeşi Elif’le olan diyaloglarından ve ailesiyle zorunlu olmadığı sürece görüşmek istememesinden aile ilişkilerindeki sorunlar anlaşılmaktadır. Ali’nin aile ilişkileri ise Meral’e göre tam tersidir. Ali, ailesine çok bağlı bir kişi olup onlara

saygı gösterip değer vermektedir. Meral gibi kendi aile düzenini kurduktan sonra ailesini yok saymaz. Bu durumdan dolayı Meral, Ali'nin anne ve babasıyla da çok fazla görüşmekten hoşlanmaz. Meral, ailesiyle telefonda konuşurken "...Tamam annecim. Babamın da ellerinden öperiz. Kaldırma masadan. Hoşça kal! Peki, peki, peki!.. Kapattı ve ezen bir ağırlıktan kurtulmuşçasına bir hafiflik duydu. Başkalarını aramayalım!" (Buyrukçu, 1995a:262) isteksiz ve sevgisiz oluşu dikkat çekmektedir.

Gürültülü Birkaç Saat adlı romanda Nermin'in ideal aile hayatı dikkat çekmektedir. Nermin eğitilmiş, kendi hayatını idame ettiren bir kadındır. Her ne kadar evlenmek istese de erkeklerle iyi bir ilişki kuramadığı için hayallerindeki aile hayatını oluşturamadığı belirtilmektedir. Nermin'in aile yapısına bakıldığında anne ve babasının uyumlu bir çift olması, mutlu bir aile oluşturmaları ideal evlilik ve aile hayatına örnek niteliktedir. Nermin, anne ve babasının evlilikleri gibi bir evlilik, aile hayatı hayal etmesine rağmen ideal eşi bulamadığı için yalnız ve mutsuz bir hayat sürdürmektedir. Aile hayatı ve bireyler arasındaki ilişkinin önemi, kişisel gelişim açısından büyük önem taşımaktadır. Nermin'in aile hayatındaki güzel ilişkiler ve düzenli bir hayat tarzı kişiliğine de olumlu yönde yansımaktadır.

Muzaffer Buyrukçu'nun romanlarında aile teması daha çok aile birliklerinin iyi ve kötü yönde yaşadıkları durumlar belirtilmektedir. İyi aile ve kötü aile ilişkilerinin kişiler ve yaşanan toplumsal sorunlar üzerinden nasıl şekil aldığı görülmektedir. Çoğunlukla roman kahramanlarının aileleriyle yaşadıkları sorunlar, anne-baba arasında olumsuz etkilenen çocuklar olarak görülmektedir. Aile ilişkilerinde baba rolünün iyi ve kötü baba olarak şekil almasıyla aile birliğinin nasıl etkilendiği ve çocuklar üzerindeki korku otoritesi dikkat çekmektedir. Muzaffer Buyrukçu incelenen romanlarında çoğunlukla ana kahramanlarını erkek olarak seçmektedir. Bu kahramanların birçoğu babasıyla sorun yaşayan, anlaşılamayan tipler olarak yer almaktadır.

b.Baba-Oğul İlişki 'siz'liği

Muzaffer Buyrukçu'nun incelenen romanlarında aile teması içerisinde aile bireyleri arasındaki ilişkilerden karı-koca ilişkisinin hemen ardından baba-oğul ilişkisi öne çıkmaktadır. Bu ilişkiler babadan kaynaklanan ve çatışmalı

birlikteliklerdir. Özellikle kahramanların çoğunlukla erkek olması ve genellikle baba-oğul arasında yaşanan sorunlar dikkat çektiği gibi babadan oğula geçen düzen anlayışı da görülmektedir.

Ataerkil toplumlardaki aile yapısı evin reisi konumundaki baba ve ardından gelen erkek çocuğun hakimiyetindedir. Türk toplumundaki ataerkil düzenle var olan ailelerde baba-çocuk arasında, sevgiden daha çok hiyerarşik bir düzen olduğu görülmektedir. Erkek çocukları için baba figürü örnek alacakları ilk kişidir ve erkeklik anlayışına uygun gereken tüm bilgileri, davranışları ve diğer her şeyi babadan öğrenerek, babadan sonra hâkim erkek konumundadır. Geleneğimizden gelen “*erkek babadan öğrenir at binmeyi, kız anadan öğrenir sofrayı düzmeyi*” sözüne uygun olarak yönetimde, babalıkta, erkeklikte evlatların örneği babalarıdır.

Romanlarda baba-oğul ilişkisinin iyi kurulduğu, babayı örnek alan, duygusal olarak babayla bütünleşen karakterler de mevcuttur. Bu duruma örnek olarak *Dışardaki Rüzgâr* romanında Erdal’ın babasına olan düşkünlüğü gösterilebilir. Erdal için babası çok önemli ve değerli olduğu gibi babası için de Erdal diğer çocuklarından farklıdır; babası Erdal’ı kendisine bir dayanak olarak görmektedir. Erdal, geçmişe ait anıları hatırladığında, sofrada babasının kardeşlerine göre kendisine daha çok yemek koyduğunu, onlardan daha çok kendisiyle ilgilendiğini hatta Erdal’ı kendisine benzetmeye çalıştığını bir kez daha anlamıştır: “...Babası yalnızken iştahla içtiği sigarayı dudakların arasına sıkıştırırdı. Dumanlat bakalım koca herif!” Erdal, kokulu dumanı körpe ciğerlerine çeker, burun deliklerinden salarken öksürür, gözleri yaşarırdı.” (Buyrukçu, 1998c:9-10).

Tüm babalarda görülen küçük çocuğa düşkünlük, büyük çocuklarda babalık duygusunun tam olarak hissedilmemesi, daha doğrusu yaş ve yaşananlarla o duygunun ihmal edilmesi, son çocuklarda bu durumun telafisine çalışmak babalarda ilgide de sevgide de bir çeşit dengesizlikle ortaya çıkmaktadır:

“Beş-altı yaşlarındayken sırtına bindirir, sallayıp güldürerek odada dolaştırırdı. Sevinç çılgınlıkları atardı Erdal, ellerini çarpardı; boynunun yanlarından sarkıttığı topuklarıyla göğsünü döverdi aralıklarla ve “Deh, deh, deh benim eşşğim!” sözleriyle. “Besle kargayı oysun gözünü,” diyen babası kim bilir hangi uyumların yapıtı olan mutluluk kahkahalarıyla, mutluluğunu, izleyen herkese yansıtırdı. ...Tek dayanağı, yaşamını besleyen en önemli kaynak Erdal’mış gibi bir tutumu sergileyen babası, gözlerindeki kızarıklığı görünce sesini yükseltir, abilerini azarlar, rezil kepaze ederdi. Kendisinin saçlarını okşar, yanaklarından tekrar tekrar öperdi; üzüntüsünü,

yüreğindeki kırıklığı dağıtmak ereğiyle kahveye ya da bakkala götürür, gazoz içirir, sekerleri, çikolataları ceplerine doldururdu.” (Buyrukçu, 1998c:9-10).

Erdal, küçüklüğünden itibaren babasının davranışlarını ve kişiliğini örnek almaktadır. Babası maddi imkânsızlıklar içinde çocuklarıyla ilgilenen fedakâr bir baba olarak kendilerine yeterince zaman ayırmaktadır. Erdal’ın anılarından ve babasına karşı olan duygularından anlaşıldığı üzere iyi bir baba-oğul ilişkisi olmasına rağmen baba olma isteğinin olmaması dikkat çekmektedir.

Akan Sular Şarap Olsa adlı romanda Fikret adlı kahramanın yaşadıklarına bakıldığında, babasının ölümüyle büyük bir bunalım yaşar. Aynı zamanda aile ilişkilerindeki sorunlardan psikolojik olarak olumsuz etkilendiği görülmektedir. Kardeşleri babası ölmeden önce mal varlığını paylaşmak isterler. Para, mal paylaşımı konusunda anlaşamadıkları için kardeşlerin kendi aralarında kavga ettiği, anne ve kız kardeşin yaşanan kavgalarda arada kaldığı belirtilmektedir. Fikret, yaşanan kavgalara herhangi bir şey yapamadığı ve kardeşlerinin çıkarıcı, kötü niyetli kişiler olmalarından dolayı utanç duyduğu için babasının ölüp kurtulduğunu düşünür. Babasının kendisini, kız kardeşi ve annesini böyle kötü insanlar arasında yalnız bırakmasından dolayı çok kızgındır.

“...Yalnız kendini değil beni de öldürdü.” Kızgındı, hayalindeki babasını omuzlarından tutmuş sarsıyor, göğsünü yumrukluyordu. ...İşte, babası da, annesi de, kardeşleri de birbirine saldırarak deviniyorlardı. Yüreğini burdu bir şeyler... Annesinin üst üste dört gece gördüğü düşlerin ev içinde yarattığı korku ve estirdiği terör havası, kardeşlerinin malları, paraları adam ölmeden önce bölüşmek istemeleri, kavgaya tutuşmaları... Annesi saçını başını yolmuştu; küçük kızkardeşi “Bizi de alıp götürseydin ya baba, kimlere bıraktın?” diye bağırıyordu, musalla taşını yumruklamıştı.” (Buyrukçu, 1998b:63-64).

Fikret babasının ölümüyle psikolojik olarak bir çöküş yaşar ve kendisini kimsesiz, güçsüz hisseder. Baba figürünün erkek çocuklar üzerindeki otoritesinin ne kadar önemli olduğu Fikret’in babasıyla olan ilişkisinde ve onu kaybettikten sonra yaşadığı çöküşte görülmektedir. Babasına değer verdiği için onu herkesten üstün ve farklı bir konumda tutmaktadır. Öyle ki kötü giden evliliğinde babası için karısını bile yok sayacak kadar babasını önemsemektedir:

“Hani şurda, gözümün önünde ölse karım, kılım kıpırdamaz, ama babam başkaydı... Karımı her yerde bulurum, bir tane daha alırım, o da olmadı bir tane daha. Hani babam benim arkamdı, gücümdü, hani afedersin ekmeğim gibiydi,” dedi Fikret. “O öldükten sonra öksüz kaldım, zayıf kaldım. Şimdi beni beş yaşında bir çocuk bile döğür.” (Buyrukçu, 1998b:64-65).

Adı geçen romanda (ASSO), önceleri Erhan ve babası İrfan arasında güzel bir baba-oğul ilişkisi vardır. Babanın Almanya'ya işçi olarak gitmesi bütün durumları değiştirir. İrfan Bey, Almanya'da başka bir kadınla birlikte olur ve Erhan'ın annesini boşar. İrfan Bey, karısını terk ettiği gibi çocuklarını da başka bir kadına tercih ettiği için Erhan babasına çok kızgındır. Yaşadığı travmatik durumdan dolayı Erhan, bir duygu karmaşası yaşar ve zaman zaman babasını özlemekten de kendini alıkoyamaz: “...Babası, kendisine ilk içkisini içirirken ‘Eyttt beee, benim oğlum erkek oldu artık!’ diye bağırmış, yanaklarından öpmüş, saçlarını dağıtmıştı.” (Buyrukçu, 1998b:235).

Baba-oğul ilişkileri incelendiğinde bazı karakterler babalarıyla çocukluktan itibaren güzel bir ilişki kurmaktadır; onlar için baba figürü hayatlarında örnek aldıkları en önemli kişidir. Bu karakterlerin yanı sıra romanlarda baba-oğul ilişkilerinde aralarında bir düşmanlık, bir savaş hali varmışçasına birbirlerine karşı nefret duyan, birbirlerini öldürmek isteyen baba ve oğul karakterleri de görülmektedir. Bu duruma örnek olarak *Bir Olayın Başlangıcı* romanındaki Doğan ve babası Kâmil Efendi'nin ilişkisi verilebilir. Doğan, babasıyla yaşadığı kötü durumlar karşısında herhangi bir tepki vermez. Babasından korkmaktadır. Doğan'ın kişiliğine ve tüm yaşantısına sinen bu korku tüm hayatını olumsuz etkilemektedir:

“...Babasından yediği dayaklar, içtiği küfürler, geçenlerde çeşmeden dönerken geciktiği için beline savurduğu tekme ve sütçüden kovulmasının nedenini öğrenir öğrenmez attığı korkunç dayak, bağırmaları, sapsarı yüzü, soğuk bir rüzgâr gibi esti içinde ve yüreği gittikçe kabaran bir kinle kasıldı.” (Buyrukçu, 2017a:138).

Doğan, babası Kâmil Efendi tarafından sürekli olarak hakaretlere ve kötü davranışlara maruz kaldığından babasına çok büyük öfke ve nefret duymaktadır. O, babasının yaptığı kötülükler karşısında saygısı gereği ve gücü yetmediği için sessiz kalır. Bu sessiz kalış babasının daha çok sinirlenmesine sebep olur. Kâmil Efendi, Doğan'ın yaptığı her davranışa, her düşünceye bir bahane bulup, doğru olmadığını savunarak oğlunu döver ve “...Hayvan herif!” (Buyrukçu, 2017a:58) şeklindeki sözleriyle onu rencide eder. Kâmil Efendi bir baba olarak Doğan'ın düşüncelerini hiç dinlemeden sadece eleştirir ve gücü yettiği için döver. Bu durum ezen-ezilen ilişkisinin sadece ekonomik koşullarda işçi-işveren arasında gerçekleşmediğini, aile ilişkilerinde de güçlü olanın güçsüzü her zaman ezdiği şeklinde yorumlanabilir.

“... Babası “Niçin çıktın işten?” der demez yapıştırmıştı tokadı. Burnundan kan boşalmıştı. Ve kanı görür görmez ağlamaya başlamıştı. Kanı gördüğü için değildi, yüzünde patlayan tokadın acısına dayanamadığı için de değildi. Yıllardır karşılaştığı çıkmazların, biriken küçük acıların bir araya gelip sert bir şeye dönüşmesi, bu dönüşmenin tedirginliğini sürekli olarak duyması, birçok terslikten sonra bağırması, içini boşaltmaması yaratmıştı bu ağlamayı... Durmadan ağlıyordu. ...Kafasına bir yumruk vurdu. Babası bağırıyor, tutup sarsıyor, oradan oraya savuruyor, yoruluncaya kadar dövüyordu. ...Uykusu gelmişti. Ama tam dalacağı sırada babası uyandırıyor, sorguya çekiyordu. Annesi saatlerce yalvardıktan bu arada iki tokat da yedikten sonra sorgu ve dayak bitmişti.” (Buyrukçu, 2017a:41-42).

Kâmil Efendi, bulunduğu hayat ve iş koşullarını, insanların kendisine kötü davranmasını ve kendisini bir köle olarak görmeyi yıllar içerisinde kabul edip benimsemiştir. Oğlu Doğan’ın ise kendisinden farklı olmasını ve hayaller kurarak farklı bir yaşam isteğinde bulunmasını doğru bulmaz ve kabul etmez. Doğan, bulunduğu kötü koşullarda yaşamını devam ettirmek zorunda olsa da kendisini geliştirmek ve hayallerini gerçekleştirmek için mücadele etmektedir. Onun babasıyla anlaşamamasındaki en önemli nokta haksızlıklara boyun eğmemesidir. Babasının kendisine göstermiş olduğu kötü davranışlardan dolayı ondan “*onursuz, karaktersiz*” diyerek nefret etmektedir. Doğan’ın “...Ne yaparlarsa ne söylerlerse “eyvallah” diyecek, boyun eğecekti. Ama Doğan, babası değildi ki. Okuyor, her şeyi anlamaya çalışıyor, neyin iyi neyin kötü olduğunu çok iyi ayırt edebiliyordu.” (Buyrukçu, 2017a:76) şeklindeki sözlerinden de babasıyla arasındaki çatışması anlaşılmaktadır.

Babasıyla yaşadığı hiçbir güzel anıya sahip olamayan Doğan, bu olumsuz ilişkiye en başından dahil olmuştur. Her korktuğunda babası aklına gelir ve korku onun hayatında babasıyla bütünleşmiştir. Kâmil Efendi’nin de oğlu Doğan’a karşı bir baba olarak sevgi ve saygı gibi hisleri yoktur. Doğan, Kâmil Efendi’yle kuramadığı baba-oğul ilişkisini, kendisine baba gibi davranan patronu Reşat Bey’le yaşamaktadır. Reşat Bey, Doğan’ı işçi olarak görmekten daha çok onun saf ve temiz bir kişi olduğunu ve babası tarafından kötü muameleye maruz kaldığını bildiğinden Doğan’a sahip çıkar. Onun yazı konusundaki yeteneğini fark ederek bu konuda ona destek olmaya çalışır.

“...Adamcağız bana oğlu gibi davranıyor, aferin diyor, ben tutmuş onun için olmayacak şeyler düşünüyorum.” Babasıyla aralarında geçen konuşmayı hatırladı ve içinde bir şeyler çatladı. “Hiçbir zaman bana önem vermedi. Hiçbir zaman bana iyi davranmadı. Hep sövdü, hep dövdü. Kocaman adam bir de utanmadan yalan söylüyor.” (Buyrukçu, 2017a:66).

Doğan ve Kâmil Efendi arasındaki ilişki sadece maddi çıkarılara dayalıdır. Doğan çalışıp kazandığı maaşını babasına vermesine rağmen babasını hiçbir zaman memnun edemez. Doğan ve Kâmil Efendi arasındaki olumsuz durum anlaşılamayan bir öfkeye dayalıdır. Kâmil Efendi'nin yapmış olduğu evlilikle ilgili herhangi bir bilgi verilirse de oğluna istenmeyen bir evlilikten istenmeyen bir çocuk gibi davrandığı söylenebilir. Kâmil Efendi'nin Doğan için “*Bugün geberse bir kuzu kesecem*” (Buyrukçu, 2017a:70) diyecek kadar acımasız, duyarsız bir baba olduğu anlaşılmaktadır. Doğan da babasıyla yaşadığı kötü olaylarla ona karşı daha çok kin ve nefret duymaktadır. Babasına karşı saygılı bir evlat olmaya çalıştığı halde olumlu sonuç alamadığına üzölmektedir.

Baba Kâmil Efendi toplumda saygın bir konumu, iyi bir yaşamı olmadığı ve bir hademe olarak hayatını devam ettirdiğı için hep ezilmeye, aşağılanmaya alışmış ve yerini başkalarına kaptırmamak için sesini çıkarmayan ezik bir tiptir. Oğlu Doğan'ın da aynı şekilde olmasını bekler ama Doğan haksızlığa, aşağılanmaya, insanî olmayan durumlara sessiz kalmaz ve her kim olursa olsun hiç düşünmeksizin sesini çıkarır, hakkını arar. Baba bu durumdan memnun değildir çünkü oğlunun yaptığı asi davranışlar kendi çıkarlarına da zarar vermektedir. Bu yüzden oğlu yaşadığı sıkıntılarda haklı bile olsa onu hep haksız bulup, öfkesini ondan çıkarmaktadır.

Doğan, çalıştığı yerde kendinden üstün bir işçi tarafından suçsuz yere azarlanıp, dayak yemesini kabul etmemesine rağmen tam tersi olarak babası Doğan'ın kendini savunmasını, kendinden üstün olana karşı gelip ses çıkarmasını büyük bir hata olarak görüp, kızar. Doğan, işyerinde kendinden üst bir işçinin kendisini küçük görüp ona “*eşşeoğlueşşek, orospu çocuğu*” dediğı için onuruna yediremez ve kavga eder. Babası ise Doğan'ın ezik bir hademe olmasını kabul etmeyip insanlara karşı gelmesini, kavga etmesini kabul etmez. Oğluna kızar, yüzüne tükürecek kadar utanır ve yok sayar.

Akan Sular Şarap Olsa romanında Yunus'un aile hayatı incelendiğinde Yunus, babasıyla anlaşamayan ve ailesiyle sürekli kavga eden bir kişi olarak ifade edilmektedir. Yunus'un babası Yusuf herkes tarafından sevilen, akıllı bir adam olarak belirtilmektedir. Babasının tam tersi olan Yunus ise hiçbir şeyden anlamayan, beceremeyen birisidir. Bu açıdan babası Yunus'u hep eleştirdiğı için

aralarında iyi bir ilişki yoktur. Babası Yunus'tan deneyimli ve bir ebeveyn olarak onu eleştirmek, yaptığı davranışların yanlış olduğunu belirtmek amacıyla olsa da Yunus bu durumu babasının kendisine düşman olması şeklinde yorumlamaktadır. Yunus, babası için “*Gebersen de rahatlasam*” diyecek kadar ona karşı soğuk ve kötü düşüncelere sahiptir. Evin aile büyüğü, reisi olarak babası otorite sahibidir. Yunus, babasının ölümüyle birlikte onun otoritesine sahip olacak ve hakimiyet kendisine geçecektir. Bu sebeple özgürleşeceği için babasının ölümüne mutlu olmuştur. Yunus, babasından nefret etse de onun gibi olmak, herkes tarafından sevilme ve saygı duyulmak ister.

“...Öldüğünü öğrenince garip bir sevinç dalgası sarmıştı yüreğini; hemen bir sigara yakmış, bir bira söylemiş, ancak yarım saat sonra eve gitmişti. Şimdi özgürdü, dilediği her şeyi yapabiliyordu; karışanı, görüşeni yoktu, annesine, kız kardeşlerine egemendi, yeni kurallar, yeni yasaklar koyuyor, buyruklar, tehditler yağdırıyor, babasının onlarda bıraktığı olumlu izlenimleri karalamaya çalışıyordu ama ‘evdekiler’ babasına duydukları saygıyı, sevgiyi ona duymuyorlar, hatta ona özendiğini, onu taklide yeltendiğini söyleyerek alay ediyorlardı. Dükkânları, fırını keyfince yönetiyor, paraları içkiye, karı kıza harcıyor, annesi, kardeşleri hesap sorunca çıldırıyordu.” (Buyrukçu, 1998b:98).

Muzaffer Buyrukçu'nun incelenen romanlarında aile teması iyi ve kötü aile ilişkileri olarak incelenmiştir. Romanlarda daha çok kötü aile ilişkilerinin örnekleri yer alır. Toplumun en küçük yapısını oluşturan aile birlikteliklerinde yaşanan sorunların temel sebepleri, sosyal boyutları yazar tarafından belirtilmektedir. Kötü aile ilişkilerinde dikkat çeken durumlardan birisi baba-oğul ilişkisizliğidir. Roman kahramanlarından babasıyla sorun yaşayanların daha çok istenmeyen evlilik ve bu evlilikten sahip olunan çocuk olmalarından kaynakladığı belirtilmektedir. Baba karakterlerinin aile ve evlilik sorumluluklarından uzak olmaları çocuklarıyla kötü ilişkiye sahip olmalarına neden olmaktadır. İstenmeyen evliliklerle kurulan kötü aile ilişkilerinin yanı sıra ideal ve mutlu aile birliktelikleri de gösterilmektedir. Buyrukçu, toplumun genelinde var olan aile ve evlilik ilişkilerini eleştirmek ve bireylerin özgür iradesiyle yaptığı evliliklerin, aile ilişkilerinin daha sağlıklı olduğunun altını çizmek için bu konuya yer vermiştir.

3.1.4. Kişilik Sorunları

Muzaffer Buyrukçu'nun incelenen romanlarında bireysel temalar içerisinde kişilik sorunları yer almaktadır. Buyrukçu'nun romanlarındaki kahramanların yaşadıkları kişilik sorunları daha çok duygusal kökenlidir ve bu sorunlar kişilerin

hayatlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Kahramanlar genellikle dış dünyaya karşı savunmasız ve sessizdir. Bu sessizliğin tam tersi olarak iç dünyalarında gürültülü konuşmalar, duygu yoğunlukları ve çatışmalar yer almaktadır. Kahramanlar, yaşadıkları sorunlardan dolayı etkisiz kalarak içe kapanık kişilikleriyle iç dünyalarında bunalım, duygu karmaşası, korku gibi sorunları yaşarlar. İncelenen romanların temeli işsizlik, sosyal adaletsizlik, istenmeyen evlilikler, sorunlu ilişkiler, iş hayatındaki dengesizlikler vb. temalara dayandığı için kahramanların bunların altından kalkamayıp hayal kırıklığı ve bunalım yaşadıkları görülür.

Bireyin yaşadığı iç çatışmalar, benlik algısı, yabancılaşma, duygu karmaşası, bastırılmış duygular ve istekler, devamında gelen birey-toplum çatışması, ebeveynlerle yaşanan sorunlar psikanalitik kuramın verileriyle açıklanabilecek karmaşıklığıdır. Buyrukçu'nun romanlarında kişilik sorunları bu verilere göre incelendiğinde sorunların nedenleri ve yazar temelli verilmek istenen düşünceler kurguyu tamamlayıcı niteliktedir.

Muzaffer Buyrukçu'nun romanlarındaki kahramanların yaşadığı kişilik sorunları daha çok yalnızlık, huzursuzluk, bunalım, öfke ve intikam gibi sorunlardan oluşmaktadır. Bu sorunlar “birey-toplum, birey-birey çatışmaları” şeklinde incelenebilir. Romanlarda incelenen sorunlar kahramanların yaşadıkları olaylar ve iç konuşmalarından yola çıkılarak açıklık getirilebilecek mantık çerçevesine oturtulmuştur. Buyrukçu, romanlarında yarattığı karakterlerle gerçekte var olan, sokakta karşılaştığımız kişiler ve sosyal hayatta yaşanan sorunlara örnekler vermektedir. Okura sunduğu karakter ve olaylarda eleştirel bir bakış açısı görülmektedir.

Buyrukçu'nun incelenen romanları arasında kişilik sorunlarıyla dikkat çeken kahramanlar *Bir Olayın Başlangıcı*'ndeki Doğan, *Ucu Güllü Kundura* ve *Dar Sokaklardaki Duman*'da yer alan Naci, *Dışardaki Rüzgâr*'da Erdal'dır. Bu kahramanlar yaşadıkları sorunlar karşısında mücadele edecek güçleri olmayan kişilerdir. Kahramanlar, yaşadıkları haksızlıklar karşısında sessiz kalarak kabullenmiş gibi gözükseler de iç dünyalarındaki öfke krizleri, intikam planlarıyla farklı kişiliklere sahip olduklarını göstermektedir. Karakterlerin yaşadıkları sorunlar karşısındaki pasif tutumları ve insanlar tarafından psikolojik baskıya maruz kalmaları onları ezik gösterdiği gibi yanlış davranmalarına neden olabilmektedir. Belirtilen

kahramanların dışında *Akan Sular Şarap Olsa*'da Cemil Bey, eşinin ölümünden sonra yaşadığı yalnızlığın kişiliğindeki etkileri de bu duruma örnek gösterilebilir. *Gece Bitmedi* romanının dikkat çeken kahramanı Meral'in kız kardeşi Elif'te ise psikolojik sorunlarının kıskançlıkla ön plana çıktığı belirtilmektedir.

Bir Olayın Başlangıcı adlı romanda Doğan'ın kişiliği ve psikolojik açıdan yaşadığı sorunlar da durumu özetler niteliktedir. Doğan sessiz, sakin bir kişiliğe sahiptir. Dış görünüşündeki sessiz, çekingen halinin yanı sıra iç dünyasında yaşadıkları, hayal ettikleriyle farklı bir kişiliğe sahip olduğu görülmektedir. Doğan'ın kişiliğini olumsuz etkileyen en önemli sorun babasıyla yaşadıklarıdır. Babası Kâmil Efendi ile Doğan arasında baba-oğul ilişkisi olmadığı gibi birbirlerinden nefret edip öldürmek isteyecek kadar kötü duygular barındırırlar. Doğan'ın sessizliği daha çok babasının kendisine kötü davranışları, hakaretleri ve bastırılmış duygularından kaynaklanmaktadır. Sürekli olarak fiziksel ve psikolojik açıdan kötülüğe maruz kaldığı için onun da kişiliğinde bütün bunlardan dolayı korku ön plana çıkmaktadır. Bu durum kişiliğini olumsuz yönde etkilediği gibi sosyal ilişkilerine ket vurmakta, çevresine yabancılaşmasına neden olmaktadır.

“...Tuhaf, yadırgadığı ve şimdiye kadar karşılaşmadığı bir duygu vardı içinde. Kovulan bir insan psikolojisinin baskısı altındaydı. Büyük bir suç işleyerek hapse düşenlerden hiç farkı yoktu. ... “Kovulan insan” psikolojisinden ayrı bir de “saklanan insan” psikolojisini tatmıştı. Hulki'yle, öteki arkadaşlarıyla, annesiyle, kardeşleriyle konuşurken o cıvıl cıvıl bir neşeyi her an varlığından taşıran güçlü, içinde yanardağların fişkırdığı Doğan değildi, eski yaşamı biçim yönünden değişmese bile. Ürkekti. Düşünceliydi. Kendi içine dönüktü ve arkadaşlarını erince boğan olaylarla ilişkisi yoktu.” (Buyrukçu, 2017a:79).

Doğan'ın psikolojisini ve kişiliğini olumsuz yönde etkileyen en büyük etken babasının kendisini sürekli aşağılayan tavırlarıdır. Bu durum Doğan'ın kendisini değersiz, bomboş görmesine, bir hiç olarak hissetmesine neden olmaktadır: “...Bir yandan kendini bir kurşun külçesi gibi ağır hissediyor, bir yandan da bu varlığın bomboş olmasına şaşırıyordu. Karşısındaki -ona büyük zararlar veren- bir düşmanmışçasına saldırmıştı babası.” (Buyrukçu, 2017a:91). Tüm yaşadıklarından sonra Doğan, babasını düşman gibi görerek ondan nefret etmektedir. Aralarında herhangi bir insanî ilişki olmasa da Doğan yaşadığı travmatik durumun etkisinden çıkamamaktadır.

“Ne yaptım ben ona?” Bu soruyla birlikte yüreği yarılır gibi oldu ve yüreğinin yarıklarından ıslak bir hüznün fişkırdı... Ve hüznün şimdi korkunç bir canavara benzeyen babasına doğru saldırdı, onu boğdu, bulanık bir denize doğru sürükledi. O

zaman hüznün sevince döndü ve rahatladı. “İnşallah bu akşam ölür.” (Buyrukçu, 2017a:91).

Çocukluğundan itibaren hep kötü muamele ve baskılara maruz kalan Doğan, iyi bir şey yapabileceğini, başarabileceğini hiç düşünemez. Babasının yaşattığı korku kendisini “*tepeden tırnağa ürkütecek*” kadar etkilemektedir. Sürekli kötü sözlerle aşağılanan Doğan’ın kişiliği olumsuz etkilenmektedir; yaptığı en küçük hata da kendisine müsamahası kalmamıştır. Doğan’ın kendisine bakışı babasının bakışına benzemeye başlamıştır. Bu ciddi bir kişilik sorunudur, öz değerini yitirmiştir: “Eşşek gelmiş, eşşeoğlueşşek gidecek hıyar herif! Allahın salağı!” (Buyrukçu, 2017a:52) kendisi de artık iç konuşmalarında bu cümleleri söylemektedir. Sadece babası değil kendisi de kendi kendini azarlamakta ve ezmektedir.

Baba karakterinin kendisinde oluşturduğu korku yüzünden Doğan, büyük ve güçlü olan tüm erkeklerden korkmaya başlamıştır. Baba Kâmil Efendi’nin kendisine kötü davranışlarının hayatı ve kişiliği üzerindeki olumsuz etkilerinin yanında Doğan’ın çocukluğunda başka erkekler tarafından yaşadığı travmalar da önemlidir. Afyon’da yaşadığı zamanlarda okul çıkışı tanımadığı palabıyıklı bir adam tarafından kaçırılmaya çalışılması ve ilerleyen zamanlarda çırak olarak çalıştığı Şakir Usta’nın kendisini taciz etmesi yaşadığı diğer ciddi travmalardır. Doğan’ın erkekler tarafından yaşadığı korku ve baskı kişiliğini ve psikolojisini olumsuz yönde etkilemiştir. Yaşadığı sorunlar için kimseden yardım almaz, kimse de Doğan’la ilgilenmez. Bu durum çevresindeki insanlar tarafından ve toplum algısında sıradan bir aile sorunu, baba-oğul çatışması olarak görülmektedir. Halbuki Doğan, kişiliğine bir daha tamir edemeyeceği bozukluklar kaydetmiştir.

Doğan, çocukluğundan itibaren bastırılmış duyguları ve ezilmeye çalışılmış kişiliğiyle yaşamına devam eder. Karşılaştığı tüm kötü koşullar ve olaylar karşısında sakin kalmayı başarıp hayallerini gerçekleştirmeyi bekler. Yazdığı hikâyenin gazetede yayımlanmasıyla hayallerine bir adım yaklaştığını düşünen Doğan, yaşadıkları karşısında büyük bir hayal kırıklığına uğrar.

“Yağmurlu Bir Gece” adlı hikâye Doğan Özden’e ait değildir. Gözleri ağır ağır doldu ve ağlamaya başladı... “Ne yaptım ben sana? Söyle ne suçum var, ne yaptım? Ağladıkça coşuyor, ağlayışı bir ağıt havasına dönüyordu. Kendini kimsesiz, koruyucusuz, herkesin çiğneyip geçeceği kadar güçsüz görüyordu.” (Buyrukçu, 2017a:282).

Doğan, çaresiz bir halde kaldığı ve hayalleri yıkıldığı için sadece ağlar. Ağlamak insanî bir eylem olsa da toplumda erkeklere dayatılan “erkekler ağlamaz” normu Doğan’ı oldukça yıpratmaktadır. Kendisinde yeniden ayağa kalkacak gücü bulamadığından ağlayarak rahatlamaya çalışsa da bu durumun da bir faydası olmadığını anlar. Yaşadığı hayal kırıklığına rağmen kendi kendisine telkinler vererek iyi olmak için mücadele edeceğini söylemesi önemlidir. Başından geçenlerin etkisiyle içinde biriktirdiği bastırılmış tüm duyguları, yıllardır ezilmişliğin verdiği bıkkınlıkla büyük bir patlama yaşar. Kimseye kötü davranmamasına rağmen insanların onu haksız yere ezmesine, hayallerini gerçekleştirmesine engel olmasına razı olmaz. Hikayesini yayından kaldıran ve yazar olma hayallerinin önüne geçen Cevdet Bey’e karşı Doğan büyük bir nefret duyar. Duygularının etkisiyle Cevdet Bey’i öldürmek isteyecek kadar asabı bozulur. Doğan’ın Cevdet Bey’e karşı verdiği büyük tepki sadece ona değil, geçmişten itibaren kendisine kötü davranan, engel olan, duygularını baskılayan herkese karşıdır. Hikayesinin yayından kaldırılmasıyla yaşadığı travma, onu değiştirir. Herkes tarafından iyimser, sessiz olarak görülen Doğan, Cevdet Bey’e karşı ölüm planları hazırlayan acımasız bir ruh haline bürünür. Kimseye kötü davranmayan Doğan, Cevdet Bey için ölüm planları yapsa da gerçekleştiremeyecek kadar acemi ve güçsüzdür. Öldürmek için eline fırsat geçtiğinde acemilikle birlikte hissettiği korku onun hayatının her aşamasında mevcuttur.

“Öldürmekten vazgeçse de yaptığını yanına bırakmamalıydı ve böylece varlığındaki sarsıntıyı dindirmeliydi. Cevdet Bey’in cırlak, kocakarı sesini duydu, tüyleri diken diken oldu, kalbi tıttık atmaya başladı; kalbi, içinde büyük bir koşuya girmiş gibiydi. “Allahım,” dedi, “Sen bana kuvvet ver.” Elleri titriyor, ayakları birbirine dolaşıyor, sallanıyor, başı dönüyordu. Yerde miydi, gökte miydi, bilmiyordu. Bildiği ve duyduğu tek şey Cevdet Bey’in varlığıydı.” (Buyrukçu, 2017a:286).

Roman kahramanlarında dikkat çeken intikam duygusu daha çok kişilerin yaşadıkları sorunlardan dolayı hep ezilen, zorluklarla mücadele etmelerine rağmen başarıya ulaşamamalarından kaynaklanan “öç alma” duyguları olarak görülmektedir.

Dar Sokaklardaki Duman ve *Ucu Güllü Kundura* romanlarının ana kahramanı olan Naci’nin kişiliği incelendiğinde maddi imkansızlıklar, zor hayat şartları, göç ve yabancılaşma gibi sorunların psikolojisini olumsuz etkilediği görülmektedir. *Ucu Güllü Kundura* romanında Naci ve ailesi Balkanlarda yaşanan siyasi/sosyal sorunlardan dolayı İstanbul’a göç ederek yabancılaşma/aidiyet sorunu

yaşarlar. Göç olgusunun oluşturduğu ekonomik sıkıntılar ve yoksulluk sorunları psikolojilerini önemli derecede etkilemektedir. Naci, ailesinin eğitimsiz ve yoksul olmasına rağmen yaşadığı yabancı/öteki durumundan sıyrılmak için çaba sarf eder. Toplumda yoksul ve eğitimsiz olan insanların hep kötü ve aşağı olarak görülmesinden dolayı Naci, çocukluğundan itibaren hep ayrımcılığa maruz kalmıştır. Naci için yoksulluk “*cehennem*” gibidir, çocukluğu yoksulluğun içinde ezilip, horlanarak geçmiştir. Yaşadığı ayrımcılığın olumsuz etkileri Naci’nin psikolojisinde derin izler bıraktığı gibi onun çocukluğundan beri hep itaat eden bir kişi olmasına neden olmuştur. Yoksulluk ve eğitimsizliğin verdiği aşağılanma, hor görülme durumunu Naci kabul etmediğinden her zaman en iyisi olmayı amaçlayarak daha çok çalışmıştır.

“...Naci, gücünü, zekâsını yeteneğini kanıtlamak amacıyla çabalıyordu. İlk okula yazıldığı yıl bir elektrikçinin yanında çırağı. ...O, olayların, sorunların darbeleriyle pişiyor, katlaşıyor, bugün bitmeden yarın nereden ne kazanacağını, ailesini nasıl memnun edeceğini düşünüyor, koltuğunun altındaki ekmeği, ceplerindeki paraları annesinin avucuna koyuyordu. Az dövüldüğü, az horlandığı, beceriksizlikleri yüzüne vurularak köşelere sıkıştırıldığı saniyeleri birkaç suntuurlu sövgüyle atlatmayı başardığında, sevinçten göklere tırmanıyordu. Ailenin sevilen, sayılan, korkulan, kaçılan ama gereksinim duyulan önemli bir elemanıydı. Evdekilere benzememe, onları aşma kararının beyninde ne vakit oluştuğunu kestiremiyordu.” (Buyrukçu, 1998d:25-26).

Bu durumun yanı sıra Naci’nin kişiliğinde yer alan intikam ve öfke sorunları “öç alma” isteğinden kaynaklanmaktadır. *Ucu Güllü Kundura*’da Naci, cinsel birliktelik yaşamak istediği Madam Stamata ve kızı Tasula tarafından reddedilmeyi erkeklik onuruna kabul ettiremez. Genellikle kadınlar tarafından çok beğenilen ve kimse tarafından reddedilmeyen Naci, bu durum karşısında çok sinirlenir ve onlardan intikam almak ister. Naci dış görünüşündeki sakın ve beyefendi hallerinin yanı sıra hırs ve intikam dolu bir kişi olarak Madam Stamata ve kızı Tasula’ya nefret duyar. Onların evlerinde çıkacak bir yangında ölmelerini isteyecek kadar kötü düşünceler besler. Naci, siniri geçtikten sonra düşüncelerini tekrar tartıp intikam hissini yersiz bularak bir iç hesaplaşma yaşar. Madam Stamata ve kızı Tasula’yla ilgili his ve düşünceleri onun kişilik yapısıyla çelişmektedir. Çünkü Naci’nin sakın, beyefendi kişiliğinin altında bastırılmış duygular ve yoğun erkeklik düşüncelerinin etkisi görülmektedir. Bu durumun yanı sıra Naci, yıllar önce aşk yaşadığı Ayşe’nin başka bir adamla evlenip kendisine ihanet etmesini de kabul edemez. Yıllar sonra Ayşe’nin kendisiyle birlikte olmasını sadece intikam almak için kabul eder. Naci, Ayşe’nin fiziksel güzelliğinden yararlanıp intikam alsada

onu affetmez. Ayten’le birlikte olmayı düşünerek hem ondan intikam alacak hem de canını yakacaktır; çünkü Ayten, Ayşe’nin yakın arkadaşıdır.

“...Ayten’le ilişki kurarak Ayşe’yi ciğerinden vuracak, yaptıklarının acılarını her an duyurarak mahvedecekti. Deminki birleşme, kemiriciliği yıllarca süren bir kötülüğü ortadan kaldıramazdı. Bundan böyle Ayşe’yle yatıp kalkacak, doğurtacak, evinden, kocasından, çocuklarından soğutacak, bağlarını gevşetecek, sonra da elinin tersiyle bir yana itecekti. ‘Köklerinden söküp kopartacam, boşlukta bırakacam!’” (Buyrukçu, 1998d:113).

Romanlarda yaşadıklarından sorunlu bir kişilik haline gelen ve bunalım içinde bulunan bir başka karakter *Dışardaki Rüzgâr* romanındaki Erdal’dır. *Dışardaki Rüzgâr*’da ana kahraman Erdal’ın sessiz, sakın kişiliğinde barındırdığı intikam duyguları diğer karakterlerde olduğu gibi onun da bilinen mizacıyla çelişmektedir. Erdal, işinde başarılı ve disiplinli bir kişi olarak çevresi tarafından sevilmektedir. İşyerinde saygı duyulan ve yıllarca işine emek veren bir kişi olmasına rağmen patronlarının kendisini alt kademeye indirmesini kabul edemez. Sakin ve olgun görünen kişiliğinin ardında büyüttüğü intikam duygusu zaman zaman öfke patlamalarına sebep olmaktadır: “...O götverenin başına öyle bir çorap örecem ki anasından doğduğuna pişman olacak!” (Buyrukçu, 1998c:29).

Erdal, yaşadığı haksızlıklar karşısında sessiz kalmak zorunda kalır. Kendisi bir memur olarak maddi ve manevi açıdan güçlü değildir. Duygularını döküp rahatlamak, hakkını savunmak elinden gelmez, çünkü hayatını bir şekilde devam ettirmek zorunda kalır. Erdal, kişilik olarak yalan söyleme, haksızlık yapma, kibirli davranma savunma yollarını kullanmadığı için yaşadığı kötülüklerden olumsuz etkilenmiştir. Bu durum Erdal’ın ruh dünyasında intikam alma isteğini ve nefret duygusunu daha da arttırmaktadır.

Karşısında saygıyla durduğu hem arkadaşı hem de patronu olan Fuat’a karşı yapmak istedikleri dikkat çekmektedir. Erdal’ın yaşadığı kötü durumlar karşısında nefretle dolu olması “...Vuracağı bir yumrukla en sağlam duvarları bile yıkacağına inanıyordu.” (Buyrukçu, 1998c:29) kendisini görüldüğünden farklı bir kişi olarak algılamasına sebep olmaktadır. Arkadaşı ve patronu olan Fuat’ın kendisine yapmış olduğu haksızlıktan dolayı gerçekleştiremediği intikamını hayal etmesi önemlidir. Erdal’ın aklından geçen planlardan sakın görünüşünün altında çok farklı bir kişiliğe ve ruh haline sahip olduğu anlaşılmaktadır:

“...sağ kulağının memesini jiletle kesti, akan kanları yalattığı fareyi, sırtına yumruk vura vura yutturdu” (Buyrukçu, 1998:154), “...kalçasına sekiz kez sapladı bıçağını ve fişkiran çini mürekkebi rengindeki kanıyla mektup yazdırdı.” (Buyrukçu, 1998:155), “...kafasını baltayla ikiye bölmeliyim!” (Buyrukçu, 1998c:190).

Fuat’a duyduğu öfke giderek büyümekte ona bir katil gibi planlar yapıp kumpaslar kurduurmaktadır. Fuat’ın kendisine yaptıklarından dolayı onu genellikle soğuk, kötü olarak nitelendirilen hayvanlara benzetmesi “Fuat, kertenkeleydi, yılandı sürünen yerlerde; yaralı bir maymundan iri bir parça kopartan iğrenç bir sırtlandı ve köşeye sıkıştırılmış bir suçluydu...” (Buyrukçu, 1998c:29) dikkat çekmektedir.

Erdal’ın yaşadığı sorunlar, haksızlıklar karşısında hiçbir şey yapamaması ve iç dünyasında öç alma isteğini yoğun olduğu yazar tarafından çarpıcı bir şekilde ifade edilmektedir. Kahramanın yaşadığı duygu değişimlerindeki farklılıklar dış görünüşüne de yansımaktadır.

Erdal, iç dünyasındaki duygu karmaşıklığından dolayı kendisini hep suçlamaktadır. Ayten’in ölümünden sonra birçok kadınla birlikte olması ve sonrasında Selime ile evlenerek Ayten’e ihanet ettiğini düşünmesi Erdal’ı psikolojik açıdan bir çıkmaza sokmaktadır. Ayten hem ilk aşkı hem de evlilik hayalleri kurduğu kadın olarak Erdal için her zaman özel bir yerdedir. Erdal, Ayten’le yaşadığı güzel günlerde evlilik hayalleri kurarken Ayten’i hamile olarak bir yangında kaybeder ve yaşadığı büyük üzüntüden dolayı öfkesi de hiç dinmez. Ayten’i kaybetmenin acısıyla uzun süre sessizliğe gömülür ve duygu değişimlerini dışarıya hiç yansıtmayıp “...Uykusundan sıçrayarak uyanmalar, uykusuzluklar, ilaçlar, haykırmalar, günlerce süren ağlamalar, karabasanlı düşler, yangının hep aynı sahnelerini” (Buyrukçu, 1998c:152) aklından hiç çıkarmadığı ve tüm benliğini etkisi altına alıp parçalamaktadır.

“...Sensiz yaşayamam demiştim ama bal gibi yaşıyorum. Hem de bir kadınla, evliyim. Onu alıyorum koynuma, mutlu ediyorum. Senin vücudundan başkasına dokunursam namerdim, alçağım demiştim. Bilsen senden sonra kaç vücuda dokundum. Peki ama niçin dokundum dersin? Seni unutmak için. Evet evet, yanlış işitmedin, unutmayacağıma yemin ettiğim seni unutmak için bir sürü kadınla ilişki kurdum, yattım kalktım. Tükür yüzüme, lanetle beni.” (Buyrukçu, 1998c:101).

Kişilik sorunları, kahramanların hayatları ve yaşadıkları üzerinden incelendiğinde aradaki sebep sonuç ilişkisi rahatlıkla görülebilmektedir. İntikam, öfke, bunalım gibi sorunların yanı sıra yalnızlık sorunu da kişiliği olumsuz yönde

etkilemektedir. Bu durum *Akan Sular Şarap Olsa* romanında Cemil Bey'in karısı Nurhayat'ı kaybettikten sonra yaşadıklarında ortaya çıkmaktadır. Cemil Bey için eşinin kaybı hayatı için de büyük bir önem taşımaktadır. Eşi Nurhayat'la evlendiğinden beri eşine hep sevgi ve saygı duyan sadık bir eş olan Cemil Bey, eşinin ölümüyle birlikte büyük bir yalnızlığın içinde kalır. Bu durum sevdiği insanı kaybetmenin yanında ölüm gerçekliği ve ölüm korkusuyla yüzleşmesine neden olur. Cemil Bey'in eşi Nurhayat'ın ölümünü kabul edemediği gerçeği yaşadığı hiçlik, yalnızlık halleriyle sergilenmektedir.

Cemil Bey'in eşi Nurhayat'ın ölümünden sonra iç dünyasında yaşadığı anlam kargaşası "...içsel fırtınalardan, içsel yağmurlardan, içsel depremlerden, içsel düşmanlardan kaçan, ama boyuna kaçan, boyuna yer değiştiren kişilerin yüzlerini saklayan albümü..." (Buyrukçu, 1998b:56) yine kendi ifadeleriyle göz önüne serilir. Onun yaşam ve ölüm arasındaki farklar, varlık ve yokluk düşünceleri arasındaki kayboluşu, kendisine çeşitli sebeplerle ölen binlerce insanı hatırlatmaktadır. Nurhayat'ın bedeni yanında olmasa bile ruhen hala yanında olduğunu, birlikte yaşadıklarını düşünür, onun öldüğünü kavradığı anlarda ise ölümler topluluğu arasında dünya güzeli olduğu ve kendisine seslenircesine şarkı söylediğini kurgulamaktadır.

"...Nurhayat, ölümler topluluğunun seçtiği dünya güzeliydi, sürekli bir biçimde kanserini kemiriyor, kemirdiği kırıntıları hizmetçilere toplatıp pelte pişiriyordu; dimdik kendine bakıyor, sulandırılmış çelik sesiyle "Burda çok yalnızım, çok sıkılıyorum" şarkısını söylüyordu." (Buyrukçu, 1998b:56).

Cemil Bey'in, yaşadıklarından sonra düştüğü aciziyet, "...Yorgundu, bitkindi, yarı çıplaktı, kafasının çalışması durmuş bir zavallıydı ve kendisine engelleri aşabilecek gücü veren Tanrı'ya saatlerce dua ediyordu." (Buyrukçu, 1998b:87) ifadeleriyle verilir. Onun için her ne kadar hayat devam etse de çalışsa da hayatının tamamı eşi Nurhayat olmuştur, onun ölümüyle büyük bir yıkım yaşamaktadır. Yaşamındaki tüm olağanlık devam ederken kendisi için yaşamak azap verici bir durum olmaktadır.

"...Sıcağın boyun büktürdüğü otların, çiçeklerin başlarını sevecenlikle okşuyor, doğanın açtığı yaralarını sağaltıyordu. Gök gürlerken, şimşekler çakarken yukarlardaki kocaman ekranlarda ve beyninin minnacık aynalarında beliren düş, masal ürünü irkiltici çocuk hayaletlerine, Nur'un kefeni sarılı görüntülerine -onları yeniden yaşatmak istercesine- sesleniyordu; ellerini uzatıyordu gövdelerine dokunmak amacıyla ama dokunamıyordu çünkü elleri yaklaşırken uzaklaşıyordu onlar..." (Buyrukçu, 1998b:89).

Kıskançlık duygusu incelenen romanlarda karakterler arasında yaşanan rekabet durumlarına dayalı olarak ele alınan bir diğer kişilik sorunudur. Daha çok kadın erkek ilişkilerinde herkes tarafından beğenilen kişiler ve sosyal ilişkilerde çevresindekiler tarafından sevilen, değer verilenler kıskanılmaktadır. Kıskanan kişilerin ise genellikle kötücül bir kişiliğe sahip olduğu, kendi hayatlarında mutsuz oldukları ve sahip olamadıklarına karşı besledikleri nefret dikkat çekmektedir.

Buyrukçu'nun romanlarında en dikkat çeken kıskançlık duygusu, *Gece Bitmedi* romanında Meral'in kız kardeşi Elif'te görülmektedir. Meral ve Elif'in kardeşlik duyguları zayıftır. Meral her ne kadar Elif'e karşı duygularını, şüphelerini dile getirmese de Elif ablasını sevmediğini ve ablasının hayatını, kocasını kıskandığını göstermektedir. Elif, Meral'i ablası olarak değil savaştığı bir rakip, düşman olarak görmektedir. Kardeşler arası rekabet Elif'in, Meral'in güzelliğini ve Ali'yle olan mutlu evliliğini kıskanmasına neden olmaktadır. Elif'in psikolojik olarak sorunlar yaşadığı hem davranışlarından hem de düşüncelerinden belli olmaktadır. Kendisinin mutlu bir evliliği olmadığı için Meral'in de mutlu olmasını istemez. Meral, kardeşi Elif'in kendisine olan his ve tavırlarının farkındadır, eşi Ali'ye olan ilgisinden de şüphelenmektedir. Yaşanan durumun toplumda uyandıracığı tepkiden ve hepsine etki edecek olan sonuçlarından dolayı sessiz kalmayı tercih eder. Meral, Ali'ye fazlasıyla düşkün ve aşık bir kadın olduğu için Elif'in Ali'yi elde etmesinden korkmaktadır: "...Utanmaz, sıkılmaz, haset köpek!" (Buyrukçu, 1995a:288) diyecek kadar aralarının kötü olduğu anlaşılmaktadır. Zaman zaman kardeşi Elif'i eşine kötölemekte ve eşinin ikisi arasındaki farkları görmesini sağlamaktadır:

"...Evet, benim kız kardeşim bizim aşkımızı kıskanıyormuş. Birbirimizi nasıl oluyor da bu kadar seviyormuşuz? On yıllık evlilik aşk maşk bir şey bırakmazmış ortada, yıkar geçermiş. Sevgimiz hiç yara almamış mı? 'Neden alsın? O bizim tutumumuza bağlı' dedim (demedi bunları). O ne kadar uğraşırsa uğraşsın sevemiyormuş kocasını, çünkü eniştesi gibi (senin gibi) bir adam bulamamış... Her saat kavga ediyorlarmış, her şey için kavga ediyorlarmış, birbirlerinin gözlerini oyuyorlarmış. 'Kavga etmenin, güzel güzel geçinmenin yollarını arayın' dedim. (Demedi.) O elinden gelen yapıyormuş ama kocası naletin birisiymiş." (Buyrukçu, 1995a:80).

Gürültülü Birkaç Saat adlı romanda kahramanlar yine sokaktaki kişiler gibi canlı ve gerçekçidir. Bu kahramanların yaşamları da toplumdaki birçok insanın yaşamı gibi zorlu ve çekişmelidir. Kahramanlar zorluk ve mücadele içinde mutsuz bir hayat sürdürmektedir. Özellikle evlilik ve aile ilişkilerinde erkek karakterlerin

yaşadıkları sorunlar dikkat çekmektedir. Erkek karakterlerin evlilikle birlikte eş ve çocuk sorumluluğunun yanında maddi zorluklar altında da ezildikleri görülmektedir, dolayısıyla mutsuz bir hayat yaşadıkları gibi sağlam bir psikolojiye de sahip değillerdir. İncelenen karakterler arasında *Gürültülü Birkaç Saat* romanındaki Ayhan'ın ruh hali ve hayata bakış açısı da anlatılan diğer karakterlere yakındır. Karakterler arasında en melankolik duygulara sahip olan Rıza ise “Ben tam söylediğin gibiyim. İntihar havasının içindeyim.” ...Kocaman dramlarımız var. Ama biz milyonların dramıyla uğraşmaktan kendi dramlarımızı göremiyoruz.” (Buyrukçu, 2017b:23) cümleleriyle içinde bulunduğu ruh halini dile getirmektedir.

Muzaffer Buyrukçu'nun incelenen romanlarında kişilik sorunları öfke, intikam ve bunalım, yalnızlık, kıskançlık, korku durumları açısından değerlendirilmiştir. Karakterlerin dikkat çeken kişilik sorunlarının romanın kurgusu içinde duygu ve düşüncelerine ve sosyal ilişkilerine yansımaları gerçekçi bir bakış açısıyla ele alınmış ve bu durum romanların etkisini artırmıştır.

3.2. Sosyal Temalar

3.2.1. Sosyal Sorunlar

Muzaffer Buyrukçu genellikle toplumda “küçük insan” olarak nitelendirilen “işçi, yoksul, kimsesiz” insanların sorunlarını gerçekçi bir anlatımla dile getirmektedir. Toplumda “*sınıf ayrımcılığı, yoksulluk ve siyasi sorunlar*” gibi toplum yapısı ve bireyler üzerinde olumsuz etkilere neden olan sorunları roman kahramanlarının hayatlarından örnekler sunarak okuyucuya aktarmaktadır.

Toplum; geçmişten günümüze aynı toprak parçasında ortak kurallarla bir arada yaşayan, iş birliği yapan insanların tümü olarak tanımlanmaktadır (TDK,2000:985). Mardin, “Toplum” kavramını; “...geçmiş birikimlerle bize geçen bir benzetme, bir teşbihtir. Belleğimizde taşıdığımız ve günlük toplum işlerimizi bir dereceye kadar düzenlilik içinde yapmamızı olası kılan bu benzetme de yine, içinde yaşadığımız toplum koşullarının biçimlendirdiği bir üründür.” (Mardin, 2017:203) şeklinde açıklamaktadır. Ekonomik gelişmenin ve modernleşmenin etkisiyle şehirlerdeki “kentleşme-kentlileşme” olgusu, birey ve toplum arasındaki uyum sağlama sürecinde önemlidir. Kentleşmenin etkisiyle “modern insan, kentli” olmanın iyi ve kötü sonuçları görülmektedir. *Ucu Güllü Kundura* romanında,

İstanbul'un modern bir şehir olma sürecindeki değişimi, insanlar tarafından her ne kadar güzel ve çağdaş olarak görülse de şehrin kökleşmiş ana yapısını ve geleneğini bozan bir durum olduğundan eleştirilmektedir. Yaşanan sorun ekonomik koşullar sebebiyle taşradan göç eden insanların, şehirliler tarafından ötekileştirilmesine ve yabancı olarak görülmesine neden olmaktadır. Aynı zamanda, taşralıların “İstanbul’u halklaştırmaları” kentliler tarafından eleştirilmektedir. Adı geçen romanda şu şekilde ifade edilmektedir:

“...Yeni yollar açılıyor, eski evler yıkılıp betonarme yapılar, apartmanlar, hanlar yükseliyor, fabrikalar kuruluyor, kentin her yanında düne savaş açan bir etkinlik göze çarpıyordu. Dükkânlar, bankalar, eczaneler, mağazalar, lokantalar birbirini izliyordu. İstanbul’a her gün çarıklı, şalvarlı, kasketli, başörtülü kabileler akın ediyor, çarşıları, pazarları, sokakları, alanları kalabalıklaştırıyordu” (Buyrukçu, 1998d:151).

Sosyolojik çalışmalar ve edebi eserlerde anlatılan İstanbul, genellikle geleneksel yapı ve kültürünün güzelliği esas olurken incelenen romanlarda Buyrukçu, okura gerçekçi bir üslupla toplumda yaşanan sorunları, kötü olayları göstermektedir. İstanbul’un değişen yapısıyla birlikte toplum yapısında görülen değişikliklerin olumsuz etkileri *Akan Sular Şarap Olsa* adlı romanda eleştirel bir şekilde dile getirilmektedir. Toplumda günden güne artan “...kavgalar, soygunlar, cinayetler” (Buyrukçu, 1998b:9) şehir yapısının bozulmasına ve insan ilişkilerinin kötü bir hâl almasına neden olmaktadır. Şehirli olarak adlandırılan İstanbullular, kendilerini üstün konumda gördükleri için “Burayı haramiler işgal etti, nesi var nesi yok hepsini yağmaladılar, yozlaştırdılar, bitirdiler. Mücevher gibi parlayan şehir bu yerli barbarların yüzünden karardı kaldı...” (Buyrukçu, 1998b:12) sözleriyle taşradan gelen insanların şehri istila ederek kötülüğe ve pisliğe bulaştırdığını düşündüklerini açığa vurmaktadırlar. Bu durum İstanbul’da yaşayan insanların, birey-mekân ilişkisinde görülen uyumdan kaynaklanmaktadır. İstanbullu olmak genellikle üst düzey eğitim ve kültürel varlığa sahip olmakla işaretlense de İstanbullu kimliği, kişinin giyim tarzından, yeme-içme alışkanlığına, konuşma ve davranışlarından, gezme kültürüne kadar birçok hususa bağlı olup “çokkültürlülük”ten (Konuk, 2015:7) kaynaklanmaktadır.

Toplum yapısı ve insan ilişkilerindeki yozlaşmanın kötü sonuçları arasında kadın cinayetleri yer alır. Kadınlar ister bekâr ister evli olsun çoğunlukla erkekler tarafından öldürülmektedir. Örneğin, *Akan Sular Şarap Olsa* adlı romanda, yasak aşk yaşayan evli bir kadının “namus meselesi” ve “erkeklik onuru” açısından sorun

oluşturduğu gerekçesiyle kocası ve oğulları tarafından cinayete kurban gittiği belirtilmektedir. Aynı romanda yazar, dönemin *gazetelerinde* “...Silivrikapı’da üç hafta önce tecavüz edildikten sonra boğularak öldürülen, cesedi bir çuvala konularak Surların dibine bırakılan on iki yaşındaki H. M.’nin katili kırk üç yaşındaki Burhan Kesen’i, sıkı bir jandarma-polis korumasıyla getirmişlerdi mahkemeye” (Buyrukçu, 1998b:197) şeklinde yer alan kadın cinayetleri haberlerinden örnekler sunmaktadır. Yazar, ataerkil toplum yapısında yaşanan sorunları ve yozlaşan toplum yapısını göstermektedir. Sağlıklı bir kişilik yapısı ve psikolojiye sahip olmayan erkekler tarafından kadınlara uygulanan psikolojik ve öldürmeye kadar varan fiziksel şiddet ve cinsel taciz daha çok alt sınıf/işçi sınıfında yer alan erkekler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu durum sınıf hiyerarşisinde alt düzeyde olan erkeklerin kişilik özellikleri, yaşam tarzı, gelenekleri ve maddi kazançlarından kaynaklanmaktadır:

“Erkekler ya ekonomik güçlükler nedeniyle (işsizlik, barınma sorunu gibi) kendilerine en yakın olan kişilere şiddet uygulamakta ya da ana kültürden alt kültür geliştiren ve bu alt kültüre ait değerlere (maçoluk, fiziksel üstünlük gibi) önem veren erkekler sosyal sıralamanın altında sapkın bir alt kültür şiddeti geliştirmektedirler.” (Walby’den Aktaran Afşar, 2015:735).

Toplumsal sorunlar ve yozlaşmanın hızla artmasıyla toplumun yaşanılmaz ve kötü bir yer hâline gelmesinin tek sebebinin “insan” olduğu *Akan Sular Şarap Olsa* adlı romanda, “...İnsanlar da yaşadıkları kötü olaylar yüzünden boyuna kirleniyorlar, boyuna çürüyorlar, boyuna kokuyorlar. Sorunların en büyüklerinden biri çevre kirliliği ise ikincisi insan kirliliğidir. Ama ben kirlenmeyeceğim, boğulmayacam!” (Buyrukçu, 1998b:306) sözleriyle belirtilmektedir.

Toplumdaki yozlaşma, daha çok bireylerin eğitimsizliğinden kaynaklanmaktadır. İnsanlar, eğitimsizlikten dolayı cahil kalmanın ve bulunulan bölgeye/şehre yabancı olmanın etkisiyle dinî inançlarında da sorunlar yaşamaktadır. İnsanların eğitim seviyesinin düşüklüğünden kaynaklanan sorunlar, aynı zamanda toplumsal, bireysel ve ahlakî yozlaşmaya sebep olmaktadır. *Ucu Güllü Kundura* adlı romanda, toplumda din tüccarlığı yapan kişilerin insanların inançlarını istismar ederek toplumsal yozlaşmaya sebep olduğu aktarılmaktadır:

“Hepsi âşıkta üstada, tutkundu, bir işaretleriyle dünyayı ayağa kaldırırlar, “Ölün!” dese duraksamadan ölürlerd. O kadınlar, vaazdan evlerine döndüklerinde hırçınlaşıyorlar, kocalarıyla, çocuklarıyla, analarıyla daha çok dalaşıyorlardı ve onları vaazın zihinlerinde meydana getirdiği kışkırtmaların etkisiyle suçluyorlardı

dinsizlikle, Tanrıtanımazlıkla, cahillikle. Evleri, kocaları, çocukları günlük değerlerini yitiriyordu bir süre ama büyü bozulunca gene eski durumlarına dönüyorlardı” (Buyrukçu, 1998d:70).

Buyrukçu'nun romanlarında, Türkiye'deki siyasi sorunların toplum yapısına, bireylere, gelenek ve kültür gibi hususlara olan etkisi ve bu durumun toplumsal yozlaşmayla olan bağı eleştirilmektedir. *Gece Bitmedi* romanında Ali ve Meral'in toplumdaki yozlaşma ve insan ilişkilerine yönelik eleştirileri dikkat çekmektedir. Toplumun her alanında siyasi ve sosyal açıdan güçlü olanın söz hakkı ve yetki sahibi olduğu belirtilmektedir.

Günümüzde toplumun kötü bir hâl alması olarak ifade edilen toplumsal yozlaşma, 1950-80 yılları arasında toplumun halklaş(tırıl)ması, yozlaşma anlamına gelmektedir. *Gece Bitmedi* romanında, tatil bölgelerindeki eğitim seviyesi yüksek insanlardan oluşan Batılı tarzda giyimden eğlenceye kadar var olan yapının değişip “...Kıyıda, millet denizdeyken klasik müzik çalıyordu, şimdi arabesk müzik çalıyor. Saygı azalmış, görgüsüzlük, kabalık, köylülük almış yürümüş. Bekçi, odacı, garson en büyük memuru bile adam yerine koymuyor” (Buyrukçu, 1995a:185) sözleriyle açıklanmaktadır. Yazar yaşanan yozlaşmayı, Sovyet ihtilalindeki Rus halkının yozlaşmasına benzeterek yaşadığı dönem ve topluma önemli bir eleştiri yapmaktadır.

Yazarın romanlarında değişen ve yozlaşan toplum yapısı, insan ilişkilerinde saygının ve hoşgörünün kalmamasına, yaşanan olumsuzlukların artmasına neden olmaktadır. Bu durum insanların eğitimsizliğinden, farklı düşünce ve görüşlere hoşgörülü bir yaklaşımla bakamamalarından kaynaklanmaktadır. Göçler sonucu farklı etnik gruplara ait insanların bir araya gelerek karmaşık bir yapı oluşturmaları, toplumda hırsızlık gibi sorunlara neden olmaktadır. *Gece Bitmedi* romanında Ali ve Meral, taşradan İstanbul'a göç eden insanların kenti “istila” edercesine karışıklık yarattıklarını düşünmektedir. Aynı zamanda yaşam tarzlarını, geleneklerini, modern düzenlerini, taşradan gelen eğitimsiz, cahil köylülerin yok etmeye çalıştığını düşünürler. Ali ve Meral'in toplumdaki sınıf ayrımcılığını normal bir durum olarak gördükleri söylenebilir. Ali, “Ömründe suyu bardakta görenler, oturup kalkmasını, yemek yemesini bilmeyenler de denize akmaya başladılar paçalı donlarla, entarilerle. Onları kendi yörelerindeki kamplarda barındırsalar ya...” (Buyrukçu, 1995a:186) sözlerinden de anlaşılacağı üzere köylüleri aşağılamaktadır.

Onların toplumu yozlaştırdığını düşünmektedir. Bu duruma 12 Mart darbesinin neden olduğunu şu sözleriyle ifade eder:

“Türkiye 12 Mart’tan sonra çok geriledi, yobazlık sardı her yanı. Daha da geriye gidecek. dedi Ali, Daha da... Kocaman, kaos döneminden kalma yapışkan, insan kanını emen, kemiklerini kemiren ve ‘mahlûk’ yaratan bir kalabalık belirdi; silip süpüren bir karanlık, ilkellik yerleşti her yana” (Buyrukçu, 1995a:186).

Muzaffer Buyrukçu’nun söz konusu romanlarında kentleşmenin ve modernleşmenin etkisiyle toplumun yozlaştığı görülmektedir. Bu yozlaşmayla birlikte kadın cinayetleri, yoksulluk, sınıf ayrımcılığı, hırsızlık gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların temel sebebi taşralıların cahilliği ve modern hayata uyum sağlayamaması olarak saptanmaktadır.

3.2.2. Yoksulluk

Yoksulluk, Türkiye’nin siyasi ve sosyal tarihinde uzun süredir var olan bir sorundur. Yoksullukla birlikte Batılılaşmayla artan popüler kültür ve kapitalist yapının hem sosyal hem de siyasi açıdan etkileri görülmektedir. Toplumda yaşanan ekonomik sorunlardan dolayı taşradan kente zorunlu göç eden bireylerle yoksulluk daha çarpıcı bir boyut kazanmıştır. Bu durum kentleşme ve kentlileşme gibi yeni bir sosyal sınıf ve yapı oluşturmaktadır. Taşradan gelen “köylülerin” şehre uyum sağlama süreci ise kendi gelenek ve yaşam tarzlarına göre şekillenmektedir. Bu durum toplumda çarpık kentleşme, gecekondu yerleşimlerinin meydana gelmesine, şehir yapısının fiziksel ve kültürel anlamda değişip “halklaştırılmasına” neden olmaktadır. Şehirde yaşayan insanlar tarafından eleştirilen bu durum insan ilişkilerinde ayrımcılık ve yabancılaşma gibi sorunlar oluşturmaktadır.

Muzaffer Buyrukçu’nun yoksulluk teması bağlamında incelenen romanlarında genellikle halkın alt kesimi olarak belirtilen, kenar mahallelerde yaşayan insan tipleri ve onların yoksullukla mücadele ile geçen zorlu yaşamları anlatılmaktadır. Buyrukçu’nun romanlarındaki çoğu karakter, toplumun alt tabakasında yer alan işçi, yoksul, köylü gibi insanlardan oluşmaktadır. Bu karakterlerin birçoğu zor şartlar altında yaşam mücadelesi verip “*ekmek kazanma*” derdinde olan kişilerdir. Romanlarda yer alan karakterlerin toplumda yoksulluk ve sosyal ilişkilerindeki sınıf ayrımcılığıyla olan mücadeleleri yer almaktadır.

Toplumdaki din, dil, ırk, kültür gibi farklılıklar çoğunlukla toplum yapısı ve bireylerin yaşam tarzlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Romanda insanlar tarafından “*binbir gece masallarının yaşandığı yer*” olarak hayal edilen İstanbul, çok göç aldığı için birçok farklı insana ve kültüre ev sahipliği yapmaktadır. İncelenen romanlarda göçlerle birlikte şehirdeki insan tipinin değişerek “*taşralılaşması*” eleştirilmektedir. Kentte yaşayan insanlardaki “*taşra ve taşralı*” algısı her zaman kötü ve aşağı olarak belirtilmektedir. Şehrin sistematik yapısı içinde şekillenen kentli insan tipinin, yaşadığı yerin modernliğine ayak uydurmasının yanı sıra taşralı insan tipinin sıradan ve basit hali farklı olarak gösterilmektedir. Yaşanan bu zıtlıklar toplumda birçok soruna neden olmaktadır. Yazar *Akan Sular Şarap Olsa* romanında, insanların fiziksel görünümleri ve yaşam şartlarıyla sınıflandırılışını eleştirirken taşralıların şehirlilerden farklı oluşlarını şu sözlerle okuyucuya aktarmaktadır:

“...Erkekler tıraşsızdı, sigaranın birini yakıp birini söndürüyor, dura dura, uygun sözcükleri araya araya konuşuyorlardı yanlarındakilerle; düşünceli ve aksiydiler, yere tükürüyorlardı sık sık, işaret parmaklarını burun deliklerine sokuyor, karıştırıyor, yuvarladıkları hapları zevkle fırlatıyorlardı.” (Buyrukçu, 1998b:131).

Buyrukçu'nun romanlarında işçi sınıfının yoksullukla mücadelesi dramatik bir şekilde ifade edilmektedir. Eğitimsiz ve vasıfsız olan işçiler, kötü şartlar altında yaşam mücadelesi vermekte ve toplumdaki diğer insanlar tarafından aşağılanmaktadır. *Bir Olayın Başlangıcı* adlı romanda matbaada hademe olarak çalışan Doğan'ın yoksulluktan dolayı yaşadığı zorluklar ve mücadeleler bu duruma örnek olarak verilebilir. Doğan, başarılı ve iyi bir birey olmasına rağmen yoksulluk kendisini olumsuz etkilemektedir. Yoksullukla mücadele ederken ailenin geçimine destek olması ve yazar olma hayallerinden vazgeçmemesi önemlidir. Doğan'ın “*Lacivert, rengi atmış pantolonunun sağ dizinde tozlu, büyük bir yağ lekesi vardı. Sol paçasında küçük küçük bir sürü leke, mürekkep lekeleriyle birlikte duruyordu... Ayaklarında altları lastik, üstleri bez jimnastik ayakkabıları vardı...*” (Buyrukçu, 2017a:22-23) cümleleriyle betimlenen görünüşü, maddi imkânsızlıklar sebebiyle babasının eski kıyafetlerini giymek zorunda olması yaşadığı yoksulluğun boyutunu göstermektedir.

Toplumda zenginler söz sahibi ve üstün konumda yer aldığından Doğan, başarılı ve yetenekli bir kişi olmasına rağmen yoksulluğu ve eğitimsizliği nedeniyle hayatı boyunca hep ayrımcılığa maruz kalmıştır. Sanata ilgisi olmasına rağmen

yoksul olduğu için çevresindeki insanlar ve öğretmenleri tarafından yetenekli olması kabul edilmez. Toplumdaki sınıf ayrımcılığından dolayı sanat yeteneği ve başarısının sadece eğitimli, üst sınıf insanlarda olabileceği düşünölmektedir.

Toplumda yoksulluk, insanların sınıfsal olarak ayrılmasına neden olmaktadır. Şehrin merkezinde yaşayanlar ile kenar mahallelerde yaşayan insanların ayrıldığı gibi kenar mahallelerde yaşayanlar arasında da gruplaşmaların yaşandığı görölmektedir. Alt/işçi sınıfı olarak adlandırılan yapının içinde de insanların maddi imkansızlıklardan dolayı dışlandığı belirtilmektedir. Doğan, okula gitmek için arkadaşı Hâluk'un eski ayakkabılarını annesinden istediğinde almış olduğu tepkiler yaşanan ayrımcılığa örnek niteliktedir. Hâluk'un ailesi Doğanlarla aynı mahallede aynı şartlar altında yaşamalarına rağmen Doğan'ın çaresiz ve yoksul halini küçük görmeleri önemli bir sorundur. Doğan'ın "...üstünde babasının eski paltosundan bozma siyah, yamalı, kocaman cepli bir palto, gene babasının pantolonlarından bozma kıcı, dizleri, ağları yamalı bir pantolon, yün çoraplar ve takunyalarla..." (Buyrukçu, 2017a:166-167) ifade edilen hali yaşadığı yoksulluğu çarpıcı bir şekilde göstermektedir.

Dar Sokaklardaki Duman adlı romanda taşradan kente göç ederek yoksulluğu yaşayan insanların, giyim tarzlarından konuşmalarına kadar farklı olmaları nedeniyle "yabancı-öteki" olarak görölmeleri eleştirel bir dille belirtilmektedir:

"...Vagonları İstanbullu; ilk anda, kendilerini duruşlarıyla, davranışlarıyla, konuşmalarıyla, bakışlarıyla ele veren Anadolu göçmenleriyle doluydu. Yırtık pırtık giyimleri; bozuk, kaba, sert sözcüklü dilleri, güldüren ve sinirlendiren şiveleriyle akın akın geliyorlardı. Yoksul, eski mahallelere, semtlere ve kale dışındaki yolsuz, susuz, elektriksiz bölgelere yerleşiyorlardı" (Buyrukçu, 1992b:7).

Çingeneler, toplumun alt sınıfında konumlandırılıp aslında hiçbir sınıfa ait olmadıklarını yaşam tarzı ve gelenekleriyle ifade etmelerine rağmen toplum tarafından ötekileştirilmektedir. Çingeneler toplumsal kurallar ve baskılardan uzak, Hıdırellez ateşiyile yaptıkları kutlamalarla kendi kültürleri ve özgür yaşam tarzlarıyla hayatlarını devam ettirirler. Toplumda idealleştirilen yaşam tarzı ve kurallarına ayak uydurmayarak günlük yaşamlarını devam ettirirler.

"...Harmanlığın biraz aşağısında, küçük bir derenin billur sularını şırıltılı seslerle akıttığı düzlükte çadır kuruyor, kadidi çıkmış atlarını, eşeklerini, deli dolu sıpalarını, sarp köpeklerini çayıra salıyorlar, toprağı eşip ocak yapıyorlar, başına kurdukları iki kollu körükle ateşi harlandırıyorlar, kapı kapı dolaşarak topladıkları sahanları, tencereleri, tepsileri kalaylıyorlardı. Emeklerinin karşılığını da un, buğday,

ekmek, yumurta, yağ ve giysi eskisi olarak alıyorlardı. Bir alay çocuğun, gencin, yaşlının gürültüleri, köyün tekdüze yaşamına renk katıyordu.” (Buyrukçu, 1992b:230).

Dar Sokaklardaki Duman adlı romanla aynı olay örgüsü ve karakterlerle devamı niteliğinde olan *Ucu Güllü Kundura* romanında yoksulluk teması, Naci ve ailesinin yaşayış tarzları ve toplumda yaşadıkları sıkıntılar üzerinden ele alınır. Naci, komşusu Ramiz Bey’in İstanbul beyefendisi kişiliğini ve hareketlerini çok beğenir, onu kendisine hem fiziksel görünümü hem de düşünceleri açısından örnek almaktadır. Naci, Ramiz Bey arasında geçen konuşmalarda toplumdaki yoksulluk sorunu ele alınır. Toplumda zenginlerin söz sahibi olduğu ve yoksulların ise bir kukla gibi yaşam mücadelesi verdiği belirtilmektedir. İnsanların yoksulluk içinde zenginlerin kölesi olduğu ve toplumdaki bu eşitsiz düzene karşı eleştirileri ifade edilmektedir:

“...Sizin buyurduğunuz o kavgalar, kıyametler, harpler genellikle bir zümrenin zenginliklerine zenginlik katmak, tad alma kaynaklarını çoğaltmak, sürekli kılmak amacıyla meydana getirilmektedir... Her şeyin sahibi zenginlerdir ama harplerde ölenler ise onların mallarını mülklerini koruyan ya da korumak için savaşa yollanan yoksullardır. Şu, ömürlerinin sonuna kadar sürünenlerdir, köle gibi yaşayanlardır. Hepimiz Tanrı'nın kulu olduğumuza göre bu eşitsizlik ne?” derdi” (Buyrukçu, 1998d:31).

Dışardaki Rüzgâr adlı romanın ana kahramanı Erdal, disiplinli ve çalışkan bir memur olmasına rağmen maddi açıdan elverişsiz bir hayat sürdürmektedir. Evli olan Erdal, küçük bir mahallede yaşamaktadır. Romanda Erdal’ın hayat mücadelesinin yanı sıra çevresindeki insanların yaşadığı sorunlar da gösterilmektedir. Toplumda yeni oluşmaya başlayan orta sınıf/memur takımının kentleşmeyle birlikte hızla değişen yaşam tarzları belirtilirken küçük bir mahallede yaşayan Erdal’ın evinde su tesisatının olmaması yaşanan yoksulluğu çarpıcı bir şekilde belirtmektedir. Karısı Selime, her gün mahallenin çeşmesine gidip su doldururken diğer kadınların evinde su tesisatının olması sınıf içi rekabet ve üstünlük sağladıklarını kanıtlamaktadır.

Erdal’ın arkadaşı Samim, kendisi gibi memurdur; zor şartlar altında geçimini sağlamaya çalışan evli ve çocuk sahibi bir kişidir. Evli olduğu için aile sorumluluğunu ve birden fazla kişinin geçim sıkıntısını üstlendiğinden ailesine iyi imkânlar sunamadığı için psikolojik olarak kendisini kötü hissetmektedir. Bu toplumun genelinde işçi ve memur yaşamında görülen önemli bir sorundur:

“...Karı, çocuklar bekliyor, ‘kocacım, babacım’ diye yola bakıyorlar, yutkunuyorlar. Bense, koltuğunda bir somun ekmek, bir avuç zeytin, fakir bir memurcuk olarıktan itilainize arz ederim. ...Gözlerini yumdu. “Bu memleket orospu çocuklarıyla dolu biliyor musun?” (Buyrukçu, 1998c:17).

Toplumda insanlar geçim sıkıntısı ve yoksulluk gibi sosyal imkânsızlıklar yaşayarak haksız yere mağdur olmaktadır. Bu durumu yaşayan kişilerden Erdal, yaşadığı zorlukların, haksızlıkların intikamını almak ister ama evli bir erkek olarak hayatında maddi açıdan sorumlulukları olduğu için daha tedbirli davranmak zorunda kalır. Erdal akıllı ve olgun bir kişiliğe sahip olduğundan, bir anlık sinirle kaybedeceği iş, para ve toplumdaki saygınlık gibi durumları düşünerek mantıklı bir şekilde hareket etmeye çalışır. Toplumda insanların bu gibi zorluklarla mücadele edip hayatta kalabilmek için gurur, onur gibi duygulardan vazgeçtiği görülmektedir:

“...Yerini kapmak için binlerce kişinin kuyruğa girdiği, ortalığın milyonlarca işsizle dolu olduğu bir dönemde istifaya yeltenmek aptallıktı. Aile yükümlülüklerini, omuzlarındaki sorumlulukları, babasının göstereceği tepkiyi hesaba katmak gerekiyordu. ...Taksitlerini, her ay ödemeye söz verdiği borçlarını unutuyordu.” (Buyrukçu, 1998c:66).

Romanda “orta sınıf” olarak adlandırılan memurların yaşadıkları zorluklar dile getirmektedir. İşveren patron ve müdürlerin birçoğu eğitimsiz olmalarına rağmen maddi açıdan üstün olup lüks bir hayat yaşamaktadır. Bu durumun tam tersi olarak işçiler ve memurlar ise kalitesiz ve zor şartlar altında yaşam mücadelesi vermektedir. Yazar, *Gürültülü Birkaç Saat* adlı romanda Ayhan ve arkadaşı gibi memurların, çok çalışıp az kazanarak büyükşehirlerde bulunmalarına rağmen harabe gibi evlerde yaşadıklarını söyleyerek içinde buldukları durumu eleştirmektedir:

“...Ve bu kadar affedersiniz eşşek gibi çalışmama rağmen kendimin olmayan burdan otuz kilometre ötedeki bir gecekonduya oturuyorum. Oturduğum yerde su yok.” Sait’i, Ayhan’ı gösterdi, “Onlar da benim gibi. Işıksız, susuz, helasız yerlerde yaşıyoruz. Bir sürü okuyup yazması olmayan, iki kelimeyi yan yana getirmekten âciz, affedersiniz ebleh herif kocca kocca apartmanlarda oturuyorlar. Her gece banyo yaparak giriyorlar yataklarına. Bir kere bile böyle bir banyoda yıkanamadım. Ve yıkanamadan ölürsem gözlerim açık gider. Kuyu suyuyla leğende yıkanıyorum ve çok affedersiniz siz de bizim arkadaşımız olduğumu için bu kadar samimi konuşuyorum, ancak hamama gidersem temizlenebiliyorum” (Buyrukçu, 2017b:149).

3.2.3. Sınıf Ayrımcılığı

Toplumda insanların belli grup ve düşüncelere göre kategorize edilişi sosyal ilişkilerden siyasi düşüncelere kadar her alanda etkili olmaktadır. Sınıfsal yapıyla

birlikte ortaya çıkan “kentli-köylü, zengin-fakir, bilgili-cahil” gibi karşıtlıklar ayrımcılığa neden olmaktadır. Kentleşmeyle birlikte ortaya çıkan kapitalist sistem, toplum yapısı ve bireyler üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. “Zenginlik ile yoksulluk, özgürlük ile zorbalık, gelişme ile azgelişmişlik kapitalizmin insanlık tarihinde düzenli olarak ürettiği asimetriler...” (Köse ve Bahçe, 2019:9) olarak tanımlanan kapitalizm, toplumda sınıfsallaşmaya, kutuplaşmaya neden olmaktadır.

“Devletlerde, sık sık gözlemediğimiz gibi, bir tek değil, pek çok öğeden oluşur. Bunlardan biri besin üretimiyle uğraşan kesim, ya da tarımsal sınıftır. Mekânik sınıf adını alan bir ikincisi, çeşitli sanat ve el becerileriyle uğraşan kişilerden oluşur ki, ivedi gereksinimleri karşılamanın yanı sıra, iyi bir yaşam sürdürmenin koşulu olan refah gereçlerini de üreten bu sınıfın yokluğunda kentler varolamaz. Bir üçüncüsü, pazarlamacı sınıf olarak adlandırılabilir ve alım-satım işleriyle, tüccar ya da perakendeci olarak uğraşırlar. Dördüncü öge, tarımsal kesim işçilerinden oluşan köle sınıfı, beşinci de savunma gücüdür. Eğer bir devlet saldırganların kölesi olmak istemiyorsa, sonuncusu, öteki dört öğeden daha az önemli sayılmamalıdır...” (Aristoteles’ten Aktaran Mardin, 2017:96-97).

Toplumda insanlar, eğitim durumlarına ve maddi kazançlarına göre alt sınıf ve üst sınıf şeklinde sınıflandırılmaktadır. Muzaffer Buyrukçu, romanlarında toplumdaki sosyal, siyasi ve ekonomik sorunları ve bu sorunların insanlar üzerindeki etkilerini gerçekçi bir şekilde aktarmaktadır. Romanlarında çoğunlukla toplumun alt kesimindeki işçi-işsiz, köylü-şehirli, evsiz gibi kişilerden oluşturup bu tiplerin ikinci sınıf insan muamelesi gördüklerini ve yaşadıkları ezilmişlik duygusunu çarpıcı bir şekilde göstermektedir.

Bir Olayın Başlangıcı adlı romanda sınıfsal açıdan ayrılmış birçok insan ve bu insanların birbirleri ile olan ilişkileri yer almaktadır. Romanda maddi imkânsızlıklardan dolayı eğitimi yarıda kalıp matbaada hademe olarak çalışan Doğan, yaşadığı zorluklara rağmen okumayı ve yazmayı seven, yazar olma hayalleri kuran bir gençtir. Doğan, kendisinden üstün konumda olan insanlar ve işçiler tarafından ayrımcılığa maruz kalır. Doğan, hayatta kalmak ve hayallerini gerçekleştirebilmek için kötü şartlarda çalışmaya devam eder. Doğan’ın toplum baskılarına ve kötü hayat şartlarına yenilmeyip hedeflerine ulaşmak için çalışması önemlidir.

Sınıf ayrımcılığında görülen ezen ve ezilen ilişkisi; “köle-efendi, işçi-işveren, zengin-fakir” gibi karşıtlıklar ve sorun yaşayan tipler incelenen romanda yer almaktadır. İşçi ve işveren arasındaki ilişki genellikle kötü olmakla birlikte, genellikle işçi meta olarak görülmektedir.

Toplumda yaşanan sınıfsal ayrımcılığın yanı sıra Doğan'ın çalıştığı matbaanın müdürlerinden Reşat Bey ile olan dostane ilişkisi dikkat çekmektedir. Reşat Bey, matbaanın müdürü olmasına rağmen tüm işçiler ve çevresindeki esnaflar tarafından sevilir; "...Adam adam bu. Onun için yapmayacağım hiçbir şey yok. Öl desin ölürüm. Ama öteki..." (Buyrukçu, 2017a:44) sözlerinden de anlaşılacağı gibi değer verilen bir kişidir. Kendisi de çevresindeki insanları ve çalışanları sınıfsal olarak ayırmamaktadır. Reşat Bey'in Doğan'a karşı iyimser tavrı, yakınlığı toplumda yaşanan sınıf ayrımcılığına bir tepki olarak görülürken aynı zamanda Doğan'ın yazdığı hikâyeyi beğenmesi, onu yazar olması için desteklemesi Doğan'ın hayatında çok önemli bir gelişmedir. Hayatında ilk kez değer verdiği, önemseydiği biri tarafından onurlandırılmak ve motive edilmek onun için çok önemlidir. Doğan, Reşat Bey'in kendisine göstermiş olduğu yakınlık ve iyiliklere karşılık saygı duyduğu gibi Reşat Bey'in karşısına maddi imkansızlıklar sebebiyle kötü, pis bir şekilde çıktığı için mahcup olmaktadır.

Toplumsal eşitsizlik sadece zengin-fakir ayrımı olarak görülmeyip alt sınıfın kendi içinde "kötünün kötüsü" olarak nitelendirilmektedir. Ezilen insanlar birbirlerine destek olmak yerine kendi çıkarlarını korumak adına herkesi rakip olarak görürler. Doğan'ın tanıdığı birçok esnaf, kendisinden daha iyi konumda olduğundan Doğan'ı ve babası Kâmil Efendi'yi daha aşağı konumlandırır. Bu durum toplumsal adaletsizlik ve sınıf ayrımını her yerde olduğunu gösterir niteliktedir:

"O baban olacak adama söyle de sana bir ayakkabı alsın, kocaman delikanlı bunlarla gezer mi? Ayıptır." Kahkahayla güldü, arkasından da esnedi. "Napacak o kadar parayı? Mezara mı götüreceksin?" Doğan'ın ayaklarındaki üstleri bez altları lastik ayakkabılara baktı" (Buyrukçu, 2017a:129).

Sınıfsal ayrımcılıkta şehirde yaşayan insanların eğitilmiş ve kültürlü olduğu, köyde yaşayan insanların ise "köylü-taşralı" olarak aşağılanıp hiçbir yeteneğe sahip olmayacağı düşünülmektedir. Sanatın, sadece üst sınıftan insanlara ait bir alan olduğu ve sadece eğitilmiş insanların sanat icra edip güzel eserler oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu duruma Doğan'ın öğrencilik döneminde yaşadığı bir deneyim örnek verilebilir. Doğan, hayal gücü geniş ve resim yapmaya yetenekli bir öğrenci olmasına rağmen köylü olduğu için öğretmeni onun yaptığını kabul etmez. Öğretmen için Doğan bir köylüdür ve bir köylünün yetenekli olmasını doğru bulmaz. Eğitim almayan bir kimsenin, aileden gelen bir yeteneği olmadığı sürece

sanatsal yeteneğinin olamayacağını düşünmektedir. Doğan öğretmeni tarafından yalancılıkla suçlanıp arkadaşları arasında küçük duruma düşürülerek sınıfsal ayrımcılığa maruz kalır.

Toplumdaki tabakalaşmada yer alan üst sınıf insanı “Bey” ve “Hanım” gibi unvanlarla saygınlık kazanmaktadır. Kadın erkek ilişkilerinde yaşanan ayrımcılıklar sınıfsal boyuttadır. Maddi açıdan belli bir düzeye sahip, iyi eğitim almış ve iş sahibi bir erkeğin kendi düzeyinde bir kadınla beraber olması veya evlenmesi kabul görmektedir. Bu durum kadınlar için de geçerli olup kadınlara öğretilen güzellik, modernlik ve estetik anlayışları tamamen tüketim ve gösteriş amaçlıdır. Toplumdaki çoğu kadın, hayatındaki erkeğin maddi açıdan iyi ve toplumda belli bir saygınlığı olan eğitilmiş bir “beyefendi” olmasını arzu etmektedir. Bu toplumda kendi başına var olamayan kadının kocası aracılığıyla saygınlık ve zenginlik kazanabilme isteğinden kaynaklanmaktadır. *Bir Olayın Başlangıcı* adlı romanda yer alan Hümeysra yoksulluk içinde yaşayan bir genç kızdır. Hümeysra'nın evlilikle ilgili düşünceleri çevresindeki kadınlar tarafından şekillenmektedir. Kendisi yoksul bir aileye sahip olduğu için hayalleri, idealleri bulunduğu koşullardan farklı olup zengin bir erkekle evlenip lüks bir hayat yaşamaktadır. Bu hayallerini Doğan'la evlenerek gerçekleştireceğini düşünmektedir. Doğan, kendisini matbaada çalışan bir hademe olarak değil, mevki sahibi bir yazar olarak tanıttığı için Hümeysra Doğan'la evlenerek lüks bir hayat yaşayacağını düşünmektedir: “...Doğan'ın adını gazetede okuyunca duyduğu ama pek belli etmemeye çalıştığı sevinici unutamıyordu. Doğan'ın yazar oluşu bulunmaz bir şeydi ve hepsi de işçi çocuklarla konuşan arkadaşlarına tepeden bakıyor, onları basit buluyordu” (Buyrukçu, 2017a:176).

Ucu Güllü Kundura ve devamı niteliğindeki *Dar Sokaklardaki Duman*'da; büyükşehirlerde insanların genellikle etnik köken, dil ve din gibi ayrımlara maruz kalıp kutuplaştırıldığı ve bunun sonucu olarak anlaşmazlıkların, kavgaların yaşandığı belirtilmektedir. Büyükşehirlerde yaşayan insanlar genellikle küçük yerleşim olan köy-kasaba yaşamını mutlu, huzurlu olarak hayal etmektedir.

Ucu Güllü Kundura adlı romanda, sınıf ayrımcılığı, İstanbul'un büyükşehir olarak yoğun bir göçe maruz kalıp farklı birçok etnik kökenden insanı ve kültürü içinde barındırmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum her ne kadar

“çokkültürlülük” olarak algılansa da romanda kahramanların yaşadıkları sorunlar ve günlük yaşamları kent ve taşra insanı arasındaki sınıfsal ayrımı göz önüne getirmektedir. Kente göç eden köylülerin “...köylerinden yorganlarıyla birlikte sırtlayıp getirdikleri katı bir ilkeliliğin, pisliğin, iğrençliğin, basitliğin, onursuzluğun ve en küçük çıkarları uğruna akılları durduracak yoğunluktaki namussuzlukları, alçaklıkları yapmaya kararlı...” (Buyrukçu, 1998d:72-73) olarak belirtilmesi önemli bir sorundur. Büyük şehire gelen köylülerin ikinci sınıf insan konumunda yer alıp sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan mücadele içinde oldukları görülmektedir.

Ucu Güllü Kundura ve *Dar Sokaklardaki Duman* adlı romanların ana kahramanı Naci'nin aile hayatı ve yaşam şartları incelendiğinde, göç ettikleri büyükşehirde yoksullukla mücadele etmektedirler. Naci ve ailesi, toplumda yaşanan sorunların ve yoksulluğun sebebinin siyasi olduğunu düşünmekte olup devletin topluma ve insanlara hizmet etmemesini eleştirirler. Naci ailesinden farklı olarak, okumayı, araştırmayı sever ve kendisini geliştirmek için elinden geleni yapar. Naci için her zaman ailesi önce gelmektedir. Ailedeki tek eğitim almış ve daha bilinçli olan kişi Naci'dir ve ailenin cahil kalmışlığını, topluma uyum sağlamaları için elinden geleni yapmaktadır. Sınıfsal farklılıklarından dolayı yapılan ayrımcılıklar toplumda küçük görülmelerine sebep olduğu gibi iyi bir yaşam sürmelerini de engellemektedir. Naci kendisinin ve ailesinin maruz kaldığı sınıf ayrımcılığıyla mücadele etmekten vazgeçmez:

“...Avukat kâtipliğiyle o sorunun altından kalkamam. Tahsilim az, ortaokul mezunuyum. Bu da hiçbir şey değil. Oysa toplumumuz bir kişinin adam olup olmadığını yüksek okul diplomasıyla ölçüyor, o diplomalara göre iş veriyor, yüceltiyor” (Buyrukçu, 1998d:28).

Gece Bitmedi romanındaki sınıf ayrımcılığı da diğer romanlardaki gibi köylü-şehirli karşıtlığı üzerinden şekillenmektedir. Romanda Ali ve Meral'in tatil için gittiği Marmaris'te köylüleri olan karşıtlığı bu duruma örnektir. Ali ve Meral'in köylülere karşı “...hizmetçilerine davrandıkları gibi davrandılar, geleneklere, göreneklere, tutuculukla ve acayip bir dille örülü yaşamlarının dışında kalmayı yeğlediler” (Buyrukçu, 1995a:22) şeklindeki küçümser tutumları önemli bir sorundur. Aralarında karşıtlık daha çok Ali ve Meral, tatil için orada bulunurken köylülerin ise tarlalarda veya turistlere hizmet ederek çalıştıkları için “şehirli-köylü, köle-efendi” şeklinde yorumlanabilir.

Eleştirip küçümsedikleri köylüler buldukları topraklarda uzun süredir yaşayan, toprağın asıl sahibi olmalarına rağmen zaman içerisinde maddi gücü elinde olan kişilerin köylüye ve toprağa el koyduğu belirtilmektedir. Bu durumu Ali ve Meral de eleştirmektedir:

“...Kıyılardaki toprakların Vehbi Koç, Sakıp Sabancı, Eczacıbaşı gibi zenginler tarafından ucuza kapatıldığını öğrendiler köylülerde. (Kimi patikalari, yolları iptal etmişlerdi, dağ köylerinden eşekleriyle, beygirleriyle kıyılara inmek zorunda kalan köylülerin oralardan geçmelerini yasaklamışlardı” (Buyrukçu, 1995a:26).

Köylüler, yaşadıkları zor ve kötü hayat şartlarından “yüzleri donuktu, gülmüyordu... mutsuz, kaygılı, dertliydi sanki, doğup doğacaklarına pişmandılar (belki de sıcak onları bu hâle getirmiş, bezginleştirmişti) ve ilk çağlardan kalmışlardı” (Buyrukçu, 1995a:26) çok fazla etkilendikleri ve bu durumu kaderleri olarak gördükleri belirtilmektedir.

İnsanların maddi kazançları, eğitim durumları ve yaşadıkları yerlerin birbirinden farklı olması nedeniyle aralarında sınıfsal ayrım oluşmaktadır. Sınıflaşmanın en alt seviyesinde yer alan çingeneler; gelenek ve görenekleriyle, yaşayış tarzları ve kuralsızlıklarıyla hiçbir sınıfa ait olmayan yapılarıyla dikkat çekmektedirler. Yazar, çingenelerin yaşayış tarzları ve sosyal hayatlarını detaylı bir şekilde anlatırken toplumun çoğunluğu tarafından eleştirilen, kötü görülen çingeneleri onlara tanıtmak, elverişsiz koşullardaki yaşamlarını gerçekçi bir şekilde okuyuculara aktarmaktadır:

“Çingeneler, söğütlerin arasından gürül gürül akan iki metre genişliğinde bir derenin çevresinde konaklamışlardı. Onyediyedi tenteli araba -kızıldere lilerin saldırılarına karşı koymak amacıyla daire çizen göçmen arabaları gibi- bir daire oluşturmuştu. ...Donsuz, çükleri kalkık, kabak kafalı, sümüklü erkek çocuklar, şalvarlı, başları yazmalı küçük kızlar, yemenili, şalvarlı, çıplak ayaklı genç kadınlar, gelinler, nişanlılar, yaşlılar çamaşır yıkıyor, uyduruk ocaklarda yemek pişiriyorlardı. Adamların bazıları arabaların, çadırların, derme çatma kulübelerin önünde sepet örüyordu hızlı hızlı. Bakır yüzlü, beyaz bıyıklı, aba yekeleli bir ihtiyar, kırmızı kuşağının arasından çıkardığı keseden üç parmağıyla aldığı tütünleri kâğıdın üzerine diziyor, sigara sarıyordu. Gebe, karınları tepe gibi dört kadın, karınlarına ve birbirlerine bakarak konuşuyorlardı. Orta yaşlı bir kadın, kocadan maşrapayla doldurduğu suyu zayıf bir nineye içirmeye çalışıyordu. ...Çocuklar, köpekler, kediler, kızlar, delikanlılar otobüse bakıyorlardı ayrı renklerdeki gözleriyle, anlamları ayrı bakışlarıyla, koşan ve duran istekleriyle. Meral el sallayınca onlar da karşılık verdiler” (Buyrukçu, 1995a:59).

Ali ve Meral, gittikleri tatil bölgesinde zenginlerin hâkim olup teknelerde parti yapıp lüks otellerde kalmalarını eleştirdikleri gibi alt sınıf insanların

günübirlik eğlencelerindeki bayağılaşmalar, insanları ve çevrelerini rahatsız edici durumlar dikkat çekmektedir:

“...genellikle taşralıların yüzdükleri bölüme götürdü. Cumartesi, pazar günleri yüz kilometre uzaklıktaki kentten özel otomobillerle, taksilerle, otobüslerle gelenlerin kır yemeği yedikleri, eğlendikleri koruluğa saptılar. Sadece ‘onların’ geldiklerinde kömür yakılıyor, dev bir ızgarada köfte, şiş, pırzola, biftek, ciğer, böbrek, sucuk pişiriliyordu. ...İçiyorlar, şarkı söylüyorlar, oyun oynuyorlardı. Kızlar ip atlıyor, salıncaklarda sallanıyor, tahtaravallilere biniyorlardı. Yaşlı, orta yaşlı kadınların bazıları romatizma ağrılarını hafifletmek amacıyla kumlara gömülürken bazıları da gölgeliklerde uyuyor, örgü örüyor, kamptaki İstanbul’luların, Ankara’lıların, İzmir’lilerin çıplaklıklarındaki aşırılığı eleştiriyor, çekiştiriyorlardı. ...Ama kampı terk ettiklerinde yağmalanmış, kirlenmiş bir ortam bırakıyorlardı arkalarında. Kamp hademeleri kırılan dalları, kopartılan çiçekleri toplarken, sidik kokan kabinleri yıkarken, sövüyorlardı.” (Buyrukçu, 1995a:202-203).

Akan Sular Şarap Olsa adlı romanda insanların maddi kazanç amaçlı verdikleri mücadelelerde ezen ve ezilen arasındaki ilişki görülmektedir. Romandaki küçük yaştaki boyacı çocukların birkaç kuruş kazanabilmek için kendi aralarında mücadele etmeleri bu soruna örnektir. Çocuklar yaşları küçük olmalarına rağmen maddi imkânsızlıklardan dolayı çalışmak zorundadır. Aralarında müşteri kaybetmemek için gösterdikleri mücadele önemlidir. Çocukların kendi aralarındaki kavgalarına çevrelerindeki insanların engel olmaması ise önemli bir sorundur. Yazar bu durumu şu sözlerle açıklamaktadır:

“...insanlar hayvanların vahşetini aşan vahşetlerle birbirlerinin kanlarını içiyorlardı. Boyuna saldırıyor, boyuna karşısındakinin olanaklarını yok ediyor, o hiç doymayan, hiç yorulmayan, hiç eskimeyen bencilliklerini besliyorlardı, semirtiyorlardı” (Buyrukçu, 1998b:21).

3.2.4.Siyasi Sorunlar

Muzaffer Buyrukçu’nun incelenen romanlarında sosyal sorunların temelini oluşturan ve romanların olay örgüsünü önemli derecede etkileyen siyasi sorunlar yer almaktadır. Yazar toplumda yaşanan siyasi sorunların toplum yapısı ve bireyler üzerindeki etkilerini eleştirel bir şekilde dile getirmektedir.

Türkiye’nin siyasi tarihi açısından “22 Şubat, 27 Mayıs, 6-7 Eylül” gibi tarihler büyük önem taşımaktadır. Yazar romanlarında geçmişte yaşanan önemli siyasi olaylara değinmesi yaşanan durumlara karşı eleştirel bir bakışı olduğu gibi okuyucuya bilgi verme amacındadır. Buyrukçu, roman kahramanlarının düşünceleri ve yaşadıkları sorunlar üzerinden dönemle ilgili eleştirilerini dile getirdiğini söylemek mümkündür. *Akan Sular Şarap Olsa* adlı romanda toplumda

yaşanan sosyal, siyasi ve ekonomik sorunların insanlar üzerindeki etkisi roman kahramanlarının konuşmalarından ve yaşadıkları sorunlardan anlaşılmaktadır. Dönemin siyasi ve ekonomik sorunları ve Türkiye'nin içinde bulunduğu uluslararası sorunlar dile getirilmektedir:

“...Ben bu Saddam Hüseyin'den korkuyorum, dünyayı umursamadan bir devleti işgal ediyor. Yarın öbür gün bu bize de saldırır? Zaten aramız şeker renk Fırat'ın suları yüzünden... Bana kalırsa yirmi otuz yıl sonra su savaşları başlayacak, petrol değil” (Buyrukçu, 1998b:46).

İnsanlar yaşadıkları dünyayı, toplumda var olan daha iyi bir yaşama sahip olmak için siyasi düşünceleri doğrultusunda mücadele etmektedir. Bu mücadeleler çoğunlukla hayatlarını kaybetmelerine sebep olmaktadır. Siyasette ve ideolojik düşüncelerde lider olan kişilerin toplumun büyük bir kısmını etkilemesine rağmen, var olan güce karşı gelemediklerinde kalıcı sonuçlar alamadıkları ve büyük yıkımların, sorunların yaşandığı görülmektedir. Siyasi konularda çoğunlukla casusluk sorunu yaşandığı belirtilmektedir. Aynı zamanda toplumda insanların ideolojik düşüncelerinden dolayı kutuplaşmalarına neden olduğu belirtilmektedir:

“...Bu Gorbacov da amına koydu Komünizmin, yok etti... Peki Lenin'in Stalin'in düşüncelerini savunmak uğruna hayatlarını verenler bok yoluna mı gitti? Ya hapishanelerde ömürlerini çürütenler? Adam sanki Amerika'nın casusu gibi... hiç kimse komünizme Gorbacov kadar kötülük yapmamıştır. ...Yaşadığımız günlerin tadını çıkarmaya bakın çocuklar, çünkü benim gelecekte umudum yok... gelecek güzel değil, kötü şeyler getirecek, gelecek karanlık” (Buyrukçu, 1998b:46-47).

Akan Sular Şarap Olsa romanında Erhan'ın Almanya'yla ilgili eleştirilerinde siyasi sorunların etkileri görülmektedir. Romanda, Türkiye ve Almanya arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkilerin insanlar üzerindeki olumsuz etkileri dikkat çekmektedir. Toplumdaki birçok insan hayatını idame ettirebilmek ve maddi kazanç sağlamak amacıyla ekonomik göç eder. Bir dönem Almanya'ya yapılan göçlerde insanların işçi olarak gidip fiziksel ve bedensel olarak yaşadıkları sorunlar romanda örnek olarak verilmektedir. Yaşanan siyasi olaylar toplum yapısı ve bireyler üzerinde olumsuz etkilere sahiptir.

“...Almanya eski Almanya değil; duvarın yıkılması, doğu-batının birleşmesi, Nazilerin dehşet saçan örgütler hâline gelmesi, Almanya'nın saygı duyulan güvenli düzenini kararttı, ... Evet, birleşmenin faturasını yabancı işçiler, özellikle seksenden sonra, 'istenmeyen kişi' ilân edilen Türkler ödüyor. İşsizlik arttı, dediği gibi Nazizm hortladı, ırkçılar azdı, daha doğrusu azdırıldı” (Buyrukçu, 1998b:314-315).

Siyasi olayların insanlar üzerindeki olumsuz etkileri Yunus'un babası Yusuf'un düşüncelerinde görülmektedir. Yusuf'un komünizme adanmış hayatında

hayal kırıklığına uğraması psikolojik olarak büyük bir çöküştür. İnsanlar üzerinde büyük bir önem taşıyan ideolojik düşünceler ve toplumun geneline egemen olan gücün yarattığı siyasi baskı önemli bir sorundur.

“Komünizmin çöküşüne çok üzüldü,” dedi Yunus şok etkisini yaratmasını amaçlayan bir sesle. “Boyuna tekrarladığı sözler şunlardı; ‘Peki bunca emek, bunca uğraş, bunca umut, bunca şehit boşa mı gitti? Kapitalizme boyun eğmemek için mücadele eden ve hayatlarını kaybeden yüz milyondan fazla insan boku bokuna mı öldü?’” (Buyrukçu, 1998b:112).

Dışardaki Rüzgâr adlı romanda Erdal, çevresi tarafından sevilen ve değer verilen bir kişi olmasına rağmen siyasi görüşlerinden dolayı ayrımcılık yaşamaktadır. Bu durum siyasetin toplumun her alanında etkin bir rol oynadığını ve insan ilişkilerinde olumlu ya da olumsuz etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Erdal, işinde başarılı olmasına rağmen farklı siyasi görüşe sahip olduğu için haksızlığa uğrar: “...Erdal, CHP eğilimliydi ve buradaki müdürlerin, şeflerin hepsi DP’liydi ve nicedir Erdal’a, Erdal gibilere dış biliyorlardı. Yedi sekiz arkadaşını uzaklara sürmüşlerdi, sürüyorlardı, süreceklerdi” (Buyrukçu, 1998c:33). Erdal’ın yaşadığı durumla toplumdaki çoğu insanın susturulmuş, bastırılmış olmalarını eleştirdiği gibi insanların haklarını savunmaları gerektiğini düşünmektedir.

“...‘Her mahallede bir milyoner’ yaratacağımı söyleyen ve yaratan, varlıklı kesimi daha da varlıklı yapan, yoksul kitlelere devletin değil de -onların- refah ve mutluluk sunacağını anlatanların başında buldukları Demokrat Parti’yi iktidardan düşürmedikçe bu kangrenli sistem yürürlükte kalacaktı. Ama Demokrat Parti’nin saltanatına son vermeden önce yepyeni, sapasağlam, toplumun yaşamına tıpatıp uyan ve bütün bireyleri kapsayan ilerici, çağdaş ve insanı insanlaştırmayı amaçlayan bir düzenin üstünde anlaşmalıydılar. ...Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisi’nin koptuğu halkla tekrar bütünleşmesi, verimli bir iletişim kurması için uğraşıyorlardı” (Buyrukçu, 1998c:44).

Yazar, roman kahramanlarından Samim’in ajandasında; toplumda yaşanan sosyal, siyasi, ekonomik sorunların gazete haberi gibi kısa bilgilerini vermesi, yaşanan gerçeklikleri okuyucuya aktarmaktadır. Roman yapısı dışında içerik bakımından ansiklopedik bilgi niteliğinde güncel sorunlar ve bilgiler içermesiyle tezli roman niteliğinde olduğunu söylenebilir.

“...Demokrat Partinin tartışılan, eleştirilen yanlarını not etmişti. ...6/7 Eylül olaylarına on sayfa ayırmıştı. Selanik’teki Atatürk’ün doğduğu eve atılan bombadan başlamış, Beyoğlu’ndaki dükkânların, mağazaların yağma edilmesini, komünistlerin tutuklanmalarını anlatarak bitirmişti. ...1959 yılı ajandasını okumaya koyuldu. Castro’nun başlattığı ihtilal başarıya ulaşmış, Batista uçakla Dominik’e kaçmıştı. ...Türk hükümetinin yatırım programını incelemek üzere bir Dünya Bankası heyeti gelmişti. Milletvekili maaşları 4480 liraya yükselmişti. ...Üçlü Kıbrıs görüşmelerine katılmak üzere Londra’ya gitmekte olan Başbakan Adnan Menderes’i ve Türk delegasyonunu taşıyan uçak Gatwick havaalanı yakınlarında düşerek parçalanmış, en

arkada olan Menderes kurtulmuş, 14 kişi şehit olmuştu. ...C.H.P. Meclis Grubu “Dini siyasete alet edenlerin yurdu felakete götüreceklerini,” belirten bir bildiri yayımlamıştı. ...Uşak’ta polis, İnönü’yü karşılayan halkı gözyaşı bombalarıyla dağıtmıştı. İnönü, Uşak’tan ayrılırken binden çok kişi yolunu kesmiş, kalabalık arasında atılan bir taş başını yarmıştı. İnönü’nün Manisa’da yaptığı basın toplantısına basın yasağı konmuş, İzmir’de yapılacak her türlü siyasi toplantı İçişleri Bakanlığı’na engellenmişti” (Buyrukçu, 1998c:284-288).

Dar Sokaklardaki Duman adlı romanda yaşanan sorunların siyasi boyutları diğer romanlara göre daha farklı bir şekilde ifade edilmektedir. Naci ve ailesi Balkanlarda yaşarken, siyasi sorunların çoğalıp iç savaş-kargaşaya neden olmasından dolayı İstanbul’a göç ederler. Siyasi sorunlardan dolayı oluşan iç savaş olgusu önemli bir sorundur. Naci’nin dayısı, Balkanlarda topraklarını korumak adına savaşıp zor şartlar altında hayatta kalma mücadelesi vermiştir. Yaşanan çatışmalar dayısı ve mücadele eden komitacıların hayatlarında bireysel açıdan olumsuzluklara ve kötü bir psikolojiye sahip olmalarına neden olmaktadır.

“...Komitacılık yıllarında sürekli hareket hâlindeydi arkadaşlarıyla. Dağlara çıkıyor, vadilerde gizleniyor, güven sağlanınca ovalarda yürüyor, kaçanları kovalıyorlardı. Köylere baskınlar veriyor, Türkleri vahşice öldürenlerin evlerini talan ediyor, ellerine geçirdikleri paraların, malların büyük bir bölümünü yoksullara, çaresizlere dağıtıyorlardı. Katilleri ya oracıkta kurşunluyor ya da hapisanelerdeki dostlarını kurtarmak amacıyla rehin alıyorlardı. İşlerini bitirince eylemlerini gerçekleştirdikleri bölgelerden çekiliyor, yeni bir baskının hazırlıklarını yaparken Rum, Bulgar dilberleriyle sevişiyor, her an ölebileceklerini düşünmenin yarattığı bir hınçla eğleniyorlardı. ...Ama ne yazık ki şölen zevkinin doruğa çıktığı bir sırada birden durgunlaşıyor, içindeki varoluşu simgeleyen tellerden bazıları kopmuşçasına hüzünleniyor, yalnızlığın hep acı, hep güçsüzlük üreten derinliklerinde bocalıyordu Dayı” (Buyrukçu, 1992b:90-91).

Gürültülü Birkaç Saat adlı romanda yer alan kahramanlar, genellikle siyasi görüşlerinden sorun yaşayan kişilerdir. Romanın olay örgüsü çoğunlukla karakterlerin aralarındaki diyaloglar şeklinde olup günlük hayatta yaşadıkları bireysel sorunlar ve temelindeki siyasi sorunlar olarak görülmektedir. Türkiye’nin siyasi tarihinde “22 Şubat, 27 Mayıs, 6-7 Eylül” gibi önemli olayların hayatlarını ve topluma olan etkilerini eleştirel bir şekilde dile getirirler. Toplumda birçok insanın siyasi görüşlerinden dolayı tutuklanıp cezalandırıldığı, siyasi görüşü olmayan veya aktif bir siyasi eylemi olmadığı halde birçok insanın da suçsuz yere yargılandığı belirtilmektedir. Siyasi sorunların toplumsal etkisinin büyük olmasındaki asıl etken ise halkın tüm kesimine karşı uygulanan propagandalardır. Halkın bilinçsiz olmasından kaynaklanan ve insanların fanatik bir şekilde bağlı olduğu siyasi görüşlerinden dolayı yaşanan çatışmalar önemlidir:

“...Üniversite çevrelerinde, meclislerde konuşulan ama halka duyurulmaması için titizlikle üstünde durulan iktisadi, siyasi ve sosyal meseleler, radyolar, gazeteler, bilim adamları, yazarlar aracılığıyla halkın günlük yaşantısına aktarılmıştır. 27 Mayıs’ın önemi buradadır. 27 Mayıs belli gruplara hizmet etme zihniyetini yıkmış, halka hizmet etme sloganını ortaya çıkarmış ve eyleme geçme fırsatı yaratmıştır.” (Buyrukçu, 2017b:267-270).

Bu durum insanların siyasi sorunlardan kaynaklanan yaşadıkları psikolojik sorunlar ve toplumsal baskılar dikkat çekmektedir.

“...“6-7 Eylül olaylarında da öyle yaptılar ya. Beni götürdüler. Evdeyim. Köyden de misafirler gelmiş. Geç vakte kadar oturduk, yattık sonra. Sabah uyanınca bir de duydum ki... Hemen karıya, ‘yandık’ dedim, bizi alıp götürecekler gene ve ertesi günü dediğim gibi alıp götürdüler, üç ay içerde tuttuktan sonra bıraktılar,” dedi Tarık” (Buyrukçu, 2017b:144).

Gece Bitmedi romanında Ali ve Meral, toplumu önemli derecede etkileyen sosyal sorunlara kayıtsız kalmadıkları görülmektedir. Toplumdaki yoksul insanlar, birçok sorunla mücadele etmelerine rağmen bu sorunların kendilerinin kaderi olarak görmektedirler. Yaşadıkları kötü şartları ve olumsuzlukları iyiye dönüştürmek gibi bir mücadelelerinin olmayışı önemli bir sorundur. Romanda insanların elektrik ve su gibi temel ihtiyaç kaynaklarından sorun yaşamaları toplumun her alanını önemli derecede etkilemektedir. Bu sorunlardan daha çok yoksul kesimin etkilendiği ve bu çaresizliğe alışıp kabul ettikleri belirtilmektedir. Ali ve Meral bu sorunların kaynağı olarak toplum yönetiminin yanlış olduğunu ve hataların düzeltilmeyerek daha kötü sonuçlara neden olduğunu düşünmektedir.

“Biz gene yıkanabiliyoruz, bazı semtlerde aylardır su akıyor. dedi Ali. Elektrikler kesiliyor. Karanlık, susuzluk, sıkıntı, bilmem ne. ...Yaşayamayacağız. dedi Ali, Yapıda bir çürüklük var. Temeller sağlam, duvarlar sağlam ama içi doğru dürüst düzenlenmemiş, her gelen hükümet kendi kültür düzeyine göre, kendi zevk düzeyine göre döşemiş odaları... böyle olunca da ortaya acayip bir şey çıkmış” (Buyrukçu, 1995a:179).

Buyrukçu’nun incelenen romanlarında yazarın “toplumcu gerçekçilik” esasında eserlerini oluşturduğu ve sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel sorunları belirttiği görülmektedir. Bu sorunlar sosyal sorunlar başlığı altında birçok sorunu içermektedir. Sosyal sorunlar içerisinde kent/kentli-taşra/taşralı gibi kutuplaşmaları, insanlar arasındaki yozlaşma, toplumda alt-üst sınıf şeklinde sınıf ayrımcılığı, zengin-fakir zıtlığıyla yoksulluk ve siyasi görüşlerinden dolayı yaşanan sorunlar yer almaktadır. Romanlardaki sosyal sorunların toplumsal, siyasi ve ekonomik açıdan olumsuz etkileri görülmektedir. Sosyal sorunların toplum yapısı ve kurallarına olan olumsuz etkileri bireyler üzerinde de yozlaşma ve sınıf

ayrımcılık gibi sorunlar oluşturmaktadır. Buyrukçu, incelenen romanlarda Türk toplumunun sosyal, siyasi ve ekonomik anlamda yaşadığı sorunları gerçekçi bir şekilde ifade etmektedir.

SONUÇ

1940-2000 yılları arasında Türk edebiyatına yazdığı şiir, günlük, hikâye ve romanlarla uzun yıllar hizmet etmiş bulunan Muzaffer Buyrukçu edebiyatımızın sosyal gerçekçi çizgisinde eserler vermiştir. Edebiyatla olan bağı, babasının *Son Telgraf* gazetesinde çalıştığı dönemlerde Mahmut Yesari, Oğuz Özdeş ve Suat Derviş gibi önemli isimlerin tefrikalarını okumasıyla başlar. Yazı alanında kendini geliştirerek dönemin önemli gazeteleri (*Yeni Sabah, Tanin, Son Telgraf*) ve dergilerinde (*Yeditepe, Yenilik, Kaynak, Mavi, Varlık*) eserlerini yayımlamıştır. *Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Samim Kocagöz, Sadri Ertem, Bekir Sıtkı Kunt* zincirinde sosyal gerçekçi edebiyatımızın uzun soluklu yazarlarından biridir. Gerek kullandığı teknikler gerek dönemi temsil eden ele aldığı temler ve topluma hizmet amacıyla *Varlık* dergisinde ve *Cumhuriyet* gazetesinin Kitap ekinde hikâyeler yayımlamıştır.

Buyrukçu edebiyat alanında etkilendiği isimlerden Orhan Kemal ve Yaşar Kemal öncülüğünde kendisini geliştirmiştir. Yazar aynı zamanda cinsellik konusunda Erhan Bener'in eserlerinden ve edebi kişiliğinden etkilendiğini ve onun cinselliği öteki sorunlardan ayırmadan herkesin gözlerini kamaştıran ayrıcalıklı bir kalıba sokmadan çekicilik eklemekten sıradan bir edim, bir gereksinim çerçevesinde ele aldığını belirtmektedir.

Muzaffer Buyrukçu'nun romancılığı ve romanlarında 1940-1970 yılları arasında sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel gelişmelerin etkileri olmuştur. 1940'lı yıllardan başlayan köy romanı oluşumunun Türk edebiyatı ve modern romana etkisi görülmektedir. Köy romancılığı, taşra-kent sorunsalı ve sınıflaşma gibi temel sorunlar esasında toplumdaki birçok sorunun eleştirilmesi roman türünün daha sosyal bir yapıya sahip olmasını sağlar. Buyrukçu, herhangi bir siyasi görüş, edebî düşünce, teoriye bağlı kalmadan akıcı bir dille eserlerini oluşturmuştur. 1969'da yazdığı *Gürültülü Birkaç Saat*'te kesit hikayesinden romana taşan bir anlatım ve sosyal sorunlara uzaktan bir bakış var iken 1998'de kaleme aldığı *Dışardaki Rüzgâr, Akan Sular Şarap Olsa* ve *Ucu Güllü Kundura* adlı romanlarında hem sağlam bir vaka zinciri, mekân ve zamanda çeşitlilik hem de sosyal konuları

gündeme taşıma kaygısı vardır. Otuz yıllık bir süreçte yazar konu ve teknik bakımından romanını ileri bir basamağa taşımıştır.

Kendisini romanlarında hem Türk edebiyatının tarihi seyrini hem de roman türünün kırılma noktalarını hem de Türk siyasi hayatını irdelemek mümkündür. 1960 sonrası romanının siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel temleri kendisinin romanlarında da görülmektedir. Romanları Türk edebiyatının belirli bir döneminin örnekleri olarak kabul edilir.

Muzaffer Buyrukçu'nun incelenen romanlarında aşk teması roman karakterleri arasındaki duygusal ve cinsel birliktelikler olarak görülmektedir. Yaşanan aşk birliktelikleri toplum içinde yasal ve yasak olarak sınıflandırılarak kişilerin yaşamlarını, kişiliklerini, düşünce ve isteklerini etkileyen boyutları analiz edilmiştir. Aşk olgusunun daha çok cinsellik esasında geliştiği ve karakterlerin cinsellikle olan ilişkileri de dikkat çekmektedir. Yazar roman kahramanlarının aşk anlatılarıyla toplumda var olan, kabul gören/görmeyen, eleştirilen aşk birlikteliklerini ve bu birlikteliklerdeki kişilerin aşk ve cinsellikle ilgili düşüncelerini göstermektedir. Kahramanlarını modern romanın bir gereği, eksik ve hatalı yanları dahil bir bütün olarak vermeye çalışan Muzaffer Buyrukçu, onların iç dünyalarını herkesten gizlediği hırs ve ihtiraslarını öne çıkaracak şekilde işlemiştir. Aşk sağlıklı, baş edilebilen duygu olmaktan çok bu zayıf karakterlerin yanlış davranışlarına ve toplumdaki yozlaşmaya örnek teşkil edilecek bir yaşayış olarak temsil edilmiştir. Romanlarda iç konuşmalar, kahraman bakış açısı gibi teknik yapılar gerçekçiliğe hizmet eder şekilde kullanılmıştır. Romanlarındaki aşk anlayışı kişilerin baş edemediği ve çözümsüz, düzeni bozan, onları bocalatan, kendi ve çevresiyle çatışmaya sokan bir temdir.

Evlilik ve aile temleri; toplumun en küçük ve en sağlam yapısı olan aile birliği bu dönemin eleştirel yaklaşan diğer yazarları gibi Muzaffer Buyrukçu tarafından da eleştirilmiş, olması gereken ve toplumda yaşanan evlilikler örneklendirilmiştir. Aşk teminde olduğu gibi evlilik teminde de bireylerin zayıf karakteri ve savunma yapıları onları kuvvetlendirir şekilde incelenmiştir.

Muzaffer Buyrukçu'nun incelenen romanlarında kişilik sorunları öfke, intikam ve bunalım, yalnızlık, kıskançlık, korku durumları açısından

değerlendirilmiştir. Karakterlerin dikkat çeken kişilik sorunlarının romanın kurgusu içinde duygu ve düşüncelerine ve sosyal ilişkilerine yansımaları gerçekçi bir bakış açısıyla ele alınmış ve bu durum romanların etkisini arttırmıştır.

Sosyal gerçekçi akımının temsilcisi olan yazarlar estetik bir kaygıdan ziyade toplumu eğitmek, geliştirmek, var olanı gözler önüne sermek ve değiştirmek amacıyla yazarlar. II. Dünya Savaşı'nın, teknolojinin köye girişinin, köyden kente göçün, işsizliğin sebep olduğu ekonomik yokluk toplumun birinci sorunu haline gelmiştir. Romanların ve hikâyelerin özellikle yozlaşmayı, çatışmayı ve alt sınıfı öne çıkarmak için kahramanları bu yoksul sınıftan seçilmiştir. Toplumda ve ailede yaşanan pek çok olumsuzluğun alt yapısında bu tem yatmaktadır. Muzaffer Buyrukçu romanlarında özellikle bu konuya dikkat çekmektedir. Yazar, var olan yoksulluk sorununu roman kahramanlarının hayatlarından örnekler sunarak, kahramanların düşünceleriyle ifade etmektedir. Yoksulluk sorununun ana sebepleri ve bağlantıları da yine tema içerisinde gösterilmektedir.

Kendisinin iyi bir gözlemci olduğu romanlarında ağırlık verdiği iç ve dış kahraman tasvirlerinden ve çevre tasvirlerinden görülmektedir. Kahramanlarının dış dünyası kadar iç dünyalarını da vermeye çalışan yazar, özellikle gündüz düşleri, iç konuşmalar, bilinç akışı gibi tekniklerle kahramanlarının herkesten sakladığı yanlarını öne çıkarmaktadır. Bu da onun kahramanlarının daha çok psikolojik sorunları olan bunalımda tipler ya da karakterler olmalarına neden olmuştur. Bu insanlar arasında farklı iklim ve toprakların göçle gelmiş kahramanlarına İstanbul'da karşılaşılabileceğimiz her türlü insana örnekler bulabileceğimiz geniş bir yelpazedir.

Sonuç olarak Muzaffer Buyrukçu'nun "*Gürültülü Birkaç Saat* (1969), *Bir Olayın Başlangıcı* (1969), *Dar Sokaklardaki Duman* (1992), *Gece Bitmedi* (1995), *Dışardaki Rüzgâr* (1998), *Ucu Güllü Kundura* (1998), *Akan Sular Şarap Olsa* (1998), romanları 1970-2000 yıllarının sosyal, siyasi ve ekonomik yapısının bireysel odaklı olarak ortaya konulduğu sosyal gerçekçi eserlerdir.

KAYNAKÇA

- Afşar, T. Selda (2015); "Türkiye'de Şiddetin "Kadın Yüzü," *Sosyoloji Konferansları*, Sayı 52.
- Akbal, Oktay (1985); "Evet/Hayır: Önemli Olan Şimdidir," *Cumhuriyet Gazetesi*, Sayı 21780, s. 2.
- Akbal, Oktay (1986); "Evet/Hayır: Anıları Yaşatmak," *Cumhuriyet Gazetesi*, Sayı 22160, s. 2.
- Akdemir, Gamze (2001); "Arayışla Beslenen Umut," *Cumhuriyet Gazetesi Kültür Eki*, Sayı 27567, s. 14.
- Aktaş, Şerif (2005); *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Aktaş, Şerif ve Gündüz, Osman (2005); *Yazılı ve Sözlü Anlatım Kompozisyon Sanatı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Aktunç, Hulki (1998); "Yazının Buyruğu Muzaffer Buyrukçu," *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, s. 519.
- Akyüz, Kenan (2014); *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860 – 1923*, İnkılap Yayınevi, İstanbul.
- Andaç, Feridun (2017); "Zamanın Gürültüsünde Bir Anlatıcı: Muzaffer Buyrukçu," <https://www.edebiyathaber.net/zamanin-gurultusunda-bir-anlatici-muzaffer-buyrukcu-feridun-andac/>, (Erişim Tarihi: 10.10.2020).
- Andak, Selmi (1968); "Röportaj: Sait Faik Ödülünü Kazanan Muzaffer Buyrukçu Başarısını Hayatının Zorluğuna Borçlu," *Cumhuriyet Gazetesi*, Sayı 15735, s. 6.
- Aytaç, Gürsel (2009); *Genel Edebiyat Bilimi*, Say Yayınları, İstanbul.
- Balabanlılar, Mürşit (1989); "Tedirginlik Üstüne Kurulan Öyküler," *Cumhuriyet Gazetesi Çerçeve Eki*, Sayı 50, s. 10.
- Banarlı, Nihat Sami (2004); *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Başaran Mehmet, Günyol Vedat, Karaören Sami, K. Dursun Tarık, Selimoğlu Zeyyat (1994); "Yunus Nadi Ödülleri: Muzaffer Buyrukçu: Benim Özendiğim Tek Adam, Dostoyevski," *Cumhuriyet Gazetesi Dergi Eki*, s. 5.
- Boynukara, Hasan (1997); *Modern Eleştiri Terimleri*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Bozdoğan, Sibel ve Kasaba, Reşat (1998); *Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik*, 1. B., Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul. s. 17.
- Buyrukçu, Muzaffer (1956); *Katran*, Yeditepe Yayınları, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1957); *Acı*, Yeditepe Yayınları, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1959); *Korkunun Parmakları*, Ataç Kitapevi, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1962); *Kuyularda*, Çan Yayınları, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1966); *Cehennem*, Dönem Yayınları, İstanbul.

- Buyrukçu, Muzaffer (1967); *Kavga*, Habora Kitabevi, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1971); *Mağara*, E Yayınları, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1976a); *Arkası Yarın*, Koza Yayınları, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1976b); “Muzaffer Buyrukçu Anlatıyor Kendini,” *Öykü Dergisi*, Sayı 5, s. 48.
- Buyrukçu, Muzaffer (1982a); *Sıcak İlişkiler*, Adam Yayıncılık, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1982b); *Şarkılar Seni Söyler*, Adam Yayıncılık, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1983); *Günlerden Bir Gün*, Yazko Yayınları, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1987); *Hüzünlü Kar Çiçekleri*, Boyut Yayınevi, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1989); *Her Yer Karanlık*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1990a); “Karanlığın Ardındaki Sahne,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Sayı 29, s. 5.
- Buyrukçu, Muzaffer (1990b); *Bin Hüzün*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1992a); *Anında Görüntü*, Yılmaz Yayıncılık, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1992b); *Dar Sokaklardaki Duman*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1992c); *Şarkı Gibi*, Gendaş AŞ., İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1994); *Yüzün Yarısı Gece*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Buyrukçu, Muzaffer (1995a); *Gece Bitmedi*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1995b); “İstanbul Üzerine Çeşitlemeler,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Sayı 263, s. 9.
- Buyrukçu, Muzaffer (1997a); “Sis ve Gecedeki Polis,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Sayı 360, s. 8.
- Buyrukçu, Muzaffer (1997b); “Baraka’da Kimler Oturur? Dosya: Burhan Günel’in Yazarlık Serüveni,” *Kavram Karmaşa Dergisi*, Sayı 3.
- Buyrukçu, Muzaffer (1997c); *Bir Aşk Daha*, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1997d); *Bulanık Resimler*, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1997e); *Dünden Bugüne*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Buyrukçu, Muzaffer (1997f); *Telefon Konuşmaları*, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1998a); “Ne Altın Ne Gümüş,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Sayı 425, s. 8.
- Buyrukçu, Muzaffer (1998b); *Akan Sular Şarap Olsa*, Telos Yayıncılık, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1998c); *Dışardaki Rüzgâr*, Gendaş AŞ., İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1998d); *Ucu Güllü Kundura*, Cumhuriyet Kitapçılık, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (1999); *Dumanı Tüten Çay Gibi*, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (2004a); *Ay Kokuyor*, Dünya Kitapları, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (2004b); *İpek Pijamalı Katiller*, Alkım Yayınevi, İstanbul.

- Buyrukçu, Muzaffer (2017a); *Bir Olayın Başlangıcı*, KırmızıKedi Yayınevi, İstanbul.
- Buyrukçu, Muzaffer (2017b); *Gürültülü Birkaç Saat*, KırmızıKedi Yayınevi, İstanbul.
- Cebeci, Oğuz (2004); *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*, İthaki Yayınları, İstanbul.
- Chambers, Iain (2014); *Göç, Kültür, Kimlik*, (Çev.: İ. Türkmen ve M. Beşikçi), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Cogito: Aşk (1995); Yapı Kredi Yayınları, sayı:4.
- Connel, R.W. (2017); *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*, (Çev.: C. Soydemir), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Cüceloğlu, Doğan (2011); *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Çetin, Nurullah (2004); *Roman Çözümleme Yöntemi*, Öncü Basımevi, Ankara.
- Çetin, Nurullah (2006); *Roman Çözümleme Yöntemi*, Edebiyat Otağı Yayınları, Ankara.
- Çetişli, İsmail (2004); *Metin Tahlillerine Giriş 2*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Çetişli, İsmail (2016); *Batı Edebiyatında Edebî Akımlar*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Demir, Ömer ve Acar, Mustafa (1992); *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Ağaç Yayınları, İstanbul.
- Ecevit, Yıldız (2002); “Türk Romanı Özel Sayısı; Soruşturma,” *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, Cilt 2, Sayı 65/66/67, s. 919.
- Efeoğlu, Ertuğrul (2011); “Orhan Kemal’in Sevdiği Romanı; Devlet Kuşu,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Sayı 1123, s. 10.
- Enginün, İnci (2013a); *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Enginün, İnci (2013b); *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Evin, Ahmet Ö. (2004); *Türk Romanının Kökenleri ve Gelişimi*, Agora kitaplığı, İstanbul.
- Eyigün, Sabri (2007); “Modern ve Geleneksel Romanın Temel Farkları ve Politik Gündümlü Romanın *Modern Roman* İçindeki Yeni Konumu,” *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, s. 261-268.
- Fisher, Helen E. (2004); *Cinsel Aşkın Anatomisi*, (Çev.: M. Gaspıralı), Varlık Yayınları, İstanbul.
- Foucault, Michel (2018); *Cinselliğin Tarihi*, (Çev.: H. Uğur Tanrıöver), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Gündüz, Osman (2016); “Çağdaş Türk Romanının Sorunları ve Romanda Yeni Açılımlar,” *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı 5, s. 784-800.
- Güngör, Necati (1985); “Buyrukçu’nun Tarihli Meşhudatı,” *Cumhuriyet Gazetesi Kültür Yaşam Eki*, s. 5.

- Güngör, Necati (1993); “Dünyanın En Uzun Hikâyesi “Dar Sokaklardaki Duman,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Sayı 159, s. 4.
- Gürpınar, Melisa (1990); “Aşk ve Cinayet Düşleri,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Sayı 23, s. 4.
- Gürpınar, Melisa (1994); “Heyecan Verici Bir Yazar,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Sayı 230. s. 5-6.
- Güzel, Ekrem (2009); “1980-2000 Yılları Arasında Türk Romanında Postmodern Yansımalar,” *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Malatya.
- Harvey, David (2002); *Sınıfsal Yapı ve Mekânsal Farklılaşma Kuramı*, (Çev.: A. Alkan ve B. Duru), 20. Yüzyıl Kenti, İmge Yayınevi, Ankara.
- Hızlan, Doğan (1982); Sanat Edebiyat: Sıcağı Sıcağına,” *Cumhuriyet Gazetesi*, Sayı 20809, s. 5.
- İleri, Selim (2006); “Yazı Odası: Muzaffer Buyrukçu’ya Veda Ederken,” *Cumhuriyet Gazetesi Kültür Eki*, s. 14.
- İnce, Özdemir (1992); “Muzaffer Buyrukçu’dan “Anında Görüntü”, Sanatçıların Yaşamından,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Sayı 122, s.6.
- İnce, Özdemir (2006); “Mareşal Muzo İçin Mersiye”, *Hürriyet Gazetesi*, <https://www.hurriyet.com.tr/maresal-muzo-icin-mersiye-5022168>, (Erişim Tarihi: 06.10.2020).
- İyınam, Şebnem (2006); “Üç M(is)li Bir Aşk Üçgeni,” *Sabah Gazetesi Pazar Eki*, <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/09/27//cp/rop105-20060903-102.html>, (Erişim Tarihi: 05.06.2020).
- Jerôme-Antoine Rony (1995); “Tutku-Aşk,” (Çev.: E.T.Ç), *Aşk- Cogito Dergisi*, YKY, S. 4, s. 226.
- Kabaklı, Ahmet (2008); *Türk Edebiyatı V. Cilt*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Kantarcıoğlu, Sevim (2007); *Türk ve Dünya Romanlarında Modernizm*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul.
- 3.Karakaya, Nuray (2019); *Bekir Sıtkı Kunt Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Kurgan Edebiyat, İstanbul.
- 3.Karakaya, Nuray ve Bağlıoğlu Damla (2020); “Muzaffer Buyrukçu’nun Romanlarında Sosyal Sorunlar,” *International Journal of Languages Education and Teaching*, 8/2, s.454-471.
- Karpat, Kemal (1962); *Türk Edebiyatında Sosyal Sorunlar*, Varlık Yayınları, İstanbul.
- Kaya, Yahya Kemal (1984); *İnsan Yetiştirme Düzenimiz*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Kaya, Sadık. (2012); “Muzaffer Buyrukçu’nun Hayatı, Sanatı ve Eserleri,” *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yozgat.

- Kemal, Mehmed (1983); "Politika ve Ötesi, Şarkılar Seni Söyler," *Cumhuriyet Gazetesi*, Sayı 21200, s. 8.
- Kerman, Zeynep (2009); *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Kolcu, Ali İhsan (2008); *Edebiyat Kuramları Tanım-Tenkrit-Tahlil*, Salkımsöğüt Yayınevi, İstanbul.
- Kolcu, Ali İhsan (2015); *Tanzimat Edebiyatı 2*, Salkımsöğüt Yayınevi, İstanbul.
- Konuk, Nebiye (2015); *Bir Şehirli Kimliği Göstergesi Olarak İstanbulluluk*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul.
- Korkmaz, Ramazan (2005); *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Ramazan ve Özcan, Tarık (2012); *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri, Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Kozlu, Zeynep Gözde (2017); "Yahya Akengin'in Romanlarında Tema," *Journal of Turkish Language and Literature*, Sayı 3, s. 106-118.
- Köse, Ahmet Haşim ve Bahçe Serdal (2019); "Yoksulluk" Yazının Yoksulluğu: Toplumsal Sınıflarla Düşünmek," *Praksis19 Dergisi*, s. 385-419.
- Krich, A. (Der.), (2005); *Aşkın Anatomisi*, (Çev.: M. Harmancı), Say Yayınları, İstanbul.
- Kudret, Cevdet (1990); *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Kurdakul, Şükran (1992); *Çağdaş Türk Edebiyatı 4- Cumhuriyet Dönemi/2*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Kür, Pınar (1980); *Yazarın İşi Yaşamı Yeniden Yaratmak*, Yankı, İstanbul.
- Kütükçü, Tamer (2010); *Türk Kadın Yazınında Kadın Bedeni ve Cinselliğinin Temsili*, Cinius Yayınları, İstanbul.
- Marcos, Sylvia (Der.), (2006); *Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet*, (Çev.: B. Şafak, İ. Çayla, S. Özbudun), Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Mardin, Şerif (2017); *Türkiye'de Toplum ve Siyaset*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Moran, Berna (2012); *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Moran, Berna (2013a); *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Moran, Berna (2013b); *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 2*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Mutluay, Rauf (1971); "1970'te Roman ve Hikâye," *Cumhuriyet Gazetesi*, Sayı 16681, s. 9.
- Mutluay, Rauf (1973); *100 Soruda Çağdaş Türk Edebiyatı (1908-1972)*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Mutluay, Rauf (1975); "Edebiyat Sohbetleri: Yasak Kafası," *Cumhuriyet Gazetesi*, Sayı 18323, s.6.

- Naci, Fethi (1990); *Türkiye’de Roman ve Toplumsal Değişme*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Narlı, Mehmet (2013); “Romanlar ve Taşralar: Türk Romanında Taşra Algıları Üzerine Bir Değerlendirme,” *Bilgi Dergisi*, Sayı 64, s. 285-319.
- Oktay, Ahmet (2003); *Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları*, Everest Yayınları, İstanbul.
- Okur, Enver (2002); “Çok Partili Demokrasi Dönemi Türk Romanı,” *Hece Dergisi Türk Romanı Özel Sayısı*, Sayı 65/66/67, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Ortaç, Yusuf Ziya (1963); *Edebi Portreler*, Akbaba Yayınevi, İstanbul.
- Öksüz, Numan Altuğ (2019); “Muzaffer Buyrukçu’nun Öykücülüğü,” *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Karaman.
- Önertoy, Olcay (2002); “Türk Romanı Özel Sayısı; Soruşturma,” *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* Cilt 2, Sayı 65/66/67, s. 910.
- Özkırımlı, Atilla (1983); *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Cilt III*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Özkırımlı, Atilla (1988); “Karı-Koca Arasında Mutluluk,” *Cumhuriyet Gazetesi*, Sayı 22808, s. 4.
- Özkırımlı, Atilla (1994); *Romanların Dünyasında*, Ümit Yayıncılık, Ankara.
- Özön, Mustafa Nihat (1941); *Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Maarif Matbaası, İstanbul.
- Özön, Mustafa Nihat (2017); *Türkçede Roman*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Sancar, Serpil (2016); *Erkeklik: İmkânsız İktidar*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Sayar, Kemal (2002); “Aşınan Kimlikler Dağılan Kişilikler: Benlik, Kişilik ve Kişilik Bozuklukları Üzerine Kültürel Bir Okuma,” *Divan İlmi Araştırmalar Dergisi*, Sayı 13.
- Sezer, Sennur (1991); “Ayrıntılar ve Yaşam,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Sayı 78, s. 11.
- Şimşek, Hasan ve Yıldırım Ali (2006); *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, İstanbul.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (2013); *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi* (2010); Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Timuroğlu, Vecihi (1999a); “Yaşantıdan Çıkan Sanat,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Sayı 485, s. 14-17.
- Timuroğlu, Vecihi (1999b); “Muzaffer Buyrukçu’dan İki Roman: Ucu Güllü Kundura ve Akan Sular Şarap Olsa,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Sayı 464, s. 12-13.
- Tekin, Mehmet (2008); *Roman Sanatı I (Romanın Unsurları)*, Ötüken Yayınları, İstanbul.

- Türkçe Sözlük* (2011); Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Varım, Gamze (1994); “Karakterlerimle Özdeşleşiyorum,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, s. 14.
- Yağcı, Öner (1997); “Öksüz Yamalıği: Köy Enstitüleri,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, s. 3.
- Yağcı, Öner (1999); “Buyrukçu Kitaplarında Bir Gezinti,” *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Sayı 461, s .4-5.
- Yalçın, Seher (2019); *Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Betimsel Analiz ve İçerik Analizi*,https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/125451/mod_resource/content/0/konu15.1.pdf, (Erişim Tarihi:15.03.2020).
- Yumuş, Seval (2017); “Orhan Kemal’in Romanlarında Sosyal Değerler,” *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Bursa.
- Yürek, Hasan (2008); “Türk Romanında Modernist Etkinin Boyutları,” *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, s. 187-202.

ÖZ GEÇMİŞ

Damla Bağlıoğlu, 1995 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Arel Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde 2013 yılında başladığı lisans eğitimini 2017 yılında tamamladı. Aynı yıl Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans programına kaydoldu.

